



**ศักยภาพของจังหวัดนครสวรรค์ที่สนับสนุนการเติบโตของกิจกรรมการค้าส่ง**

ความเจริญเติบโตของเมืองหรือศูนย์กลางในภูมิภาคใดเป็นผลมาจากกา  
เปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบโครงสร้างของพื้นที่ในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน ทั้งที่เป็นการ  
เปลี่ยนแปลงในเชิงวิวัฒนาการของเมืองเอง หรือการเปลี่ยนแปลงอันสืบเนื่องมาจากการกระตุ้น  
โดยกระบวนการวางแผนโดยรัฐบาล การศึกษาศักยภาพที่สนับสนุนและบ่งชี้การเติบโตของ  
กิจกรรมการค้าส่งของอ.เมืองนครสวรรค์ กระทำเพื่อทราบถึงความเหมาะสมในเชิงศักยภาพ  
ของพื้นที่ โดยการศึกษาถึงความได้เปรียบในเชิงทำเลที่ตั้ง (Locational advantage)  
ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต (Comparative advantage) รวมถึงการชี้  
นำแห่งอำนาจรัฐโดยการกำหนดนโยบายเพื่อการวางแผนพัฒนา ความเหมาะสมในเชิงศักยภาพ  
ในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างแห่ง  
พื้นที่ อันได้แก่ ปัจจัยด้านการคมนาคมขนส่ง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหาร  
เพื่อที่จะสนับสนุนและบ่งชี้ความสำคัญและความเหมาะสมเชิงบทบาทและหน้าที่ของเมือง  
นครสวรรค์ในฐานะเมืองศูนย์กลางการพัฒนาด้านการค้า พาณิชยกรรม และการขนส่งในระดับ  
ภาคเหนือตอนล่าง ดังนั้นผู้วิจัยจะทำการศึกษาโดยเลือกเฉพาะปัจจัยสำคัญที่มีศักยภาพต่อการ  
เติบโตของการค้าส่งในด้านต่าง ๆ ดังนี้

**4. ศักยภาพของจังหวัดนครสวรรค์ที่สนับสนุนการเติบโตของกิจกรรมการค้าส่ง**

**4.1 ศักยภาพด้านการคมนาคม**

การศึกษาศักยภาพด้านการคมนาคม เป็นการวิเคราะห์ทำเลที่ตั้งของเมือง  
ศูนย์กลางในพื้นที่ภาคกับพื้นที่ข้างเคียงผ่านระบบโครงข่ายการคมนาคมภายในพื้นที่นั้น ความได้  
เปรียบเชิงทำเลที่ตั้งสะท้อนให้เห็นถึงความสะดวกในการเข้าถึงภายในระบบพื้นที่ โดยผ่าน  
รูปแบบการคมนาคมประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางรถไฟ  
ซึ่งนับได้ว่าเป็นความสำคัญขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนาภูมิภาค ที่จะช่วยให้การเดินทางสะดวก  
ขนส่งสินค้าได้ราคาถูกลงและมีโครงข่ายภาคที่กว้างไกล ซึ่งจะสร้างโอกาสในการขยายกิจกรรม

ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างชุมชนศูนย์กลางกับพื้นที่บริการ และระหว่างแหล่งผลิตกับตลาด ระบบโครงข่ายคมนาคมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าส่งซึ่งหน้าที่พื้นฐานของการค้าส่งประการสำคัญ คือ การรวบรวมและสะสมความต้องการทั้งในรูปสินค้า ปัจจัยการผลิตประเภทต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการภายในท้องถิ่นและพื้นที่ข้างเคียง โดยการกระจายสินค้าไปสู่ผู้ผลิตผู้ประกอบการซึ่งเป็นหน่วยบริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ตรงกับความต้องการอันจะเป็นการเพิ่มอรรถประโยชน์ในสินค้าให้สูงขึ้น ดังนั้น ระบบการคมนาคมนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงระดับความเป็นศูนย์กลางเมืองภายในระบบพื้นที่ภาค บริเวณตัวเมืองที่มีโครงข่ายและความหนาแน่นของเส้นทางคมนาคมสูงจะมีความสำคัญต่อการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจโดยเป็นตัวนำ อาหาร วัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เข้าสู่เมือง และกระจายผลผลิตของเมืองไปยังพื้นที่โดยรอบ การเจริญเติบโตของโครงข่ายคมนาคมขนส่งจึงส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมืองโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองที่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีประชากรจำนวนมาก และระบบเศรษฐกิจที่สลับซับซ้อนย่อมต้องมีการจัดระบบและรูปแบบการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ ให้ความสะดวกรวดเร็ว เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของประชากรและระบบเศรษฐกิจของศูนย์กลาง และพื้นที่โดยรอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของลักษณะความเป็นเมืองหรือศูนย์กลาง คือ ระบบการคมนาคมบริเวณเมืองหรือศูนย์กลาง จะเป็นพื้นที่ที่มีโครงข่ายและความหนาแน่นของเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ทางรถไฟ ทางรถยนต์ และอากาศยานสูง ถ้าขาดระบบคมนาคมแล้วการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจ การขนส่งสินค้า วัตถุดิบและแรงงานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะไม่เกิดขึ้น ลักษณะความเป็นเมืองหรือศูนย์กลางย่อมจะไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะระบบโครงข่ายการคมนาคมจะถูกใช้เป็นเส้นทางในการกระจายผลผลิต วัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตไปยังพื้นที่โดยรอบ ดังนั้นระบบการคมนาคมมีบทบาทและความสำคัญอย่างมากต่อการขยายตัวของเมืองหรือศูนย์กลางและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ยิ่งศูนย์กลางเมืองมีการขยายตัวมากขึ้น ระบบการคมนาคมที่ทันสมัย รวดเร็ว และสะดวก ก็ยิ่งทวีความเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรและการเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้นเช่นกัน

สำหรับจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในทำเลที่ตั้งเป็นประตูสู่ภาคเหนือ เป็นจุดเชื่อมโยงภาคเหนือกับภาคต่าง ๆ โดยมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางน้ำ การศึกษาข้อมูลจากอดีตของการตั้งถิ่นฐานประชากรเมืองนครสวรรค์ จะพบว่าเมืองนครสวรรค์มีบทบาทด้านการคมนาคมขนส่งในระดับภาคตลอดมา แม้ความสำคัญของการคมนาคมแต่ละรูปแบบจะแปรเปลี่ยนไปจากทางน้ำ สู่ทางรถไฟและทางถนน ตามลำดับก็ตาม ซึ่งพิจารณาได้จากปริมาณจราจรทางรถยนต์ การคมนาคมทางรถไฟ และทางน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีปริมาณสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในอนุภาค นอกจากนี้ภายในจังหวัดมีเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ติดต่อทั่วถึงทุกอำเภอ และติดต่อกับอำเภอในจังหวัดใกล้เคียง จนกระทั่งถึงจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง บางจังหวัดได้อย่างสะดวก รูปแบบการคมนาคมขนส่งที่มีส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นการเติบโตของจังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้

#### 4.1.1) การคมนาคมขนส่งทางถนน

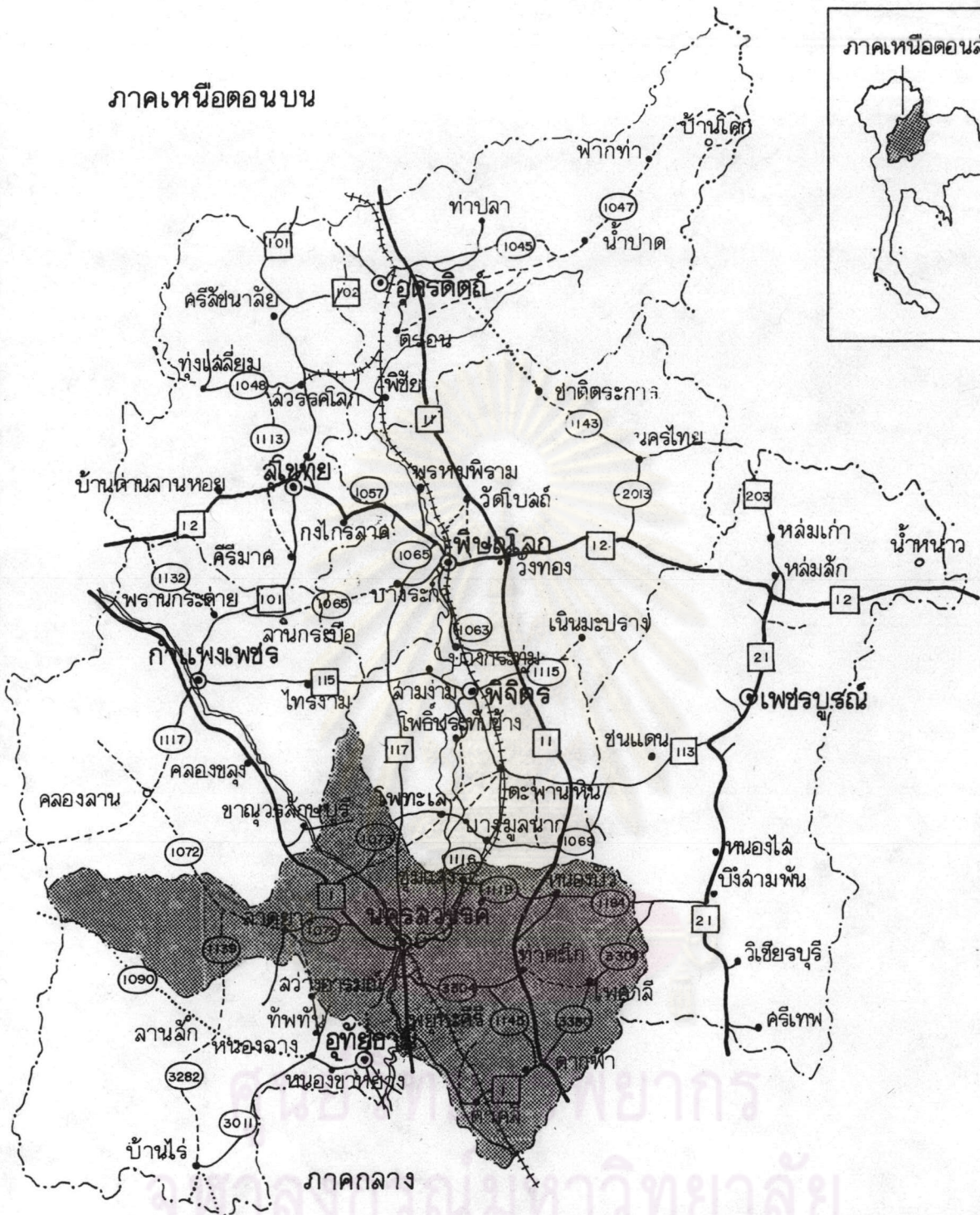
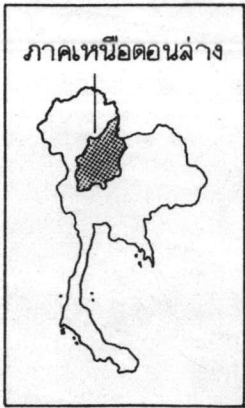
โครงข่ายระบบการคมนาคมของจังหวัดนครสวรรค์ และภาคเหนือตอนล่าง โดยทั่วไปมีอยู่ค่อนข้างทั่วถึงในทุกพื้นที่ที่เป็นแหล่งชุมชน การพิจารณาระบบโครงข่ายคมนาคมทางถนนของจังหวัดนครสวรรค์ในฐานะเป็นศูนย์กลางที่มีบทบาทด้านการคมนาคมทางถนนที่สำคัญ พิจารณาได้ใน 2 ระดับ คือ ระบบโครงข่ายทางถนนระดับภาคและอนุภาค และระบบโครงข่ายทางถนนภายในจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอของจังหวัดใกล้เคียง

##### 4.1.1.1) โครงข่ายการคมนาคมขนส่งระดับอนุภาคและระดับภาค

เส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อทั่วถึงในภาคเหนือ ภาคเหนือตอนล่างและการเชื่อมต่อภาคอื่น ๆ เป็นเส้นทางคมนาคมที่มีบทบาทมากในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของจังหวัดนครสวรรค์ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม เส้นทางหลวงแผ่นดินสายสำคัญในภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีผลต่อการเป็นเมืองศูนย์กลางของอนุภาค มีดังนี้ (แผนที่ 4.11)

1) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 (พหลโยธิน) เป็นเส้นทางหลักของภาคในการติดต่อและลำเลียงสินค้า สามารถเชื่อมต่อชุมชนต่าง ๆ ภายในภาคได้มากที่สุด และเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อภาคเหนือกับภาคกลางซึ่งเสมือนเป็นศูนย์กลางของประเทศ เริ่มต้นจาก กรุงเทพฯ - นครสวรรค์ - กำแพงเพชร - ตาก - ลำปาง - พะเยา - เชียงราย

ภาคเหนือตอนบน



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครสวรรค์ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

แสดง : โครงข่ายการคมนาคมทางถนนของภาคเหนือ

แผนที่ 4.1



สัญลักษณ์ :

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางที่รถยนต์เดินได้ทุกฤดู

- ทางรถยนต์เดินได้เฉพาะฤดูแล้ง
- ..... แนวทางที่จะก่อสร้างในอนาคต
- ++++ ทางรถไฟ
- ที่ตั้งจังหวัด

- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด

มาตราส่วน 0 10 50 100 กม.

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

2) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 32 แยกจากทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 บริเวณจังหวัดปทุมธานี เลียบฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 อีกครั้ง ที่บริเวณอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

3) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 แยกจากทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 32 บริเวณอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ไปตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่อำเภอตากสิน จังหวัดนครสวรรค์ตรงไปสู่จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ และสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงใหม่

4) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 12 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนในภาคเหนือตอนล่าง ต่อไปจนถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญมาก เพราะช่วยย่นระยะทางการติดต่อระหว่างภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน เริ่มต้นจากจังหวัดตาก-สุโขทัย-พิษณุโลก อ. หล่มสัก (จ. เพชรบูรณ์) อ. ชุมแพ (จ. ขอนแก่น) - ขอนแก่น

5) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 เริ่มต้นจากจังหวัดนครสวรรค์-พิจิตร-พิษณุโลก โดยแยกจากเส้นทางพหลโยธินที่เมืองนครสวรรค์ เป็นเส้นทางตรงสู่พิษณุโลก

6) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 225 เปิดใช้เมื่อปี พ.ศ. 2531 เริ่มต้นจากจังหวัดนครสวรรค์-เพชรบูรณ์-ชัยภูมิ ปัจจุบันเส้นทางนี้เปิดดำเนินการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์โดยรถร่วมบริษัทขนส่ง เส้นทางระหว่างนครสวรรค์-ชัยภูมิ-ขอนแก่น

7) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่เชื่อมต่อภาคเหนือตอนล่าง ช่วงจังหวัดเพชรบูรณ์กับภาคกลาง บริเวณนี้เป็นที่รากระหว่างหุบเขา การเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนต่าง ๆ ไม่สะดวก จึงต้องมีเส้นทางที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ โดยตัดเส้นทางถนนขนานไปกับแม่น้ำป่าสัก เริ่มจากทางแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ในจังหวัด สระบุรี - อ. ชัยบาดาล (จ. ลพบุรี) อ. วิเชียรบุรี (จ. เพชรบูรณ์) อ.หนองไผ่ (จ. เพชรบูรณ์) - เพชรบูรณ์ - อ. หล่มสัก (จ. เพชรบูรณ์)

8) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 เริ่มต้นจากกำแพงเพชร สุโขทัย - อ. สวรรคโลก (จ. สุโขทัย) - แพร่ - น่าน

เส้นทางหลวงแผ่นดินเหล่านี้มีบทบาทต่อการคมนาคมติดต่อของชุมชนในภาคเหนือตอนล่าง แม้ว่าบางทางจะไม่ได้ผ่านและมีจุดกำเนิดในจังหวัดนครสวรรค์

โดยตรง แต่การมีระบบโครงข่ายที่ต่อเนื่องกัน และต่อไปยังภาคต่าง ๆ ได้ จะช่วยเสริมความ เป็นจุดศูนย์กลางคมนาคมติดต่อทางถนนให้กับนครสวรรค์ มากกว่าพื้นที่ใกล้เคียง อันเป็นความ สะดวกในการเข้าถึงจากชุมชนศูนย์กลาง คือ จังหวัดนครสวรรค์ไปยังพื้นที่โดยรอบ

การเดินทางติดต่อระหว่างนครสวรรค์กับชุมชนต่าง ๆ ภายใน ภาคเหนือตอนล่าง และภาคใกล้เคียง มีบริการรถยนต์ทั้งของรัฐบาล (บ.ข.ส.) และของ เอกชนในรูปแบบบริการ ทั้งประเภทรถยนต์ธรรมดาและรถยนต์ปรับอากาศ นอกจากนี้ นครสวรรค์ยังเป็นจุดหยุดรับส่งผู้โดยสารของบริษัทขนส่งจำกัด (บ.ข.ส.) ที่สำคัญมากอีกด้วย กล่าวคือ รถยนต์โดยสารทั้งของบริษัทขนส่งและรถร่วมขนส่งของเอกชน ที่มีต้นทางจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ และต้นทางจากภาคเหนือไปยังกรุงเทพฯ จะต้องหยุดรับส่ง ผู้โดยสารที่นครสวรรค์ทุกเที่ยวทั้งกลางวันและกลางคืนจำนวนมาก ซึ่งจากนครสวรรค์สามารถ เดินทางไปยังจังหวัดต่าง ๆ และอำเภอสำคัญของจังหวัดในภาคเหนือได้ทั้งหมด ซึ่งมีรถยนต์ โดยสารปรับอากาศ และรถยนต์โดยสารธรรมดาให้บริการ ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า จังหวัด นครสวรรค์เป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ที่สำคัญยิ่งทั้งในระดับอนุภาค และ ระดับภาค รายละเอียดแสดงได้ดังตารางที่ 4.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.1 เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ต้นทางจังหวัดนครสวรรค์กับชุมชนภายในภาค และระหว่างภาค

เส้นทางต่างจังหวัด	ระยะทาง (ก.ม.)	จำนวน (คัน)
นครสวรรค์-ชัยนาท	60	7
นครสวรรค์-อุทัยธานี	57	9
นครสวรรค์-กำแพงเพชร	120	17
นครสวรรค์-อ.คลองขลุง (จ. กำแพงเพชร)	81	25
นครสวรรค์-อ.พราหมณ์ (จ. กำแพงเพชร)	145	9
นครสวรรค์-อ.ลานกระบือ (จ. กำแพงเพชร)	180	8
นครสวรรค์-ตาก	183	13
นครสวรรค์-เขื่อนภูมิพล (จ.ตาก)	154	4
นครสวรรค์-อ.แม่สอด (จ.ตาก)	283	6
นครสวรรค์-พิษณุโลก	117	10
นครสวรรค์-สุโขทัย	200	9
นครสวรรค์-พิจิตร	103	19
นครสวรรค์-เพชรบูรณ์	150	8
นครสวรรค์-ลำปาง	371	26
นครสวรรค์-เชียงราย	580	6
นครสวรรค์-เชียงใหม่	468	14
นครสวรรค์-อ่างทอง	101	10
นครสวรรค์-สุพรรณบุรี	167	22
นครสวรรค์-กรุงเทพฯ (สายเก่า)	341	58
นครสวรรค์-กรุงเทพฯ (สายใหม่)	237	24
นครสวรรค์-กรุงเทพฯ (รถปรับอากาศ)	327	16

## ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เส้นทางต่างจังหวัด	ระยะทาง (ก.ม.)	จำนวน (คัน)
นครสวรรค์-นครราชสีมา (ผ่าน จ. ลพบุรี, สระบุรี)	383	15
นครสวรรค์-ชัยภูมิ-ขอนแก่น	520	6

ที่มา : สำนักงานขนส่ง จังหวัดนครสวรรค์ 2533

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของเส้นทางคมนาคม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุดในแง่ของปริมาณ การขนส่งสินค้า คือ เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) เริ่มต้นจากกรุงเทพฯ สู่ เชียงราย โดยเข้าสู่จังหวัดนครสวรรค์ใน อ. ตาคสิ จากนั้นอ้อมเข้าสู่ จ. ชัยนาท ที่ อ.มโนรมย์ และวกเข้าสู่เขต จ. นครสวรรค์ อีกครั้งทางด้าน อ. พยุหะคีรี ไปบรรจบกับถนน สายเอเชีย รวมความยาวถนนในช่วง จ. นครสวรรค์ ประมาณ 44 กิโลเมตร เส้นทาง พหลโยธินมีบทบาทต่อเมืองนครสวรรค์มาตั้งแต่สร้างเสร็จ และเปิดใช้ตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมา ปริมาณการจราจรสูงสุดกว่าเส้นทางอื่น ๆ ในภาคเหนือ คือ สามารถได้เฉลี่ย ประมาณวันละ 6,497 คัน ในปี 2532 สามารถได้เฉลี่ย 15,252 อัตราเฉลี่ย ร้อยละ 19.52 ต่อปี ประกอบด้วยรถบรรทุกมากที่สุด ร้อยละ 42.21 รถยนต์โดยสารประมาณร้อยละ 10.18 รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และ แท็กซี่ ประมาณร้อยละ 47.61 (ตารางที่ 4.2 แผนที่ 4.2) ความสำคัญของเส้นทางพหลโยธิน นอกจากจะพิจารณาจาก



ตารางที่ 4.2 ปริมาณจราจรเฉลี่ยต่อวันตลอดปี ถนนพหลโยธิน (หมายเลข 1) ปี พ.ศ.2532

ช่วงถนนเขตจังหวัด	ประเภทรถ			
	รถยนต์นั่ง <sup>1</sup>	รถยนต์โดยสาร <sup>2</sup>	รถบรรทุก <sup>3</sup>	รวม
	(37.57)	(21.18)	(42.41)	(34.00)
นครสวรรค์	5,584	3,230	6,438	15,252
	(26.64)	(18.15)	(55.20)	(12.28)
กำแพงเพชร	1,468	1,000	3,041	5,509
	(28.10)	(24.15)	(47.69)	(10.65)
ตาก	1,346	1,154	2,279	4,779
	(29.15)	(10.32)	(60.53)	(15.10)
ลำปาง	1,974	699	4,099	6,772
	(47.83)	(7.81)	(44.36)	(13.47)
พะเยา	2,890	472	2,680	6,047
	(24.60)	(27.85)	(47.52)	(14.50)
เชียงราย	1,601	1,810	3,088	6,499
	(33.14)	(18.65)	(48.21)	(100.00)
รวม	14,863	8,365	21,625	44,853

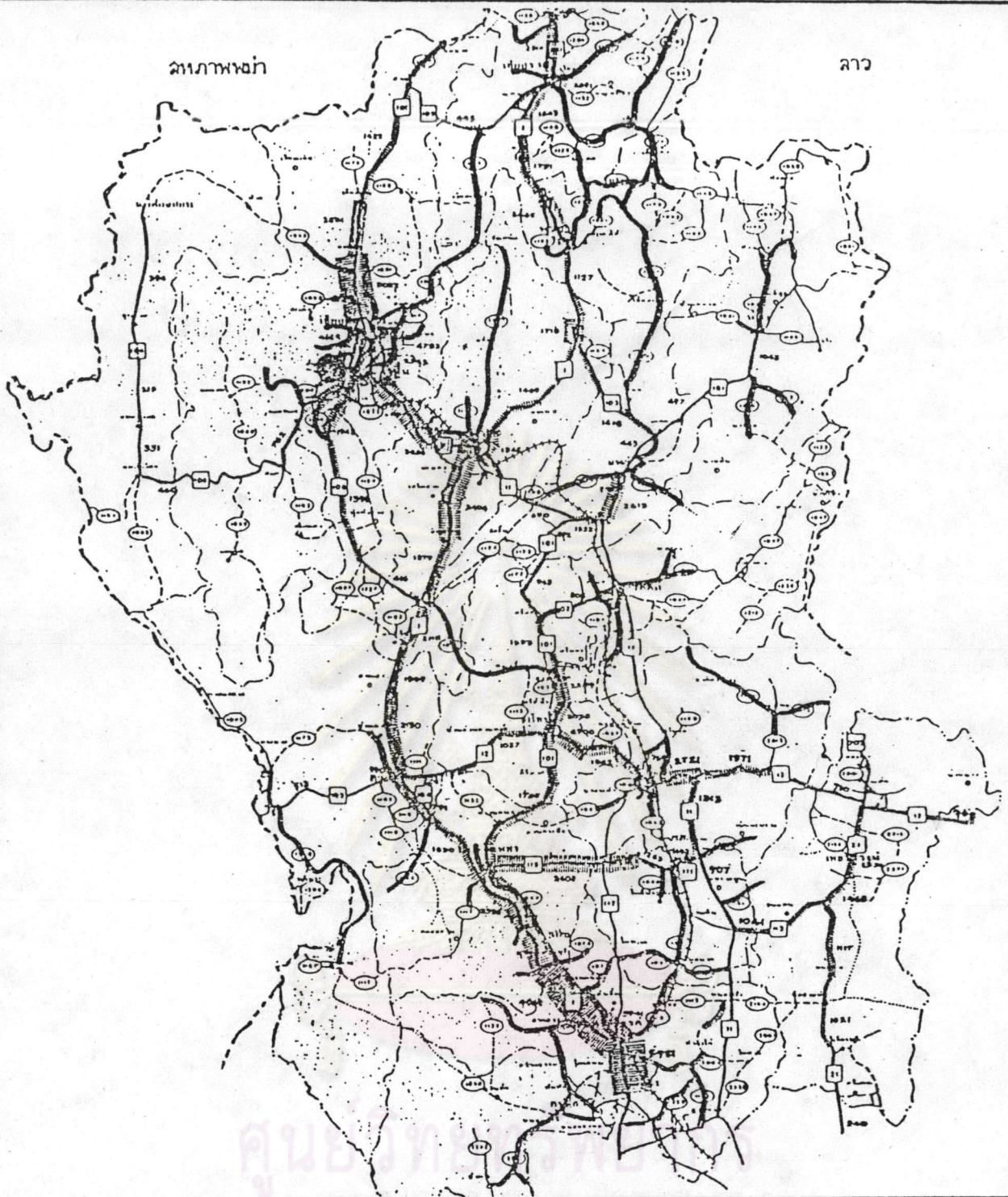
ที่มา : ดัดแปลงจากสถิติปริมาณจราจรเฉลี่ยต่อวัน ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) โดย กองวิศวกรรมจราจร กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ปี พ.ศ. 2532

- หมายเหตุ : 1 หมายถึง รถยนต์นั่ง  
 2 หมายถึง รถยนต์โดยสาร 4 ล้อ และรถยนต์โดยสารตั้งแต่ 6 ล้อขึ้นไป  
 3 หมายถึง รถยนต์บรรทุก 4 ล้อ รถยนต์บรรทุก 6 ล้อ รถยนต์บรรทุก 10 ล้อ และรถพ่วง

ข้อมูลนี้ ไม่รวมรวมถึงรถจักรยานยนต์ และรถสามล้อเครื่อง

สหภาพพม่า

ลาว



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครหลวงที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

แสดง ปริมาณการจราจรทางบกเฉลี่ยต่อวัน ปี 2531

- สัญลักษณ์
- เขตประเทศ
  - เขตภาค
  - เขตจังหวัด
  - เขตอำเภอ
  - ที่ตั้งจังหวัด
  - ที่ตั้งอำเภอ
- ที่มา : แผนที่กรมทางหลวง

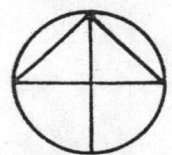
ทางหลวงแผ่นดิน

หน่วยเป็นพันคัน

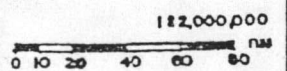
ทางหลวงจังหวัด

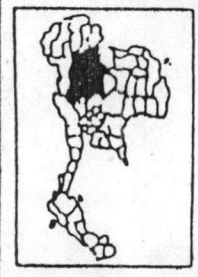
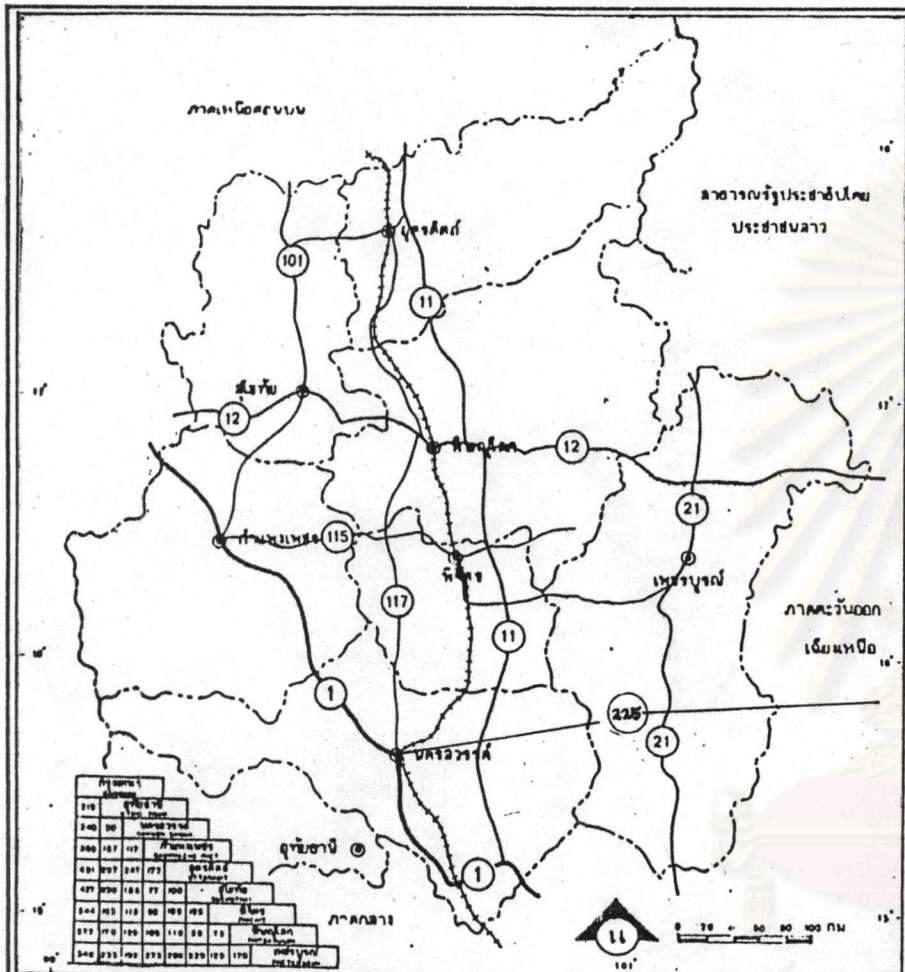
- 0- 300 คัน / วัน
- 301- 1,500 คัน / วัน
- 1,501- 5,000 คัน / วัน
- 5,001 - 10,000 คัน / วัน

แผนที่ 4.2



มาตราส่วน



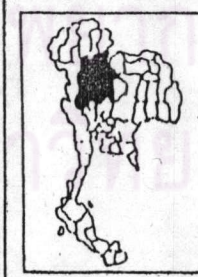
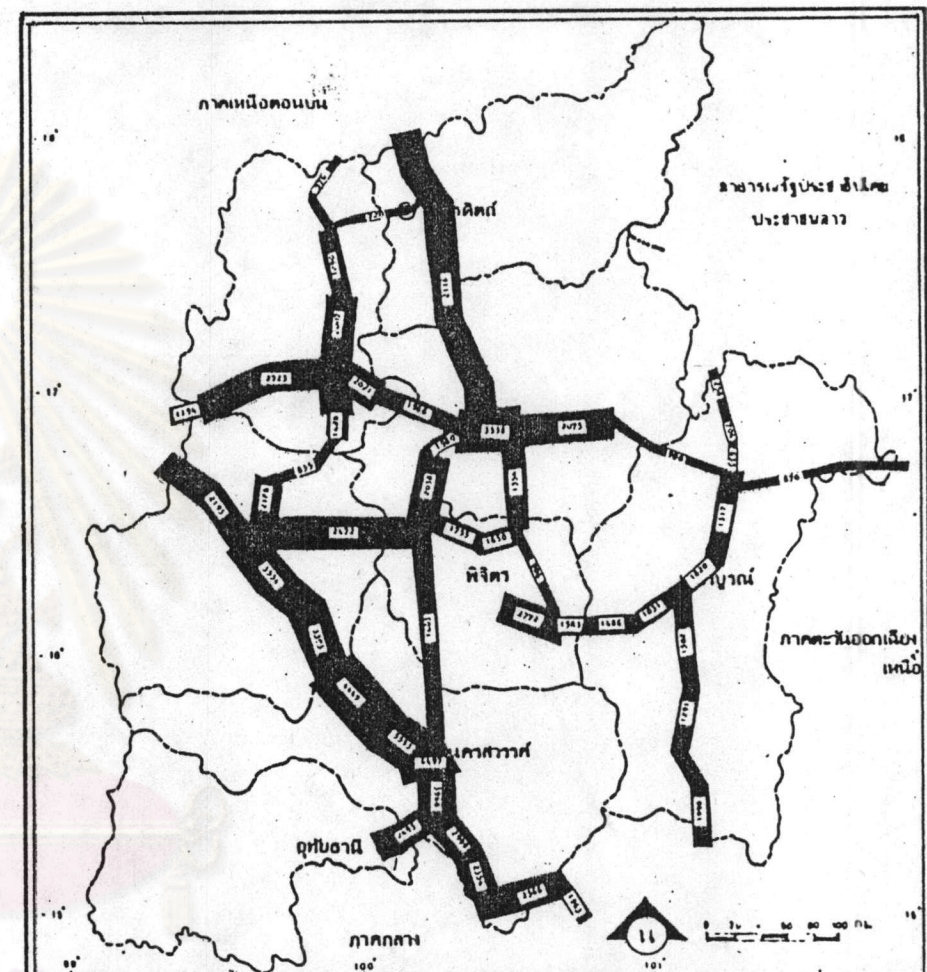


การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครหลวงระดับที่มีพหุพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง  
**เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ**

**สัญลักษณ์**

.....	เขตประเทศ
-----	เขตจังหวัด
-----	เขตอำเภอ
.....	เขตตำบล
◎	จังหวัด
○	อำเภอ
●	กิ่งอำเภอ
○	ตำบล

ที่มา กรมทางหลวง



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครหลวงระดับที่มีพหุพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง  
**ปริมาณการค้าส่ง**

**สัญลักษณ์**

	< 1,000 คิว
	1,001-2,000
	2,001-3,000
	3,001-4,000
	> 4,000

.....	เขตประเทศ
-----	เขตจังหวัด
-----	เขตอำเภอ
.....	เขตตำบล
◎	จังหวัด
○	อำเภอ
●	กิ่งอำเภอ
○	ตำบล

ที่มา กรมทางหลวง

ปริมาณรถยนต์ประเภทต่าง ๆ ที่ใช้เส้นทางนี้แล้ว ยังพิจารณาจากปริมาณการขนส่งสินค้าโดยรถยนต์บรรทุก ซึ่งนับว่าเป็นเส้นทางที่ใช้ขนส่งสินค้าที่สำคัญ ซึ่งใช้ขนส่งสินค้าทั้งจากภาคเหนือมาสู่ภาคกลาง และสินค้าจากภาคกลางโดยเฉพาะกรุงเทพฯ ไปสู่จังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสำรวจปริมาณการขนส่งทางถนนประจำปี พ.ศ. 2532 โดยกรมการขนส่งทางบก สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณสินค้า และจำนวนเที่ยวการขนส่งสินค้าของรถบรรทุกที่เคลื่อนย้ายเข้าออกระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค โดยจำแนกการขนส่งตามลักษณะและชนิดของสินค้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 23 ประเภท พบว่าในปี พ.ศ. 2532 ปริมาณสินค้าและจำนวนเที่ยวของสินค้าเที่ยวเข้าและสินค้าเที่ยวออกของจังหวัดนครสวรรค์สูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ของภาคเหนือตอนล่างและภาคเหนือตอนบน กล่าวคือ สินค้าเที่ยวเข้า<sup>1</sup> ของจังหวัดนครสวรรค์เข้าสู่กรุงเทพฯ สูงสุด ปริมาณ 691,002 ตัน จำนวน 58,760 เที่ยว หรือคิดเป็นร้อยละ 41.02 ของปริมาณและจำนวนเที่ยวสินค้าที่เข้าสู่กรุงเทพฯ ของภาคเหนือตอนล่างทั้งหมด ในขณะที่สินค้าเที่ยวออก<sup>2</sup> จากกรุงเทพฯ เข้าสู่นครสวรรค์สูงสุดเช่นกัน ปริมาณ 448,058 ตัน จำนวน 41,314 เที่ยว หรือคิดเป็นร้อยละ 38.71 และร้อยละ 40.37 ของปริมาณและจำนวนเที่ยวของสินค้าที่ออกจากกรุงเทพฯ ของภาคเหนือตอนล่างทั้งหมด (ตารางที่ 4.3) สินค้าที่ส่งออกจากจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนมากเป็นผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ มันสำปะหลัง แร่ธาตุ สินค้าเบ็ดเตล็ด และสัตว์ปีก ส่วนการขนส่งสินค้าจากกรุงเทพฯ ไปสู่ภาคเหนือตอนล่างและภาคเหนือขนส่งเข้าสู่จังหวัดนครสวรรค์สูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ของสินค้าเข้าภาคเหนือตอนล่างนั้น สินค้าจากกรุงเทพฯ ส่วนมาเป็นสินค้าเบ็ดเตล็ดมากที่สุด รองลงมาเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้สอยและสินค้าอื่น ๆ (ตารางที่ 4.4) และเมื่อพิจารณาปริมาณการขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดนครสวรรค์ กับจังหวัดต่าง ๆ ในระดับประเทศ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความเป็นศูนย์กลางของจังหวัดนครสวรรค์ได้เด่นชัดมากขึ้น จากสถิติการสำรวจโดย

<sup>1</sup> เที่ยวเข้า (Inbound) หมายถึง การเดินรถขนส่งสินค้าออกจากจังหวัดต่าง ๆ เข้าสู่กรุงเทพมหานคร

<sup>2</sup> เที่ยวออก (Outbound) หมายถึง การเดินรถขนส่งสินค้าออกจากกรุงเทพมหานครออกไปจังหวัดต่าง ๆ

กรมการขนส่งทางบก ปริมาณการขนส่งสินค้าระหว่างกรุงเทพฯกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2532 ได้ข้อสรุปว่าจังหวัดนครสวรรค์ มีปริมาณการขนส่งสินค้าเข้า-ออก กรุงเทพฯ มากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดเชียงใหม่ และเมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งผลผลิตจากแหล่งผลิตสำคัญ ๆ ของประเทศ นครสวรรค์มีความสำคัญดังนี้

สินค้า	ปริมาณขนส่งสินค้าจากจังหวัดนครสวรรค์เข้าสู่กรุงเทพฯ ลำดับ ความสำคัญสูงสุดของเมือง		
ข้าว	1. สุพรรณบุรี	2. สระบุรี	3. นครสวรรค์
ข้าวโพด	1. นครราชสีมา	2. สระบุรี	3. นครสวรรค์
ถั่ว	1. สุโขทัย	2. นครสวรรค์	3. เพชรบูรณ์
ซีเมนต์	1. สระบุรี	2. ราชบุรี	3. นครสวรรค์
สินค้าเบ็ดเตล็ด	1. นครราชสีมา	2. สระบุรี	3. นครสวรรค์
ของชำ	1. สระบุรี	2. นครราชสีมา	3. กรุงเทพฯ

จากข้อมูลปริมาณสินค้าเข้าออกเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงกิจกรรมของเมืองนครสวรรค์ในการเป็นเมืองศูนย์กลางส่งสินค้าที่ผลิตไม่ได้ในท้องถิ่นมาสนองความต้องการของประชากรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงและภายในจังหวัดเองด้วย จึงมีปริมาณสินค้าเข้าสู่กว่าเมืองอื่น ๆ ในภาคเดียวกัน ขณะเดียวกันก็เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมผลผลิตจากท้องถิ่นส่งขายสู่พื้นที่อื่น ๆ จึงมีปริมาณการส่งสินค้าออกสูงกว่าเมืองอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง

ตารางที่ 4.3 ปริมาณสินค้าและจำนวนเที่ยวเข้าออกระหว่างกรุงเทพฯ จังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2532

จังหวัด	สินค้าเที่ยวเข้า		สินค้าเที่ยวออก	
	ปริมาณ (ตัน)	จำนวน เที่ยว	ปริมาณ (ตัน)	จำนวน เที่ยว
นครสวรรค์	691,002 (41.85)	58,760 (41.02)	448,058 (38.71)	41,314 (40.37)
อุทัยธานี	87,438 (5.30)	8,190 (5.72)	40,664 (3.51)	3,718 (3.63)
เพชรบูรณ์	155,090 (9.39)	13,754 (9.47)	99,502 (8.60)	9,048 (8.84)
พิจิตร	203,320 (12.32)	16,668 (11.63)	104,156 (9.00)	9,022 (8.82)
กำแพงเพชร	199,992 (12.22)	16,250 (11.34)	124,540 (10.76)	9,802 (9.58)
พิษณุโลก	95,134 (5.76)	9,256 (6.46)	119,704 (10.34)	10,686 (10.44)
สุโขทัย	176,410 (10.69)	16,380 (11.43)	159,302 (13.76)	13,598 (13.29)
อุตรดิตถ์	42,588 (2.58)	4,004 (2.79)	61,568 (5.32)	5,148 (5.03)
รวมภาคเหนือตอนล่าง	1,650,974 (100.00)	143,262 (100.00)	1,157,494 (100.00)	102,336 (100.00)

ที่มา : งานสถิติการขนส่ง กองวิชาการและวางแผน กรมการขนส่งทางบก 2532

ตารางที่ 4.4 ปริมาณขนส่งสินค้าทางถนนของจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประเภทสินค้า  
พ.ศ. 2532

หน่วย : ตัน

ประเภทสินค้า	ปริมาณสินค้าเที่ยวเข้ากรุงเทพฯ		ปริมาณสินค้าเที่ยวออกจากกรุงเทพฯ	
	น้ำหนัก	ร้อยละ	น้ำหนัก	ร้อยละ
ข้าว	31,688	45.10	20,358	0.40
หิน ดิน ททราย	4,992	0.72	468	0.11
ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์	49,946	7.22	9,334	2.05
โลหะก่อสร้าง	7,046	1.01	10,374	2.31
วัสดุก่อสร้างอื่น ๆ	3,432	0.49	6,032	1.34
ไม้	10,114	1.46	14,188	3.15
เชื้อเพลิงไม้	5,616	0.81	468	-
น้ำมันเชื้อเพลิง	260	0.03	143,910	32.11
แร่	6,526	0.94	-	-
ผักและผลไม้	2,340	0.33	7,046	1.57
มันสำปะหลัง	64,272	9.30	10,998	0.06
ข้าวโพด	106,960	15.46	29,016	33.18
น้ำตาล	38,246	5.53	936	0.20
ถั่ว	37,830	5.74	-	-
ปอ	390	0.05	416	0.09
เครื่องตี	-	-	6,136	1.36
ของชำ	2,028	0.29	4,420	0.98
สัตว์บก	2,496	0.36	390	0.08
สัตว์น้ำ	104	0.01	2,886	0.64
บู้ย อาหารสัตว์	13,546	1.96	83,226	18.57
เครื่องใช้ในครัวเรือน	1,612	0.23	2,808	0.62

## ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

หน่วย : ตัน

ประเภทสินค้า	ปริมาณสินค้าเที่ยวเข้ากรุงเทพฯ		ปริมาณสินค้าเที่ยวออกจากกรุงเทพฯ	
	น้ำหนัก	ร้อยละ	น้ำหนัก	ร้อยละ
เบ็ดเตล็ด	7,748	1.12	136,370	30.72
สินค้าอื่น ๆ	13,910	2.10	15,730	3.51
รวม	691,002	100.00	448,058	100.00

ที่มา : งานสถิติการขนส่ง กองวิชาการและวางแผน กรมการขนส่งทางบก 2532

4.1.1.2 โครงข่ายการคมนาคมขนส่งระดับจังหวัด

มีเส้นทางหลวงจังหวัดกระจายออกจากชุมชนเมือง นครสวรรค์ สามารถเดินทางติดต่อไปทั่วทุกอำเภอในจังหวัดได้อย่างสะดวก เส้นทางหลวงจังหวัดเหล่านี้มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์มาก เพราะเป็นเส้นทางที่อำเภอต่าง ๆ รอบนอกใช้ในการติดต่อกับชุมชนเมืองนครสวรรค์เพื่อนำผลผลิตทางการเกษตรจากแหล่งผลิตมาสู่ชุมชนซึ่งเป็นตลาดกลางก่อนส่งออกจำหน่ายทั้งภายในจังหวัดและส่งเป็นสินค้าออก และใช้ในการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนรอบนอกในการเดินทางมายังชุมชนเมือง เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค เครื่องมือเครื่องจักร เครื่องใช้ในการดำรงชีวิต การศึกษาเล่าเรียน การรักษาพยาบาล และการพักผ่อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการติดต่อด้วยเส้นทางคมนาคมระหว่างชุมชนลำดับรองของจังหวัดนครสวรรค์บางชุมชน กับ จังหวัดต่าง ๆ ภายในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นศูนย์กลางลำดับรองจากนครสวรรค์ โครงข่ายการคมนาคมในระดับนี้แบ่งออกเป็น

- 1) การเดินทางสู่อำเภอต่าง ๆ มีรถประจำทางบริการทั้งของบริษัทขนส่งและเอกชนรวม 23 เส้นทาง ระยะทางรวม 964 กิโลเมตร มีรถจำนวน 547 คัน บริการ 870 เที่ยวต่อวัน



2) การเดินทางสู่จังหวัดต่าง ๆ มีรถประจำทาง โดยสารขนาดเล็กบริการรวม 28 เส้นทาง ระยะทาง 510 กิโลเมตร จำนวนรถ 538 คัน บริการรับส่งโดยสารวันละ 1,552 เที่ยว รายละเอียด ศึกษา (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง ภายในจังหวัดและชุมชนลำดับรองของจังหวัด นครสวรรค์ และ จังหวัดใกล้เคียง

เส้นทางภายในจังหวัด	ระยะทาง (ก.ม)	จำนวนรถ (คัน)
นครสวรรค์ - บรรพตพิสัย	46	16
นครสวรรค์ - บางแก้ว (อ. บรรพตพิสัย)	46	4
นครสวรรค์ - ลาดยาว	43	25
นครสวรรค์ - โกรกพระ	18	16
นครสวรรค์ - พยุหคิรี	29	35
นครสวรรค์ - เขาบ่อแก้ว (อ. พยุหคิรี)	42	24
นครสวรรค์ - ท่าตะโก - หองบัว	50 - 83	15
นครสวรรค์ - วังพิบูล (จ. เพชรบูรณ์)	95	19
นครสวรรค์ - ชุมแสง	42	19
นครสวรรค์ - บางตาหงาย (อ. บรรพตพิสัย)	42	15
นครสวรรค์ - เขาทอง (อ. พยุหคิรี)	21	21
นครสวรรค์ - ตาคลี (ก)	86	4
นครสวรรค์ - ตาคลี (ข)	80	5
ตาคลี - ลพบุรี	102	41
ตาคลี - อุทัยธานี	37	12
โกรกพระ - อุทัยธานี	22	5
ลาดยาว - อ. สว่างอารมณ์ (จ. อุทัยธานี)	22	5

ที่มา : สำนักงานขนส่งจังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ. 2532

#### 4.2.2 การคมนาคมขนส่งทางรถไฟ


การคมนาคมทางรถไฟมีความสำคัญต่อนครสวรรค์มากในอดีตตั้งแต่เริ่มเปิดการเดินทางไฟสายเหนือช่วงที่สอง (สถานีลพบุรี - นครสวรรค์) ในปี 2448 โดยเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางรถไฟสายเหนือจากกรุงเทพ - เชียงใหม่ ก่อนที่จะมีเส้นทางถนนทางรถไฟมีความสำคัญต่อชุมชนในภาคเหนือนี้มาก แต่มีข้อจำกัดในการใช้มากกว่าถนนเพราะไม่สามารถตัดผ่านพื้นที่ทุกแห่งได้ เส้นทางรถไฟสายเหนือนี้มีทางแยกที่ชุมทางบ้านดารา ในเขต จ. อุตรดิตถ์ เข้าสู่สวรรคโลก จ. สุโขทัย (ดูแผนที่ 4.3, 4.4 ประกอบ) สถานีที่สำคัญในภาคเหนือตอนล่างได้แก่ นครสวรรค์ ตะพานหิน (จ. พิจิตร) พิษณุโลก และ อุตรดิตถ์

ในเขต จ. นครสวรรค์ มีสถานีรถไฟทั้งสิ้น 16 สถานี อยู่ใน อ. ตาคิลิ (8). อ. พยุหคิรี (3) อ. เมืองนครสวรรค์ (2) และ อ. ชุมแสง (3) โดยความยาวเส้นทางรถไฟในช่วง จ.นครสวรรค์ นี้ 116 กิโลเมตร ขบวนรถไฟเข้า-ออก ตามสถานีสำคัญ ๆ ประมาณ 178 เที่ยว/วัน สถานีสำคัญ ๆ ได้แก่ สถานีนครสวรรค์ ชุมแสง จันเสน ช่องแคะ และ บ้านตาคิลิ เพราะมีปริมาณสินค้าและผู้โดยสารมากกว่าสถานีอื่น ๆ เช่นในปี 2532 มีจำนวนผู้โดยสาร 757,425 คน และปริมาณสินค้าผ่านสถานี 54,257 ตัน ซึ่งมากกว่าสถานีอื่น (ตารางที่ 4.6 แผนที่ 4.4)

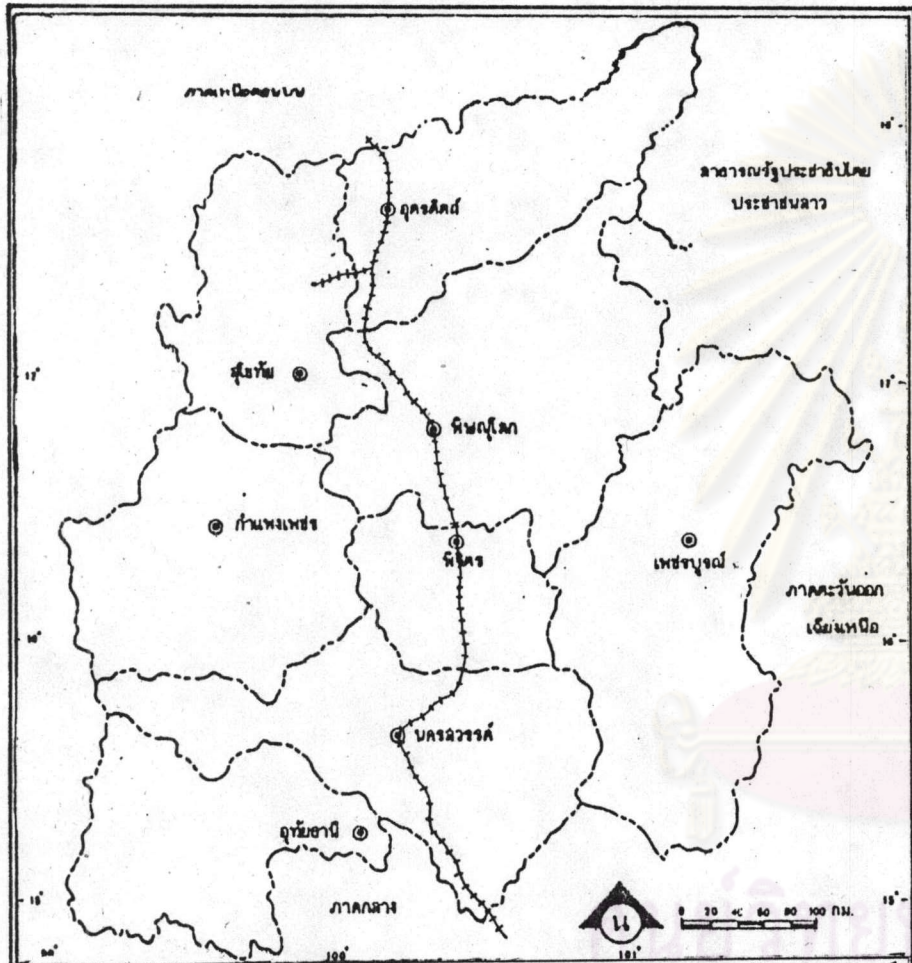
การขนส่งสินค้าโดยรถไฟสายเหนือนี้ นครสวรรค์นับว่าเป็นสถานีสำคัญสถานีหนึ่ง ในภาคเหนือตอนล่าง จากการพิจารณาข้อมูลของฝ่ายการพาณิชย์ การรถไฟ พบว่า ปริมาณสินค้า ปริมาณคนโดยสาร และจำนวนเที่ยวรถไฟจะสัมพันธ์กับการหยุดรถมาก คือ ประชากรใช้บริการมากตามสถานีต้นทางและลดน้อยลงตามสถานีปลายทาง ส่วนสินค้านั้นขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของสถานีนั้น ๆ สินค้าต้นทาง (ขึ้น) ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งมีตลาดกลางอยู่ที่กรุงเทพฯ ดังนั้น สถานีที่มีสินค้าขึ้นมา จึงเป็นสถานีที่ตั้งอยู่ในเขตเกษตรกรรมหลักของภาคเหนือ หรือมีความสะดวกในการคมนาคมขนส่งนี้ผลจากแหล่งผลิตมาสู่สถานี ได้แก่ สถานี ชุมแสง (จ. นครสวรรค์) ตะพานหิน (จ. พิจิตร) พิษณุโลก และ อุตรดิตถ์ สถานีเหล่านี้เป็นจุดรวมสินค้าเกษตรกรรมจากพื้นที่โดยรอบ จากข้อมูลในปี 2532 พบว่า สถานีตะพานหินมีสินค้าขึ้นมากที่สุดกว่าสถานีอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง สินค้าส่วนใหญ่ เป็นข้าวสาร และข้าวโพด (เหมาะตู้รถไฟ) โดยส่งไปปลายทางที่สถานีต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เป็นสำคัญ ส่วนสถานีรถไฟในจังหวัดนครสวรรค์ไม่มีบทบาทในการขนส่งสินค้ามากนัก โดยเฉพาะสินค้าขึ้น (ต้นทาง) ประเภทผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวสาร หรือข้าวโพด

จำนวน 12.01 ต้นเท่านั้น ส่วนสินค้าลง (ปลายทาง) ส่วนใหญ่เป็น น้ำมันเชื้อเพลิง มากกว่าสินค้าอื่น ๆ โดยมีต้นทางมาจากกรุงเทพฯ (ตารางที่ 4.6, 4.7 แผนที่ 4.4)

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการติดต่อทางรถไฟลดบทบาทลง แม้ว่าจะมีขบวนรถไฟแวะจอดที่นครสวรรค์มากเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง โดยมีขบวนรถไฟโดยสารแวะ จำนวน 76 ขบวน/วัน และขบวนสินค้า 44 ขบวน/วัน แต่สินค้าที่ใช้การขนส่งทางรถไฟมีลดน้อยลง นิยมการขนส่งทางรถยนต์มากกว่าเพราะมีความสะดวกเร็วกว่า ประกอบกับนครสวรรค์เองมีระบบการคมนาคมขนส่งที่ค่อนข้างสมบูรณ์ให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีบริการรับขนส่งสินค้าของรัฐบาลคือ ร.ส.พ. และบริษัทเอกชนโดยการเหมาคันจำนวนมาก ส่วนสินค้าขนส่งในปริมาณน้อย ๆ จะฝากไปกับรถโดยสาร

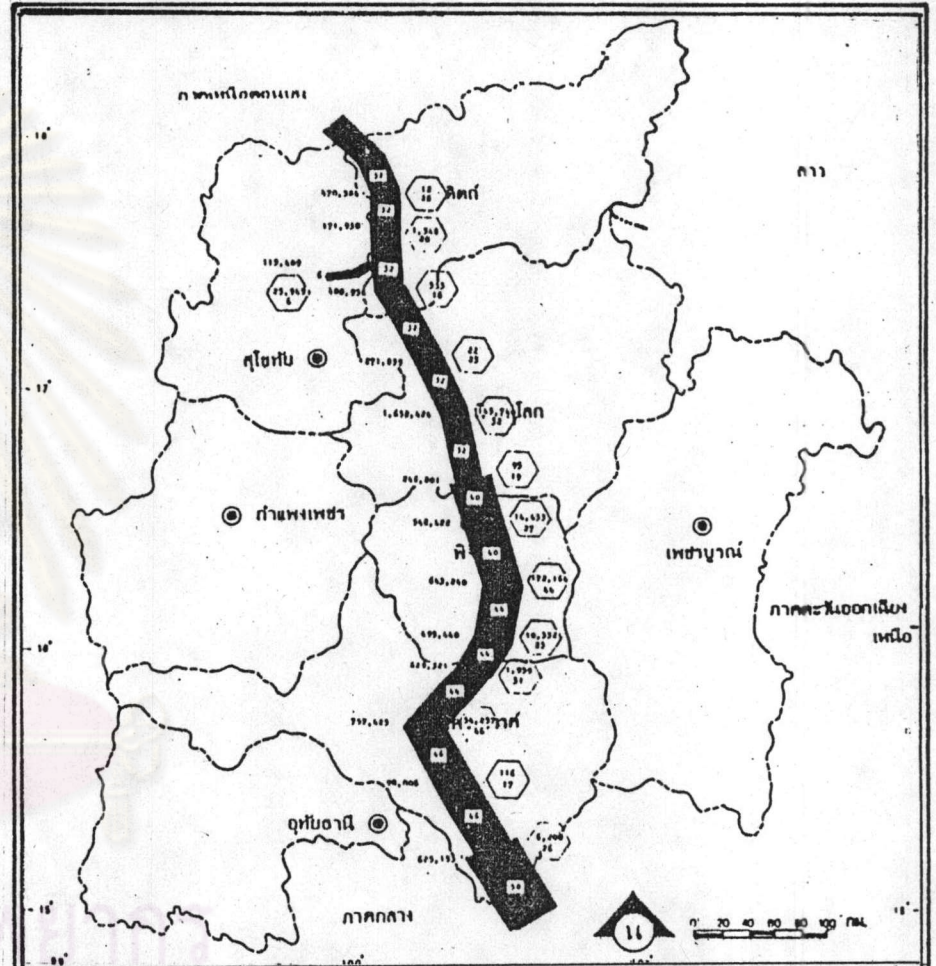


ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



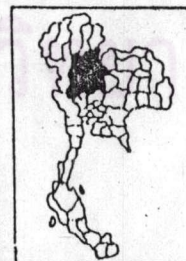
การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครสวรรค์  
ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

แผนที่: การคมนาคมทางรถไฟ	แผนที่: 4.3
สัญลักษณ์:	<ul style="list-style-type: none"> <li>..... เขตประเทศ</li> <li>----- เขตจังหวัด</li> <li>----- เขตอำเภอ</li> <li>----- เขตตำบล</li> <li>○ จังหวัด</li> <li>● อำเภอ</li> <li>● กิ่งอำเภอ</li> <li>○ ตำบล</li> </ul>
ที่มา: การรถไฟฯ	



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครสวรรค์  
ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

แผนที่: การคมนาคมทางรถไฟ	แผนที่: 4.4
สัญลักษณ์:	<ul style="list-style-type: none"> <li>..... เขตประเทศ</li> <li>----- เขตจังหวัด</li> <li>----- เขตอำเภอ</li> <li>----- เขตตำบล</li> <li>○ จังหวัด</li> <li>● อำเภอ</li> <li>● กิ่งอำเภอ</li> <li>○ ตำบล</li> </ul>
ที่มา: การรถไฟฯ	



ตารางที่ 4.6 แสดงการขนส่งทางรถไฟตามสถานีต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง ปีงบประมาณ 2532

สถานี (จังหวัด)	ขบวนรถ ผ่านรวม	ขบวนรถแฉะ/วัน		จำนวนผู้ โดยสาร (พันคน)	ปริมาณสินค้า: (พันตัน)		
		โดยสาร	สินค้า		รวม	ขึ้น	ลง
1. ตากลี (นว.)	50	22	4	625.15	6.20	5.20	0.50
2. เนินมะกอก (นว.)	46	12	5	98.01	0.12	0.01	0.10
3. นครสวรรค์ (นว.)	46	22	24	757.43	54.25	8.32	45.93
4. ชุมแสง (นว.)	44	20	11	629.32	1.96	1.15	0.80
รวม	186	76	44	2,109.91	62.54	14.69	47.33
5. บางมูลนาก (พล.)	44	20	3	495.44	10.33	7.01	3.32
6. ตะพานหิน (พล.)	44	22	22	643.24	172.16	152.02	20.14
7. พิจิตร	40	22	5	548.42	14.43	9.20	5.23
รวม	128	64	30	1,651.40	196.92	168.23	28.59
8. บางกระทุ่ม (พล.)	40	16	3	246.80	0.09	0.02	0.07
9. พิษณุโลก (พล.)	32	20	12	1,652.42	145.75	18.20	127.54
10. พรหมพิราม (พล.)	32	20	3	271.86	0.02	0.01	0.01
รวม	184	56	18	2,171.08	145.85	18.23	127.62

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

สถานี (จังหวัด)	ขบวนรถ ผ่านรวม	ขบวนรถแฉะ/วัน		จำนวนผู้ โดยสาร (พันคน)	ปริมาณสินค้า: (พันตัน)		
		โดยสาร	สินค้า		รวม	ขึ้น	ลง
11. สวรรคโลก (สท.)	6	6	-	115.41	25.95	23.21	2.74
12. นิชัย (อต.)	32	18	-	400.96	0.54	0.41	0.13
13. ตรอน (อต.)	32	18	2	171.93	1.55	1.54	0.01
14. อุดรดิตถ์ (อต.)	32	18	10	470.93	0.01	0.01	-
15. ศิลาอาสน์ (อต.)	32	22	10	190.57	-	-	-
รวม	134	49	22	1,349.45	28.05	25.17	2.88

ที่มา: ฝ่ายการพาณิชย์ กองพาณิชย์สินค้า การรถไฟแห่งประเทศไทย 2532

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.7 แสดงปริมาณและประเภทสินค้าขนส่งทางรถไฟ (เหมาตู้) ปีงบประมาณ 2532

(หน่วย: พันตัน)

สถานี (จังหวัด)	สินค้า (ต้นทาง)			รวม	สินค้าลง (ปลายทาง)			รวม	รวมสินค้า ขึ้น-ลงสถานี
	ข้าวสาร	ข้าวโพด	แบริบซั่ม		น้ำมัน	ซีเมนต์ฯ	มะพร้าว		
ช่องแค (นว.)	0.01	1.84	-	1.85	0.15	-	-	0.15	1.99
ตากสิน (นว.)	0.06	5.65	-	5.71	-	-	-	-	5.70
นครสวรรค์ (นว.)	0.41	3.63	-	4.03	52.63	-	3.80	66.43	70.45
ชุมแสง (นว.)	0.42	-	-	0.42	-	0.15	0.01	0.16	0.59
บางมูลนาก (พจ.)	5.42	0.36	-	5.60	1.27	-	2.14	3.41	9.01
ตะพานหิน (พจ.)	46.76	21.33	132.85	200.94	12.93	0.27	4.65	17.85	218.79
พิจิตร (พจ.)	3.01	4.66	-	7.67	0.44	1.02	3.03	4.49	12.16
พิษณุโลก (พล.)	7.76	6.59	-	14.35	146.58	5.98	5.98	158.96	173.32
สวรรคโลก (สท.)	1.33	17.22	-	18.55	-	-	2.08	2.08	20.63
ศิลาอาสน์ (อต.)	26.13	42.48	-	68.60	1.23	-	2.09	3.33	71.93

ที่มา: ฝ่ายการพาณิชย์ กองพาณิชย์สินค้า การรถไฟแห่งประเทศไทย 2532

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### 4.3.3 การคมนาคมขนส่งทางน้ำ

เส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำที่สำคัญของภาคเหนือ ประกอบด้วย แม่น้ำเจ้าพระยา จาก นครสวรรค์ ถึงอ่าวไทย แม่น้ำน่าน จากจังหวัดนครสวรรค์ถึงอุตรดิตถ์ แม่น้ำปิง จากจังหวัดนครสวรรค์ ถึง จังหวัดตาก การขนส่งสินค้าทางน้ำในเส้นทางระหว่าง นครสวรรค์ - กรุงเทพ นับว่ามีบทบาทที่สำคัญในอดีต โดยนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งทางน้ำระหว่างภาคเหนือกับภาคกลางตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าในปัจจุบันบทบาทการขนส่งทางน้ำจะลดน้อยลงไปก็ตาม ผลจากสภาพที่ตั้งที่เป็นจุดรวมของแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่าน กลายเป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือสายหลักของการคมนาคมทางน้ำภายในประเทศ ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองนครสวรรค์เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเป็นศูนย์กลางการค้าขาย และการขนส่งสินค้าทางน้ำที่มีความนิยมสูงมากในอดีต ปัจจุบันความนิยมลดลง เพราะการคมนาคมขนส่งทางถนนซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วเข้ามาแทนที่ จากการสำรวจของกรมเจ้าท่า พบว่าในปี 2526 มีปริมาณขนส่งสินค้ารวม 61.4 ตัน และในปี 2532 ปริมาณขนส่งสินค้าลดลงเหลือ 24.7 ตัน อัตราการเปลี่ยนแปลง -36.7 จะเห็นว่าปริมาณการขนส่งลดลงอย่างมาก ความสำคัญของการขนส่งสินค้าทางน้ำของจังหวัดนครสวรรค์มีความสำคัญเป็นลำดับ 2 รองจากท่าเรือในเขตจังหวัดพิจิตร แต่อย่างไรก็ตามการขนส่งสินค้าทางน้ำยังคงมีบทบาทสำคัญอยู่บ้างต่อการขนส่งสินค้าบางประเภทซึ่งต้องการใช้พื้นที่ขนส่งมาก หรือเป็นของเสียดาย หรือ เป็นสินค้าที่มีน้ำหนักมาก ส่วนมากเป็นสินค้าประเภทพืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด พืชเมล็ดต่าง ๆ หรือ สินค้าประเภทแร่ธาตุเป็นหลัก อาจเป็นเพราะว่า บริเวณภาคเหนือตอนล่างยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งผลิตพืชผลทางเกษตรกรรมแหล่งใหญ่ของประเทศระหว่างจังหวัดในภาคเหนือ และ ภาคกลาง รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตแร่ดิบที่สำคัญอีกด้วย จึงยังคงให้การขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดนครสวรรค์มีบทบาทอยู่ (ตารางที่ 4.8)

สำหรับเส้นทางน้ำสายสำคัญที่ยังมีการใช้ขนส่งสินค้าคือ

(แผนที่ 4.5/4.6)

1. เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา จากจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านจังหวัดต่าง ๆ ไปจนถึงกรุงเทพฯ ซึ่งในอดีตเส้นทางน้ำสายนี้มีการใช้ขนส่งสินค้าถึง 60% ของปริมาณการขนส่งทั้งหมด



ตารางที่ 4.8 แสดงปริมาณการขนส่งสินค้าทางน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเปรียบเทียบปี 2526 และ 2532

ท่าเรือ	พืชไร่		ทราย แร่ธาตุอื่น ๆ		รวมปริมาณสินค้า		การเปลี่ยนแปลง
	2526	2532	2526	2532	2526	2532	
เหนือพิจิตร	114.9	-	-	-	114.9	-	-114.9
พิจิตร	56.2	18.4	-	-	56.2	18.4	- 37.8
ตะพานหิน	360.9	291.9	0.6	-	361.5	291.9	- 69.6
บางมูลนาก	32.8	24.2	0.6	-	33.4	24.2	- 9.3
ชุมแสง	5.2	3.7	0.7	-	5.9	3.7	- 2.3
นครสวรรค์	61.5	24.7	-	-	61.4	24.7	- 36.7
พยุหคีรี	240.9	144.1	0.8	0.3	214.8	144.4	- 97.4
อุทัยธานี	17.4	13.7	-	27.4	17.4	41.1	+ 23.7
ชัยนาท	19.2	3.6	377.4	492.1	96.6	459.7	+ 99.1
สิงห์บุรี	7.6	-	26.3	-	33.9	-	- 33.9
อ่างทอง	24.1	2.3	2.1	19.8	26.4	22.1	- 4.2
รวม	940.7	526.5	408.6	537.7	1349.3	1066.1	-283.2

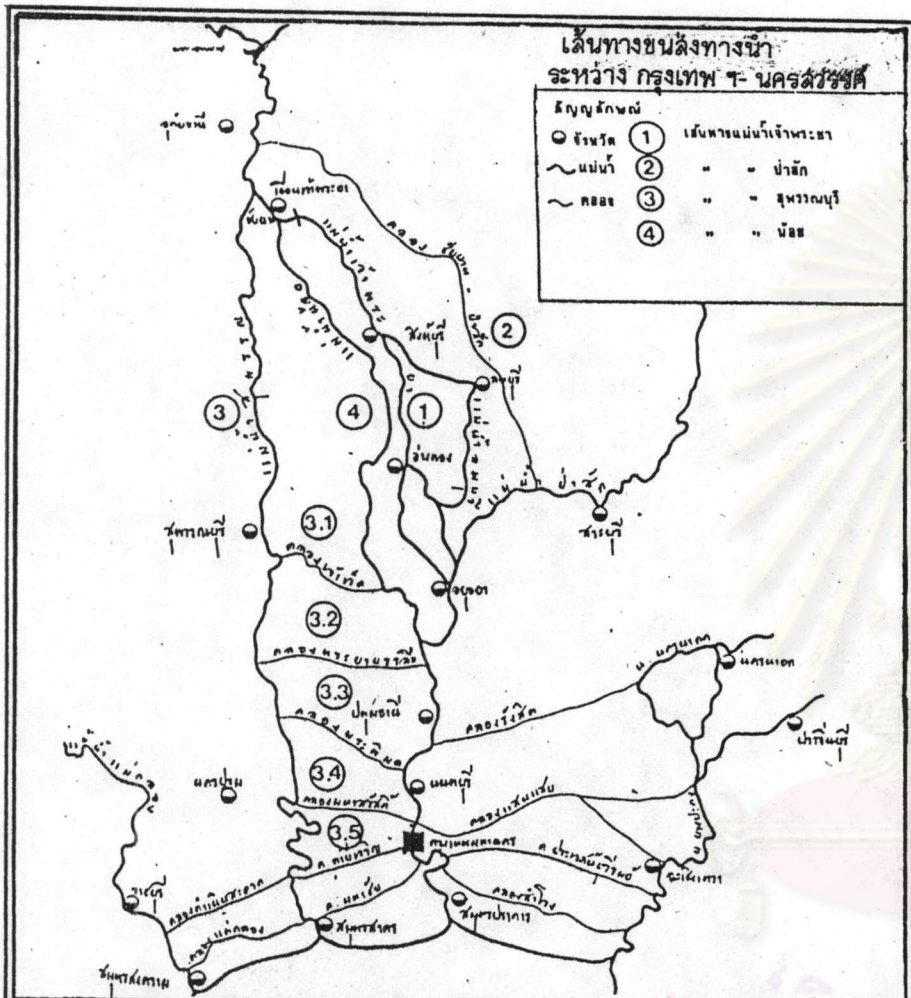
ที่มา: กองการพาณิชย์ กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม 2526, 2532

2. เส้นทางแม่น้ำป่าสัก จากนครสวรรค์ - สู่กรุงเทพ โดย  
บางส่วนเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยา

3. เส้นทางแม่น้ำสุพรรณบุรี จากนครสวรรค์ สู่กรุงเทพฯ มีคลอง  
หลายสายเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในอดีตมีการใช้เส้นทางน้ำนี้ขนส่งสินค้า 30%

4. เส้นทางแม่น้ำน้อย จากนครสวรรค์ลงสู่กรุงเทพ โดยแยก  
จากแม่น้ำเจ้าพระยาในอดีตมีการเส้นทางน้ำนี้ขนส่งสินค้าประมาณ 8%

แม้ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการขนส่งสินค้าทางน้ำสายหลักต่าง ๆ  
ลดบทบาทและความสำคัญลงไป ต่อมาประเทศไทยประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำมัน รัฐบาล  
จึงมีแนวความคิดที่จะฟื้นฟูการขนส่งสินค้าทางน้ำมาสู่ความนิยมอีกครั้ง เพื่อลดต้นทุนการขนส่ง  
ซึ่งสามารถประหยัดพลังงานเชื้อเพลิงลงได้อย่างมากถ้ามีการใช้การขนส่งสินค้าทางน้ำแทน  
ประกอบกับสภาพทำเลที่ตั้งอันเหมาะสมของจังหวัดนครสวรรค์เองดังที่ได้กล่าวมา ดังนั้นใน  
ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่จะพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำให้กลับมา  
มีบทบาทสำคัญอีกครั้งหนึ่ง จึงได้ดำเนินการสร้างสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำที่ จ. นครสวรรค์  
และ อําเภอ ตะพานหิน จ. พิจิตร ปัจจุบันได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จแต่ยังไม่ได้เปิด  
ดำเนินการ เนื่องจากประสบปัญหาทางด้านเทคนิคและข้อจำกัดทางศาสตร์ของแม่น้ำเจ้า  
พระยาซึ่งยังไม่สามารถแก้ไขได้ อย่างไรก็ตามในขณะนี้ปัญหาการขาดแคลนพลังงานน้ำมัน  
ปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่งทั่วโลก และประเทศไทยเองก็ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้เช่นกัน ทั้งนี้  
เพราะประเทศไทยเองต้องพึ่งพาน้ำมันดิบและน้ำมันซึ่งกลั่นสำเร็จรูป เป็นสินค้านำเข้าจาก  
ต่างประเทศมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการประหยัดพลังงานน้ำมันอีกครั้ง  
หนึ่ง ซึ่งมาตรการสำคัญที่นำมาใช้ คือ การพัฒนาการขนส่งสินค้าทางน้ำภายในประเทศ ให้มี  
บทบาทเพิ่มมากขึ้น เพื่อลดการสูญเสียพลังงานน้ำมันจากการขนส่งสินค้าทางบกโดยรถยนต์  
ประเภทต่าง ๆ จึงเป็นที่หวังว่าสถานีขนส่งทางน้ำในจังหวัดนครสวรรค์ และ อ. ตะพานหิน  
คงจะได้รับการนำไปพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถ้าสามารถแก้ไขปัญหาและ  
เปิดดำเนินการขนส่งสินค้าได้ นครสวรรค์จะกลับมามีบทบาทสำคัญในการเป็นเมืองศูนย์กลาง  
การค้าขายทางน้ำอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเดินทางเศรษฐกิจในจังหวัดอย่าง  
แน่นอน



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครลพบุรีที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

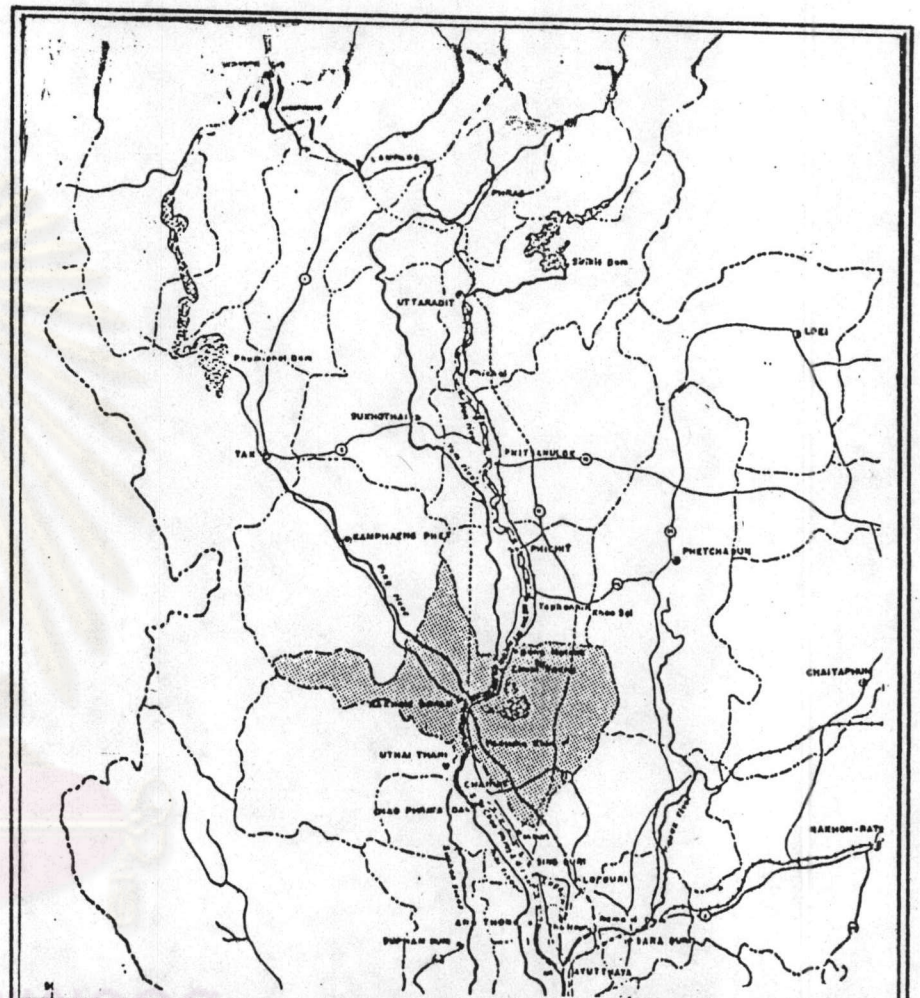
แผนที่: เส้นทางคมนาคมทางน้ำ

แผนที่. 4.6

สัญลักษณ์:

- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- จังหวัด
- อำเภอ
- กิ่งอำเภอ
- ตำบล

ที่มา: กรมเจ้าท่า



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครลพบุรีที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

แผนที่: เส้นทางคมนาคมทางน้ำ

แผนที่. 4.5

สัญลักษณ์:

- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- จังหวัด
- อำเภอ
- กิ่งอำเภอ
- ตำบล

ที่มา: กรมเจ้าท่า

#### 4.2 ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดบทบาทความสำคัญ  
ของเมืองหรือศูนย์กลางที่มีต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ใด ๆ จำเป็นต้องศึกษา  
ถึงลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจโดยรวมภายในที่ตั้งนั้น และความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพื้นที่  
โดยรวม ซึ่งลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์ในฐานะที่เป็นเมือง  
ศูนย์กลางในระดับอนุภาคเหนือตอนล่าง จึงควรพิจารณารายละเอียดดังนี้

##### 4.2.1 เศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์ในระดับอนุภาค

###### 4.2.1.1 มูลค่าผลิตภัณฑ์รวม

ภาคเหนือตอนล่าง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ รวมกันในปี  
2530 (ตามราคาคงที่ ปี 2515) ประมาณ 24,608.9 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 47.03  
ของภาคเหนือทั้งหมด โดยมาจากสาขาการค้าและบริการมูลค่า 11,120 ล้านบาท หรือร้อยละ  
45.19 มูลค่าอันดับสองคือ จากสาขาเกษตรกรรม ร้อยละ 36.75 และที่เหลือจากภาค  
อุตสาหกรรม ร้อยละ 19.02 มูลค่ารวมนั้นมาจากจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด คือ 5,710.4  
ล้านบาท หรือร้อยละ 23.20 ของอนุภาค ลำดับรองลงมาคือ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และ  
กำแพงเพชร ตามลำดับ (ตารางที่ 4.9)

ถ้าพิจารณาในภาคการผลิตหลัก คือ ภาคบริการ  
(ขั้นตติยภูมิ) พบว่าจังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าฯ สูงเป็นอันดับหนึ่ง คือ ร้อยละ 22.08 ของ  
อนุภาค รองลงมาคือ พิษณุโลก และ เพชรบูรณ์ ร้อยละ 16.42 และ 13.51 ตามลำดับ  
ส่วนภาคเกษตรกรรม (ขั้นปฐมภูมิ) จังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าฯ สูงเป็นอันดับหนึ่ง เช่นกัน คือ  
ร้อยละ 21.16 ของอนุภาค รองลงมาคือ เพชรบูรณ์ และกำแพงเพชร ร้อยละ 18.00 และ  
14.22 ตามลำดับ ส่วนภาคอุตสาหกรรม (ขั้นทุติยภูมิ) จังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าฯ สูงสุด  
เป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน คือ ร้อยละ 29.64 ของอนุภาค ลำดับรองลงมาคือ กำแพงเพชร  
และ อุตรดิตถ์ ร้อยละ 16.92 และ 13.62 ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะภาคอุตสาหกรรมของ  
นครสวรรค์นั้นมาจากอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ คือ ปูนซีเมนต์ และหินอ่อน เป็นต้น และมูลค่า  
ก่อสร้างของจังหวัดนครสวรรค์สูงที่สุด กว่าจังหวัดอื่น ๆ ด้วย สำหรับจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมี  
มูลค่าฯ ภาคอุตสาหกรรมสูงเป็นอันดับสองเพราะเหตุเป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานน้ำตาลและแหล่ง  
น้ำมันที่อำเภอลานกระบือ

และเมื่อพิจารณาเฉพาะรายสาขา การค้าส่ง - ค้าปลีก

ในภาคบริการแล้วพบว่า จังหวัดกำแพงเพชร และ จังหวัดอุตรดิตถ์ มีมูลค่า สูงสุดคือ ร้อยละ 14.61 และ 14.27 ของมูลค่า รวมของแต่ละจังหวัด ในขณะที่นครสวรรค์มีมูลค่าเป็นอันดับสาม ร้อยละ 13.65 ซึ่งอาจเป็นเพราะสองจังหวัดแรกมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งสูงเป็นลำดับรองลงมาจากนครสวรรค์ การขยายตัวดังกล่าวย่อมต้องการสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย การค้าส่ง-ค้าปลีก จึงมีการขยายตัวสูงขึ้น ในขณะที่จังหวัดนครสวรรค์ มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะสมมานานจนถึงขั้นอิ่มตัว (Saturated) ของการค้าระดับหนึ่งแล้ว มูลค่า ในสาขานี้จึงมีการขยายตัวช้ากว่า จังหวัดอื่น ๆ ก็เป็นไปได้

#### 4.2.1.2 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (ตารางที่ 4.10)

ถ้าพิจารณาการเปลี่ยนแปลงมูลค่า ในช่วง 6 ปี จาก พ.ศ. 2526-2530 พบว่า มูลค่า รวมจังหวัดเพิ่มขึ้นทุกจังหวัด แต่ในรายสาขานั้นทุกจังหวัด มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ลดลง ยกเว้นจังหวัดกำแพงเพชรและนครสวรรค์ มีมูลค่า เพิ่มขึ้น จังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) มากที่สุดคือ จังหวัดกำแพงเพชร ในขณะที่ จังหวัดสุโขทัย มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ลดลงอย่างมาก สำหรับจังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่า สูงขึ้นเล็กน้อย จากปี 2526 ซึ่งมูลค่า ที่เพิ่มขึ้นน้อยกว่าจังหวัดกำแพงเพชรอย่างมาก และเมื่อพิจารณา อัตราการเปลี่ยนแปลง (Growth Rate) จังหวัดนครสวรรค์ มีอัตราการขยายตัวเป็นลำดับ สองรองจากกำแพงเพชร โดยนครสวรรค์มี อัตราขยายตัวในช่วง 6 ปีนี้ เฉลี่ยปีละ 5.47% ในขณะที่กำแพงเพชร เฉลี่ยปีละ 9.27 แต่อัตราการขยายตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคเหนือ ตอนล่างทั้งสองจังหวัดซึ่งมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยปีละ 4.12%

เมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่า ภาคเกษตรกรรมนั้นมี มูลค่าเปลี่ยนแปลงสูง เป็นอันดับสองรองจากกำแพงเพชร คือ 40.6 ล้านบาท คิดเป็นอัตรา เพิ่มโดยเฉลี่ย 0.43% ต่อปี ซึ่งอัตราการขยายตัวนี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของอนุภาค ซึ่งมีค่าติดลบ คือ ร้อยละ -0.02 ในขณะที่กำแพงเพชรอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ย 5.23% ต่อปี ส่วนภาค- อุตสาหกรรมนั้น จังหวัดนครสวรรค์ก็มีมูลค่าเปลี่ยนแปลงสูงที่สุด คือ 767.2 ล้านบาท และมี อัตราการขยายตัวเฉลี่ย 24.73% ต่อปี สูงสุดเป็นลำดับหนึ่งของอนุภาค ซึ่งอัตราการขยายตัว ภาคอุตสาหกรรมของนครสวรรค์นี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของอนุภาคประมาณ 2 เท่า ส่วนภาคบริหาร (ขั้นทุติยภูมิ) นั้น จังหวัดนครสวรรค์ มีมูลค่าเพิ่มสูงเป็นอันดับหนึ่งของภาคคือ 588 ล้านบาท

ตารางที่ 4.9 แสดงองค์ประกอบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในภาคเหนือตอนล่าง 2530

จังหวัด	องค์ประกอบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ล้านบาท)						มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด		มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด		
	สาขา	ร้อยละ	ภาค	ร้อยละ	ภาค	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	สาขา ค่าส่ง - ค่าปลีก		
	(ปฐมภูมิ)		การผลิต (ทุติยภูมิ)		บริการ (ตติยภูมิ)				ลำดับที่	ล้านบาท	ร้อยละ
1. อุตสาหกรรม	708.2	7.99	637.8	13.62	1,065.7	9.58	2,411.6	9.80	5	344.1	14.27
2. สุนัข	991.5	10.72	359.4	7.68	1,171.5	10.54	2,522.4	10.25	7	300.7	11.92
3. พืช	1,148.7	12.80	500.8	10.70	1,826.0	16.42	3,475.2	14.12	4	392.2	11.29
4. กำแพงเพชร	1,285.5	14.22	792.1	16.92	1,343.6	12.09	3,205.0	13.02	2	468.3	14.61
5. พืช	770.0	8.60	347.9	7.43	1,066.5	9.59	2,184.4	8.88	6	259.3	11.87
6. เพชรบูรณ์	1,645.4	18.00	403.5	8.62	1,502.4	13.51	3,531.3	14.35	3	456.0	12.91
7. นครสวรรค์	1,867.8	21.16	1,387.6	29.64	2,455.4	22.08	5,710.4	23.20	1	779.2	13.65
8. อุทัยธานี	627.8	6.99	252.3	5.39	688.6	6.19	1,568.2	6.37	8	190.0	12.11
ภาคเหนือตอนล่าง	9,044.9	100.0	4,681.4	100.0	11,120	100.0	24,608.9	100.0		3,189.8	12.96

ที่มาของข้อมูล : สถาบันการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการผลิตในสาขาการผลิตหลัก พิจารณารายจังหวัด

หน่วย : 1,000 บาท

การเปลี่ยนแปลง	อุดรดิตถ์	สุโขทัย	พิษณุโลก	กำแพงเพชร	พิจิตร	เพชรบูรณ์	นครสวรรค์	อุทัยธานี	อนุกา
ภาคเกษตรกรรม(ปฐมภูมิ)									
พ.ศ. 2524	632.8	890.5	960.0	813.5	766.0	1,414.2	1,550.4	539.4	7,566.8
พ.ศ. 2530	600.4	805.9	962.4	1,069.0	646.3	1,354.0	1,591	525.5	7,554.5
การเปลี่ยนแปลง(มูลค่า)	-32.40	-84.6	-2.4	255.5	-119.7	-60.2	40.62	-13.9	-12.3
Growth Rate (%)	-5.12	-9.50	-0.25	31.41	-15.63	-4.26	2.62	-2.58	-0.16
อัตราเฉลี่ยรายปี (%)	-0.85	-1.58	-0.04	5.23	-2.60	-0.73	0.43	0.43	-0.02
ภาคการผลิต (ทุติยภูมิ)									
พ.ศ. 2524	309.7	295.7	444.8	296.9	242.9	294.7	620.4	159.8	2,664.8
พ.ศ. 2530	637.8	359.4	500.8	792.1	347.9	403.5	1,387.6	252.3	4,681.4
การเปลี่ยนแปลง (มูลค่า)	328.1	60.7	56.0	495.2	105.0	108.8	767.2	95.50	2,016.5
Growth Rate (%)	105.94	20.52	12.58	166.79	43.22	36.92	123.66	59.76	75.66
อัตราเฉลี่ยรายปี (%)	17.66	3.47	2.10	27.79	7.20	6.15	24.75	9.96	12.61
ภาคการบริการ (ตติยภูมิ)									
พ.ศ. 2524	823.7	912.4	1,273.1	799.9	920.0	1,124.2	1,867.4	533.5	8,218.8
พ.ศ. 2530	1,065.7	1,171	1,830.7	1,343.9	1,066.5	1,502.4	2,455.41	688.6	11,120
การเปลี่ยนแปลง(มูลค่า)	242.0	259.6	557.0	544.0	146.5	378.2	588.0	155.1	2,901.2
Growth Rate (%)	29.38	28.40	43.73	68.01	15.92	33.64	31.49	29.07	35.30
อัตราเฉลี่ยรายปี (%)	4.90	4.73	7.29	11.33	2.65	5.61	5.25	4.85	5.88

ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

หน่วย : 1,000 บาท

การเปลี่ยนแปลง	อุตรดิตถ์	สุโขทัย	พิษณุโลก	กำแพงเพชร	พิจิตร	เพชรบูรณ์	นครสวรรค์	อุทัยธานี	อนภาค
ภาคการบริการเฉพาะ สาขา ค้าส่ง - ค้าปลีก									
พ.ศ. 2524	284.5	318.9	386.3	314.6	295.9	460.3	626.3	185.0	2,868.8
พ.ศ. 2530	344.00	300.7	392.2	468.3	259.8	456.0	779.3	190.0	3,190.3
การเปลี่ยนแปลง(มูลค่า)	59.5	-18.2	5.9	153.7	-36.13	-4.3	153.0	5.9	321.5
Growth Rate (%)	20.91	-5.70	1.53	48.86	-12.20	-0.93	24.43	2.70	11.21
อัตราเฉลี่ยรายปี (%)	3.49	-0.95	0.25	8.14	-2.03	-0.16	4.07	0.45	1.87
มูลค่าผลิตภัณฑ์รวม									
พ.ศ. 2524	1,842.1	2,274.2	2,815.1	2,059.9	2,208.3	3,089.2	4,300.0	1,319.0	19,727.8
พ.ศ. 2530	2,411.6	2,522.4	3,475.2	3,205.0	2,084.4	3,531.3	5,710.0	1,568.6	24,608.5
การเปลี่ยนแปลง (มูลค่า)	569.5	248.2	660.1	1,145.1	156.1	442.1	1,410	249.6	4,880.7
Growth Rate (%)	30.91	10.91	23.45	55.59	7.70	14.31	32.79	18.94	24.74
อัตราเฉลี่ยรายปี (%)	5.15	1.82	3.91	9.27	1.28	2.39	5.47	3.16	4.12

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2530

ศูนย์วิทยพัชการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แต่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 5.25 ซึ่งน้อยกว่าจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอนุภาค อาจกล่าวได้ว่าเพราะจังหวัดนครสวรรค์ มีบทบาทด้านการค้าและบริการสูงมาตลอด อาจเกิดการอึมตัวขณะที่จังหวัดอื่น ๆ ยังสามารถ พัฒนาหรือขยายตัวด้านการค้าได้อีกมาก

และเมื่อพิจารณาเฉพาะรายสาขาการค้าส่ง-ค้าปลีก

ในภาคบริการของภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าเปลี่ยนแปลงต่ำกว่าจังหวัดกำแพงเพชรเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือ 153.0 ล้านบาท และ 153.7 ล้านบาท แต่เมื่อพิจารณาถึงอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ย 6 ปี จากปี 2524-2530 จังหวัดกำแพงเพชรมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีสูงกว่าจังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 1 เท่า คือ 8.14% และ 4.07% ตามลำดับ แต่ก็มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอนุภาคทั้งสองจังหวัด คือ ร้อยละ 4.12 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าจังหวัดกำแพงเพชรในปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงมากจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือตอนล่าง โดยมีการลงทุนทางอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น เช่น โรงงานน้ำตาล โรงกลั่นน้ำมันดิบ ที่ อ. ลานกระบือ โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โรงงานอาหารสัตว์ การขยายตัวของสภาพเศรษฐกิจโดยรวมจึงสูงขึ้น ซึ่งจากการพิจารณาเบื้องต้นนี้พอสรุปได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์นั้น ขึ้นอยู่กับการค้าบริการ และการเกษตรกรรมมาโดยตลอด และมีการขยายตัวไม่สูงนัก เพราะค่อนข้างจะอึมตัวมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ภายในภาคเหนือตอนล่างด้วยกัน เช่น กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ มีการขยายตัวมาก แต่อย่างไรก็ตามจังหวัดนครสวรรค์ก็มีมูลค่าการผลิตสูงสุดในอนุภาคแทบทุกสาขาการผลิตตลอดมา

#### 4.2.1.3 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการผลิตรายสาขาการผลิตของ จังหวัดนครสวรรค์ (ตารางที่ 4.11 แผนภาพ 4.1)

มูลค่าผลิตภัณฑ์ในช่วงปี 2524-2530 มีทั้งที่มีมูลค่าลดลงและมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยมูลค่ารวมของจังหวัดนั้นที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 1,209.2 ล้านบาท อัตราขยายตัวเฉลี่ยปีละ 4.77% มูลค่าเพิ่มสูงสุดมาจากการผลิตภาคการค้า-บริการ (ชั้น ตติยภูมิ) มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่า ภาคการผลิต (ทุติยภูมิ) และภาคเกษตรกรรม (ชั้นปฐมภูมิ) แต่ถ้าพิจารณาการขยายตัวแล้ว ภาคอุตสาหกรรม (ทุติยภูมิ) กลับมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอีก 2 สาขา คือ เฉลี่ยปีละ 11.96% ภาคบริการ 5.25 ภาคเกษตรกรรมอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่ำสุดเพียงปีละ 0.44% เท่านั้น และเป็นภาคการผลิตภาคเดียวเท่านั้นที่มีอัตรา

ตารางที่ 4.11 แสดงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการผลิตรายสาขาของจังหวัดนครสวรรค์ ช่วง 6 ปี (2524-2530)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2524		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตรา(%) เพิ่ม	%เฉลี่ย/ปี
1. ภาคเกษตรกรรม (ปฐมภูมิ)	1,549.9	36.69	1,591.2	29.28	41.3	2.66	0.44
		100.00		100.00			
1.1 กสิกรรม	1,354	32.05	1,290	29.28	-64.00	-4.73	-0.79
		87.36		81.07			
1.2 ปศุสัตว์	171.2	4.05	255.4	4.70	84.2	49.18	8.20
		11.05		16.05			
1.3 ประมง	24.6	0.58	45.6	0.84	21.0	85.34	14.22
		1.59		2.87			
1.4 ป่าไม้	0.05	0.01	0.2	0.001	-0.03	-60.00	-10.00
		0.03		0.01			
2. ภาคการผลิต (ทุติยภูมิ)	807.9	19.12	1,387.5	25.53	579.6	71.74	11.96
		100.00		100.00			

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2524		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตรา(%) เพิ่ม	%เฉลี่ย/ปี
2.1 เหมืองแร่ (ย่อยหิน)	60.9	7.54	373.2	6.87	312.3	512.81	85.47
		1.44		26.90			
2.2 อุตสาหกรรม	404.3	9.57	665.7	12.25	261.4	64.65	10.78
		50.04		47.98			
2.3 การก่อสร้าง	57.6	1.36	237.8	4.38	180.2	312.84	52.14
2.4 ไฟฟ้า-ประปา	285.1	6.75	110.8	2.04	-174.3	-61.14	-10.19
3. ภาคการบริการ (ตติยภูมิ)	1,867	44.19	2,455.3	45.18	588.3	31.51	5.25
		100.00		100.00			
3.1 การคมนาคม ขนส่ง	285.0	6.75	268.3	4.94	-16.7	-5.86	-0.98
		15.27		10.93			
3.2 การค้าปลีก-ส่ง	626.2	14.82	779.3	14.34	153.1	24.45	4.07
		33.54		31.74			
3.3 การธนาคาร การประกันภัย	79.7	1.89	154.3	2.84	74.63	93.60	15.60
		4.27		6.28			
3.4 การที่อยู่อาศัย	257.0	6.08	303.0	5.58	4.6	17.89	2.98
	807.9	19.12	1,387.5	25.53	579.6	71.74	11.96
3.5 การบริการ ป้องกัน	227.3	6.56	301.3	5.54	7.4	32.56	5.43
		12.17		12.17			

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2524		พ.ศ. 2530		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตรา(%) เพิ่ม	%เฉลี่ย/ปี
3.6 การบริการ	391.8	9.27	649.1	11.95	257.3	65.67	10.95
		-20.99		26.44			
มูลค่าฯ รวมจังหวัด	4,224.8	100.00	5,434	100.00	1,209.2	28.62	4.77

ที่มา : คำนวณจากตาราง 4.12

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การขยายตัวเฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอนุภาค ซึ่งมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 4.77 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สาขาเหมืองแร่ ย่อยหิน มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าสาขาอื่น ๆ เพราะในอำเภอต่าง ๆ ของนครสวรรค์มีกิจการเกี่ยวกับการเหมืองแร่ย่อยหิน ดำเนินการเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ โรงงานผลิตหินอ่อน 3 บริษัท และกำลังติดตั้งเครื่องจักรอีก 1 บริษัท ที่อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอลาดยาว และอำเภอเมือง ที่ตำบลหนองกระโดน นอกจากนี้ยังมีเหมืองแร่ยิปซัมที่ได้สัมปทานบัตร 9 รายที่อำเภอหนองบัว แร่เฟสปาร์ 1 รายที่อำเภอตากาลิ ดินมาร์ล 1 รายที่อำเภอตากาลิ และเหล็ก 1 รายที่อำเภอตากาลิ ส่วนการย่อยหินมีจำนวน 10 ราย อยู่ที่อำเภอ ตากาลิ 4 ราย อำเภอบรรพตพิสัย 2 ราย อำเภอเมือง 1 ราย อำเภอ พยุหะคีรี 1 ราย และอำเภอหนองบัวอีก 1 ราย

มูลค่าสาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวสูงรองจากเหมืองแร่และย่อยหิน ได้แก่ ก่อสร้าง การธนาคาร-ประกันภัย การบริการ และ อุตสาหกรรมตามลำดับ การก่อสร้างมีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าในทางเพิ่มมาโดยตลอดโดยสม่ำเสมอตั้งแต่ปี 2526-2530 เช่นเดียวกับ ธนาคาร-ประกันภัย และการบริการ

#### 4.2.1.4 การผลิตรายสาขาสำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ที่มีบทบาทในอนุภาค (ดูตารางที่ 4.12 และ แผนภาพประกอบ)

จากการพิจารณาโดยรวมแล้วสาขาการผลิตของจังหวัดนครสวรรค์นั้น มีหลายสาขาที่มีมูลค่าสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในอนุภาค โดยเฉพาะด้านการเกษตรกรรม การค้า-บริการ ดังที่กล่าวมาข้างแล้วจึงจะทำการพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละสาขาการผลิตดังนี้

##### 4.2.1.4.1 การเกษตรกรรม

ก) กสิกรรม การเพาะปลูก ทำนาและทำไร่ เป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนมากของจังหวัดนครสวรรค์ตั้งแต่ตั้งเดิม ผลจากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครสวรรค์เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา ดินเป็นดินตะกอนเก่า ซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าว และพืชไร่ ซึ่งมีถึง 81.80% ของพื้นที่จังหวัด ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดคือประมาณ 80% ของประชากรวัยแรงงานจะอยู่ในภาคเกษตรกรรมและรายได้หลักของจังหวัดมาจากภาคเกษตรกรรม ดังที่พิจารณามาแล้ว พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้จังหวัดนครสวรรค์ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ โดยเฉพาะถั่วเขียวผิวมัน ฝ้าย ข้าวฟ่าง อ้อย พริก มันสำปะหลัง งาดำ ละหุ่ง ปอแก้ว ฯลฯ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดนครสวรรค์รายปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530

หน่วย : ล้านบาท (ราคาคงที่ปี 2515)

สาขาการผลิต	พ.ศ.2524	พ.ศ.2525	พ.ศ.2526	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530
1. ภาคเกษตรกรรม (ปฐมภูมิ)	1,550.4	1,428.8	1,510.2	1,762.2	1,785.1	1,624.8	1,591
1.1 กสิกรรม	1,354.6	1,227.0	1,340.4	1,528.0	1,540.8	1,334.0	1,290.0
1.2 ปศุสัตว์	171.2	184.6	147.9	208.9	204.2	243.0	255.4
1.3 ประมง	24.6	17.2	21.9	22.3	40.1	43.9	45.6
1.4 ป่าไม้	-	-	-	3.0	-	3.9	-
2. ภาคการผลิต (ทุติยภูมิ)	620.4	708.4	3,482.6	1,168.6	1,219.4	1,269.8	1,387.5
2.1 เหมืองแร่และ ย่อยหิน	60.9	105.2	277.3	322.9	322.6	333.8	373.2
2.2 อุตสาหกรรม	404.3	424.1	479.9	504.4	593.8	612.0	665.7
2.3 การก่อสร้าง	97.6	105.1	149.5	254.3	206.2	223.4	237.8
2.4 ไฟฟ้า-ประปา	57.6	74.0	80.2	87.0	96.8	100.6	110.8
3. ภาคการบริการ (ตติยภูมิ)	1,867.3	1,992.1	2,099.2	2,274.6	2,407.3	2,323.1	2,455.7

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

สาขาการผลิต	พ.ศ.2524	พ.ศ.2525	พ.ศ.2526	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530
3.1 การคมนาคม ขนส่ง	285.1	288.5	247.3	300.9	285.9	259.8	268.4
3.2 การค้าส่ง-ปลีก	626.3	641.8	657.4	768.6	852.2	739.1	779.3
3.3 ธนาคาร ประกันภัย	79.7	90.9	108.0	114.3	115.4	128.5	154.3
3.4 ที่อยู่อาศัย	257.0	264.0	268.3	278.7	287.5	295.5	303.0
3.5 การบริการ ป้องกัน	227.4	236.9	271.5	268.8	284.0	295.4	301.3
3.6 การบริการ	391.8	470.0	516.7	543.3	582.5	604.8	649.1
มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด	4,300	4,392.2	4,844.7	5,452.4	5,711.6	5,490.6	5,710.3

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

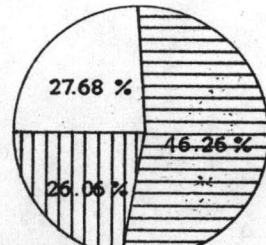
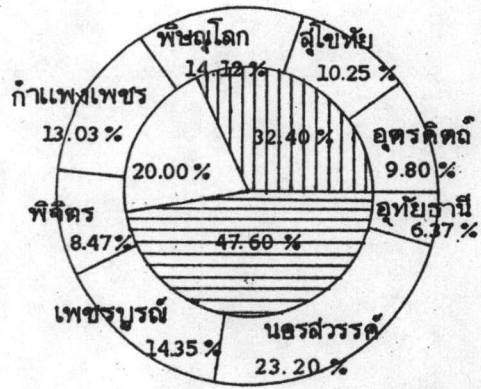
ศูนย์วิทยุโทรพยากรณ์  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพ 4.1

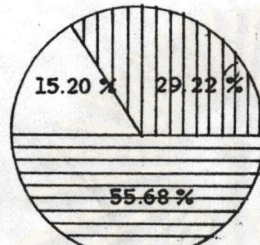
แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม

ภาคเหนือตอนล่าง

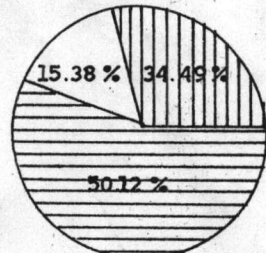
ปี พ.ศ. 2530



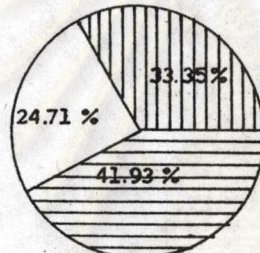
จ. อุตรดิตถ์



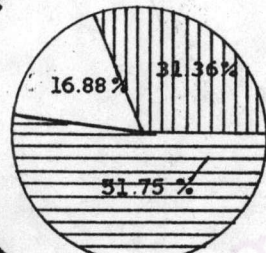
จ. พิษณุโลก



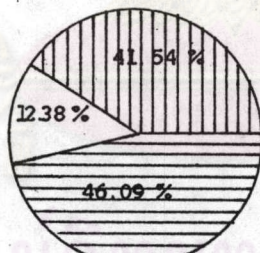
จ. สุโขทัย



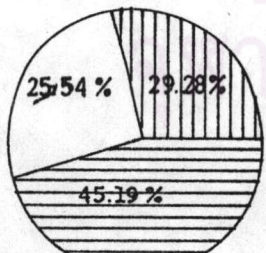
จ. กำแพงเพชร



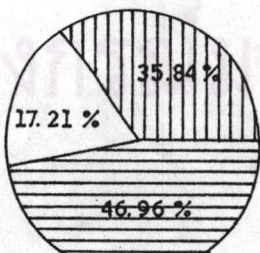
จ. พิจิตร



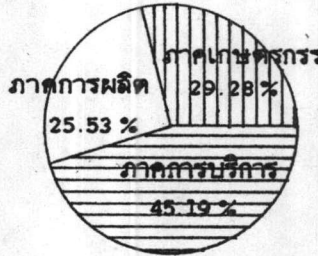
จ. เพชรบูรณ์



จ. นครสวรรค์



จ. อุทัยธานี



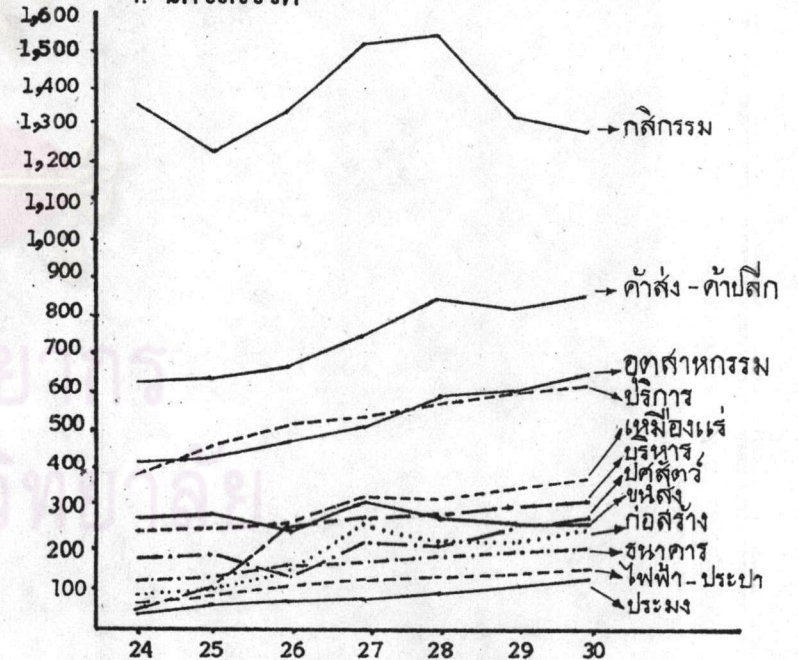
แผนภาพ 4.3 สัดส่วน

การผลิตสาขาหลัก

จ. นครสวรรค์

แผนภาพ 4.2. มูลค่ารายสาขาย่อย

จ. นครสวรรค์



แผนภาพ 4.4. การเปลี่ยนแปลงมูลค่า ฯ จ. นครสวรรค์



ผลผลิตการเกษตรส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เพราะการเพาะปลูกส่วนใหญ่ยังอาศัยน้ำฝน ทั้งนี้เพราะมีพื้นที่ชลประทานเพียง 844,200 ไร่ หรือ 14.07% เท่านั้น โดยอยู่ในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอนครศรี อำเภอนพบุรีศรี อำเภอแก้วเสี้ยว และอำเภอเมืองนครสวรรค์ การที่ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร ดังนั้นรายได้และสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดรวมไปถึงการมีงานทำ และการว่างงานของแรงงานส่วนใหญ่ในจังหวัดขึ้นอยู่กับผลิตและราคาของพืชผลเกษตรกรรม ถ้าฤดูกาลใดสภาพอากาศดี ผลผลิตดีรวมทั้งราคาดี ประชากรจะมีกำลังซื้อสามารถจับจ่ายใช้สอยสินค้าต่าง ๆ โดยเฉพาะสินค้าจำเป็นต่อชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ คือ เครื่องมือการเกษตร ดังนั้นผลผลิตเกษตรกรรมจะมีผลเกี่ยวเนื่องไปถึงการค้าส่ง - ปลีก และการบริการของตัวเมืองนครสวรรค์ เพราะกลีกรเป็นลูกค้าหลักของการค้าในชุมชนเมืองนครสวรรค์ทั้งเกษตรกรในอำเภอรอบข้างรวมไปถึงอำเภอของจังหวัดใกล้เคียง เช่น กำแพงเพชร พิจิตร อุทัยธานี เพชรบูรณ์ ด้วย

1) แหล่งผลิตข้าว จังหวัดนครสวรรค์มีบทบาทในด้านการเกษตรกรรมมาก ทั้งในด้านการเป็นแหล่งผลิตและการเป็นแหล่งรวมผลผลิตและซื้อขายผลผลิตโดยเฉพาะข้าว ไม่เพียงจะมีบทบาทกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง แต่มีบทบาทในระดับประเทศอีกด้วย พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดใช้ทำนาปลูกข้าว โดยพื้นที่นาส่วนใหญ่จะอยู่ในอำเภอลาดยาวประมาณ 4 แสนกว่าไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.20 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอท่าตะโก อำเภอบรรพตพิสัยและอำเภอชุมแสง ส่วนอำเภอเมืองฯ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองฯ นี้มีพื้นที่ทำนาประมาณ 1.7 แสนไร่ หรือ 6.44% ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด ส่วนในเรื่องผลผลิตข้าวนั้น จากข้อมูลในปี 2532 พบว่า อำเภอลาดยาวมีผลผลิตข้าวสูงสุด

2) พืชไร่ นอกจากจะเป็นแหล่งผลิตและตลาดกลางข้าวแล้ว นครสวรรค์ยังเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชไร่ที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง ทั้งข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่ว มันสำปะหลัง ฯลฯ แต่ยังไม่มิตลาดกลาง ในการซื้อขายจะเป็นลักษณะการซื้อขายที่แหล่งผลิตและการซื้อขายในระดับท้องถิ่น โดยมีพ่อค้าท้องถิ่นเข้าไปรับซื้อผลผลิตถึงที่แล้วรวบรวมไปขายให้พ่อค้าในเมืองอีกทีหนึ่ง นอกจากนี้จะมีสินค้าเกษตรเหล่านี้มาจากจังหวัดใกล้เคียงเช่น สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก พิจิตร มาขายส่งที่จังหวัดนครสวรรค์และพ่อค้าที่นครสวรรค์จะรวบรวมสินค้าเกษตรเหล่านี้ทั้งจากจังหวัดใกล้เคียงและจากอำเภอต่าง ๆ

ในนครสวรรค์เองส่งไปขายต่อที่ตลาดปลายทางที่กรุงเทพฯ และอยุธยา เป็นส่วนมาก พวกพ่อค้าเหล่านี้จะมีคลังสินค้าพืชไร่โดยส่วนมากจะอยู่ในอำเภอเมืองฯ คลังสินค้าที่สำคัญ ๆ มีอยู่ 6 แห่ง อยู่ที่อำเภอเมือง 5 แห่ง และอยู่ที่อำเภอลาดยาว 1 แห่ง แต่ละแห่งจะมีสำนักงานอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฯ เพราะเพื่อการติดต่อค้าขายกับพ่อค้าจากที่อื่น ส่วนบรรดาพ่อค้ารายเล็กมักจะมีการเก็บสินค้าไว้ใกล้ ๆ สถานที่รับซื้อ โดยเป็นยุ้งฉางขนาดเล็กเป็นส่วนมาก โดยตลาดที่สำคัญสำหรับพืชไร่ได้แก่ ตลาดที่อำเภอดาคลี เพราะทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตที่สำคัญในท้องที่อำเภอใกล้เคียง ได้แก่ อำเภอตากฟ้า และอำเภอไพศาลี แหล่งผลิตพืชไร่ที่สำคัญ โดยมีพื้นที่ทำไร่มากที่สุดของจังหวัด ได้แก่ อำเภอตากาลี ประมาณ 21.88% ของพื้นที่ทำไร่ทั้งจังหวัด รองลงไปคือ อำเภอตากฟ้าและอำเภอลาดยาว พื้นที่ทำไร่ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุดประมาณ 41.61% รองลงไปเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวฟ่างและถั่วเขียวผิวมัน คือ 32.11% และ 15.15% นอกจากนี้ก็เพาะปลูกพืชไร่ประเภทอื่น พืชไร่ของจังหวัดนครสวรรค์นั้น ผลิตเพื่อส่งออกจากจังหวัดมากกว่าบริโภคภายในจังหวัด โดยบางประเภทส่งออกในรูปวัตถุดิบ บางประเภทแปรรูปแล้ว เช่นมันสำปะหลัง ทำเป็นมันเส้นและมันเม็ด อ้อยนำไปทำเป็นน้ำตาล แล้วจึงส่งออกจำหน่ายจังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพฯ

การเกษตรของนครสวรรค์นั้น ทั้งการปลูกข้าวและเพาะปลูกพืชไร่แต่ละประเภทนั้น กระทำเพื่อมุ่งการส่งออกดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้น เกษตรกรรม จึงเป็นภาคการผลิตหลักของจังหวัดนครสวรรค์ทั้งในด้านรายได้และแรงงานของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีผลต่อเนื่องไปถึงการผลิตในสาขาอื่น ๆ อีก ทั้งการค้า-บริการ การคมนาคมขนส่ง แม้ว่าโครงสร้างเศรษฐกิจจะมีภาคเกษตรกรรมเป็นหลักเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ อีกหลายจังหวัดหรือแม้กระทั่งประเทศก็ตาม แต่การเกษตรของนครสวรรค์เป็นการเกษตรเพื่อการค้ามากกว่าการเพาะปลูกเพื่อยังชีพหรือบริโภคภายในครัวเรือน หรือภายในจังหวัดเอง ซึ่งจะมีบทบาทมากต่อการพัฒนาท่าเรือขนส่งสินค้าทางน้ำที่อยู่ในเขตชุมชนเมืองนครสวรรค์

ข) การปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์เป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้สูงเป็นอันดับ 9 ของมูลค่าฯ จังหวัด และสูงเป็นอันดับ 2 รองจากกิจกรรมในภาคเกษตรกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในอนาคตแล้ว นครสวรรค์มีมูลค่าฯ จากการปศุสัตว์สูงที่สุดในอนาคต ในช่วงปี 2524-2530 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย 8.20% ต่อปี ซึ่งสูงเป็นอันดับ 6 รองจากสาขาการผลิตอื่น ๆ ของจังหวัด เพราะสภาพภูมิประเทศมีพื้นที่บาง

ส่วนของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบสูงและภูเขาที่หมดสภาพป่าไม้ จึงเอื้ออำนวยในการเลี้ยงสัตว์ ทั้ง โค กระบือ แพะ แกะ ส่วนมากการเลี้ยงยังคงเป็นแบบธรรมชาติ มิได้ปรับปรุงบำรุงพันธุ์ตามหลักวิชาการ จึงควรที่ทางราชการที่เกี่ยวข้อง คือ ปศุสัตว์จังหวัด ควรจะศึกษาค้นคว้าปรับปรุงบำรุงพันธุ์ตามหลักวิชาการเพื่อแนะนำเกษตรกรให้ทำการปรับปรุงการเลี้ยงสัตว์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อเพิ่มผลผลิต และรายได้จากปศุสัตว์ที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์ของ จังหวัดนครสวรรค์นี้มีการเลี้ยงโคมากตามอำเภอด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ อำเภอพยุหะคีรี อำเภอดงขี้เหล็ก อำเภอท่าตะโก อำเภอชุมแสง อำเภอไพศาลี และอำเภอตากาลิ ส่วนการเลี้ยงกระบือมีมากทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ อำเภอ ลาดยาว อำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอเมืองฯ และอำเภอหนองบัว สุกรและไก่มีการเลี้ยงทั่วไป มากที่สุดที่อำเภอเมืองฯ เบ็ดเลี้ยงมากที่สุดที่อำเภอชุมแสง อำเภอเมือง อำเภอตากาลิ อำเภอพยุหะคีรี อำเภอลาดยาว อำเภอท่าตะโก และอำเภอบรรพตพิสัย

ค) การป่าไม้ เป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้น้อยที่สุดของสาขาการเกษตรกรรมในปัจจุบัน มูลค่าฯ ปัจจุบันมีเพียงประมาณ ๑.๒ ล้านบาท ซึ่งมูลค่าสาขานี้ลดลงตลอดมา เพราะป่าไม้ของจังหวัดลดลงมาก และที่เหลือส่วนมากก็เป็นป่าสงวน ปัจจุบันนครสวรรค์มีป่าไม้เหลือเพียงประมาณ 648,125 ไร่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 5.17% ของป่าไม้ที่เหลือในภาคเหนือตอนล่าง เป็นจังหวัดที่มีป่าไม้เหลือน้อยที่สุด โดยเหลืออยู่ในเขตอำเภอลาดยาว อำเภอหนองบัว อำเภอตากาลิ และอำเภอท่าตะโก ปัจจุบันทางราชการพยายามสนับสนุนให้ปลูกป่าเพิ่มขึ้น ในอดีตนครสวรรค์มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการป่าไม้มาก โดยเฉพาะในฐานะเมืองที่เป็นจุดซื้อขายไม้ ซึ่งในอดีตไม้จากป่าไม้ภาคเหนือ โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน ซึ่งเจ้าของจะล่องแพมาตามแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่าน และมาพักบริเวณปากน้ำโพ อำเภอเมืองฯ เพื่อให้ผู้ซื้อเลือกซื้อสินค้าและล่องแพต่อลงมายังจุดหมายปลายทางที่ภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ต่อมาการคมนาคมทางบกสะดวกรวดเร็ว การขนไม้ก็หันมาใช้ทางรถบรรทุกแทน และประกอบกับป่าไม้ลดลงมาก กิจการป่าไม้ก็ลดบทบาทลงเหลือเพียงป่าสงวนเป็นส่วนมาก มากกว่าป่าสัมปทาน จากแนวโน้มดังกล่าว อนาคตกิจการทำไม้และมูลค่าฯ จากการป่าไม้คงไม่มีอีก หรือมีก็น้อยมาก

#### 4.2.1.4.1 การอุตสาหกรรม

มูลค่า ในภาคการผลิต (สาขาทุติยภูมิ) ในปี 2530 มีมูลค่าประมาณ 1,387.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 24.30 ของจังหวัดและร้อยละ 29.64 ของมูลค่าภาคการผลิตของอนุภาค ในภาคการผลิตนี้สาขาอุตสาหกรรมทำรายได้สูงมากกว่าอีก 3 สาขา และสูงเป็นอันดับ 3 รองจากมูลค่าการกลั่น การค้าปลีก-ส่ง ของจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับอนุภาคแล้ว ภาคการผลิตของนครสวรรค์มีมูลค่า สูงเป็นอันดับหนึ่งของอนุภาค ซึ่งแสดงถึงความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมที่มีในอนุภาค

ถ้าพิจารณาการขยายตัวของกิจการอุตสาหกรรม พบว่าช่วงปี 2524-2530 มูลค่า สาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดนครสวรรค์มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 10.78 ต่อปี ซึ่งสูงเป็นอันดับ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาการผลิตอื่น ๆ และสูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์รวมจังหวัด แต่ต่ำกว่าอนุภาคเล็กน้อย (12.61%)

#### ก. ลักษณะกิจการอุตสาหกรรมโดยทั่วไป

กิจการอุตสาหกรรมภายในจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนมากเป็นกิจการขนาดเล็ก และขนาดกลางผลิต เพื่อบริโภคในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง แต่ก็มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีการลงทุนสูงและทำรายได้สูงให้แก่จังหวัดคือ

- 1) โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ที่อำเภอตากสิน
- 2) โรงงานผลิตน้ำตาลทรายที่อำเภอเมือง
- 3) โรงงานผลิตสุราที่อำเภอบรรพตพิสัย
- 4) โรงงานผลิตน้ำอัดลมที่อำเภอเมือง
- 5) โรงงานผลิตหินอ่อน 3 โรง ที่อำเภอ

บรรพตพิสัย อำเภอเมือง และอำเภอลาดยาว

ผลผลิตอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ผลิตเพื่อประชากร ในท้องถิ่นเป็นลักษณะของอุตสาหกรรมขนาดย่อม และเป็นประเภทบริการ (Servicing) มากกว่าการผลิต (Manufacturing) ซึ่งเป็นลักษณะอุตสาหกรรมในเมืองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคของประเทศไทย ในขณะที่อุตสาหกรรมการผลิตกระจุกตัวอยู่บริเวณกรุงเทพฯ และปริมณฑล การที่มีอุตสาหกรรมการผลิตน้อย อาจจะถูกกล่าวได้ว่าเป็นเพราะนครสวรรค์อยู่ในรัศมีการผลิตอุตสาหกรรมของกรุงเทพฯ นั่นคือสินค้าอุตสาหกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องจักรอุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ จะสั่งซื้อจากกรุงเทพฯ โดย

นครสวรรค์มีลักษณะพ่อค้าคนกลาง คือ ติดต่อรับมาจำหน่ายทั้งปลีก-ส่ง แก่พ่อค้ารายย่อย และ ผู้บริโภคในท้องถิ่นทั้งภายในนครสวรรค์เองและจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ กำแพงเพชร นิจิตร อุทัยธานี ชัยนาทและตาก พ่อค้าปลีกนิยมมาสั่งซื้อสินค้าจากพ่อค้าที่เมืองนครสวรรค์มากกว่า การสั่งซื้อโดยตรงจากโรงงานในกรุงเทพฯ เพราะราคาไม่แตกต่างกันมากนัก แต่บริการ สะดวกรวดเร็วกว่า และยังได้รับเครดิตสินเชื่อจากพ่อค้าส่งในนครสวรรค์มากด้วย (สำนักงาน พาณิชยจังหวัดนครสวรรค์, 2532) ดังนั้น ในเรื่องอุตสาหกรรมนั้น เมืองนครสวรรค์มีลักษณะ การสั่งซื้อจากแหล่งผลิตสำคัญ ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ภาค และเป็นตัวกลางในการแจกกระจายผลผลิต อุตสาหกรรม ซึ่งไม่มีการผลิตในท้องถิ่นเหล่านี้ให้แก่เมืองใกล้เคียง หรือดินแดนเบื้องหลัง (Hinterland) ตามแนวความคิดในเรื่องเมืองศูนย์กลางกับดินแดนเบื้องหลัง

#### ข. ประเภทและจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม

กิจการอุตสาหกรรมภายในจังหวัดนครสวรรค์นั้น ดังกล่าวแล้วว่าส่วนมากเป็นกิจการขนาดย่อม และเป็นลักษณะของการบริการมากกว่าการผลิต ถ้าจะพิจารณาโดยแบ่งประเภทกิจการออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ โรงงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและโรงงานแปรรูปวัสดุและบริการ จากข้อมูลพบว่า โรงงานที่เกี่ยวข้องกับการ เกษตรมีทั้งสิ้น 664 แห่ง คิดเป็น 63.42% ของทั้งหมด ส่วนที่เหลือ 383 แห่ง เป็นโรงงาน แปรรูปวัสดุและบริการ

#### ค. ที่ตั้งและการกระจายตัวของกิจการอุตสาหกรรม

ถ้าพิจารณาตามพื้นที่พบว่า

1) อำเภอเมืองฯ เป็นที่ตั้งของโรงงาน อุตสาหกรรมมากที่สุดกว่าอำเภออื่น ๆ คือ 440 โรง คิดเป็น 44.44% ของโรงงานทั้งหมด ซึ่งเป็นโรงสีข้าวมากที่สุด ทั้งขนาดใหญ่ถึงเล็กจำนวนมากถึง 195 แห่ง คิดเป็น 78% ของ โรงงานเกี่ยวกับการเกษตรในอำเภอเมือง

2) อำเภอ ตาคสิ มีจำนวนโรงงานมากเป็น อันดับสองรองจากอำเภอเมือง คือ 91 โรง หรือ 9.19% แต่การลงทุนมากที่สุดถึงประมาณ 5 พันล้านบาท ขณะที่อำเภอเมืองมีการลงทุนรวมประมาณ 700 ล้านบาท เพราะเป็นที่ตั้งของ โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ของบริษัทชลประทานซีเมนต์จำกัด

3) กลุ่มอำเภอที่มีโรงงานมากกว่า 40 แห่ง  
แต่น้อยกว่าอำเภอตากลี ได้แก่ อำเภอลาดยาว อำเภอท่าตะโก อำเภอบรรพตนิสัย และ  
อำเภอพยุหะคีรี

4) อำเภอนอกเหนือจากนี้จะมีโรงงาน  
อุตสาหกรรมน้อยประมาณ 12-33 แห่งส่วนใหญ่เป็นกิจการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม และเป็น  
กิจการขนาดเล็กเป็นส่วนมาก

ถ้าพิจารณาแบ่งตามประเภทกิจการอุตสาหกรรม  
พบว่า

1) โรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร  
มีจำนวน 636 โรง อยู่อำเภอเมืองมากที่สุด ในประเภทนี้เป็นโรงสีข้าวมากที่สุด และ  
กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โรงสีข้าวมีจำนวน 532 โรง หรือ 83.65% ประกอบด้วยโรงสี  
ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ (โรงสีขนาดเล็กกำลังการผลิตต่ำกว่า 5 ตัน/วัน ขนาดกลางกำลัง  
การผลิต 5-20 ตัน/วัน ขนาดใหญ่กำลังการผลิตมากกว่า 20 ตัน/วัน) แต่โรงสีข้าวจัดเป็น  
อุตสาหกรรมเกษตรที่มีความสำคัญและทำรายได้สูงแก่จังหวัดมากกว่าอุตสาหกรรมเกษตรอื่น ๆ  
เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานมันเส้น เป็นต้น ชาวเปลือกที่บ่อนโรงสีที่นครสวรรค์มีทั้งมาจาก  
อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดและจากจังหวัดใกล้เคียง และผลผลิตหรือข้าวสารนั้นส่งขายเป็น  
สินค้าออกของจังหวัดมากกว่าการบริโภคในจังหวัด คือ 75.5% ของข้าวสารที่ผลิตได้ จะส่งออก  
จังหวัดใกล้เคียง ตลาดที่กรุงเทพฯ และบางจังหวัดในภาคใต้ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด  
นครสวรรค์: 2532)

นอกจากโรงสีข้าวแล้ว ประเภทอุตสาหกรรม  
เกษตรที่มีการผลิตเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มมากเป็นอันดับสอง โดยจำนวน 69.44% ของ  
โรงงานประเภทนี้อยู่ในอำเภอเมืองฯ ที่เหลือกระจายอยู่ใน 11 อำเภอ นั่นคือเมืองเป็น  
แหล่งผลิตและแจกกระจายสินค้าอุตสาหกรรมประเภทนี้มากที่สุดกว่าอำเภออื่น ๆ

2) โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปและบริการ  
มีทั้งหมด 354 แห่ง หรือ 35.76% ของโรงงานทั้งหมด โดย 190 แห่ง หรือ 53.67%  
อยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ ที่เหลือกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ

ก) โรงงานซ่อมเครื่องจักร เครื่องยนต์ มากที่สุดคือ 128 แห่ง โดย 102 แห่ง กระจุกตัวอยู่ในอำเภอเมือง เพราะผลจากทำเลที่ตั้ง ที่เป็นผลให้เมืองนครสวรรค์มีโรงงานประเภทนี้มากที่สุด โดยส่วนมากตั้งอยู่ตามเส้นทางถนนสายหลักของชุมชน ได้แก่ ถนนพหลโยธิน ถนนมาตุลี บริเวณเชิงเขาขาดถนนสวรรค์วิถี ซึ่งเป็นถนนสายหลักของเมือง ให้การบริการซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นลักษณะอุตสาหกรรมบริการมากกว่าการผลิต หรืออุตสาหกรรมแบบบริการ มากกว่าอุตสาหกรรมการผลิต

ข) ประเภทผลิตยานพาหนะ (ทั้งรถและเรือ) เป็นการต่อตัวถัง ดัดแปลงและซ่อมยานพาหนะ ประเภทนี้อยู่ในอำเภอเมืองมีน้อยเพียง 8 แห่ง ที่เหลือกระจายอยู่ทั่วไปในอำเภอต่าง ๆ โดยเฉพาะอำเภอตากาลิมมีมากที่สุด ซึ่งส่วนมากเป็นการสร้างและซ่อมรถยนต์แท็กซี่

อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า กิจกรรมอุตสาหกรรมของนครสวรรค์เกี่ยวข้องกับผลิตผลทางเกษตรมากทั้งในด้านเป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงานส่วนใหญ่ และกำลังซื้อของลูกค้าหลัก ผู้บริโภคสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งก็คือเกษตรกร เพราะอุตสาหกรรมเป็นขนาดย่อม และผลิตเพื่อตอบสนองประชากรในท้องถิ่นเป็นหลัก การที่ผลิตผลเกษตรขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติ ดังนั้น จึงไม่ค่อยมีความแน่นอนมั่นคงนักในเรื่องวัตถุดิบที่ จะบ่อนโรงงาน และกำลังซื้อผลิตผลอุตสาหกรรม ทำให้ผู้ลงทุนขาดความมั่นใจในการลงทุน ดังนั้นกิจกรรมอุตสาหกรรมของจังหวัดนครสวรรค์ที่ผ่านมานี้มีการขยายตัวน้อยมาก โดยเฉพาะกิจการใหญ่ ๆ การขยายตัวที่ผ่านมามีส่วนมากเป็นการขยายตัวในกิจการที่มีอยู่เดิม การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมมีไม่มาก โดยเฉพาะเมื่อมีผลกระทบทางด้านสภาวะการเงินหรือสภาพเศรษฐกิจที่ซบเซา นอกจากกิจการที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เช่น โรงงานผลิตหินอ่อนที่ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมืองฯ โรงงานผลิตสุราที่อำเภอบรรพตพิสัย เหล่านี้เป็นต้น

ในอนาคตคาดว่าเมื่อโครงการท่าเรือขนถ่ายสินค้าที่เกาะบางปรอง ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนเมืองนครสวรรค์ ซึ่งก่อสร้างสำเร็จแล้ว และสามารถเปิดดำเนินการได้ก็อาจจะทำให้ภาวะเศรษฐกิจของเมืองนครสวรรค์ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในด้านอุตสาหกรรม ในประเภทอุตสาหกรรมต่อเนื่องหรืออุตสาหกรรมที่มีผลิตผลทางเกษตรเป็นวัตถุดิบในการผลิต เป็นต้นว่าคลังสินค้าเก็บพืชไร่

อุตสาหกรรมเครื่องมือเครื่องจักรกลที่ใช้ในการเกษตร อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าและผลิตผลการเกษตร เช่น โรงงานสกัดน้ำมันรำข้าว โรงงานผลิตน้ำซอสปรุงรส โรงงานอุตสาหกรรมต่อเรือ ซ่อมแซมเรือ อุตสาหกรรมการขนส่งจนกระทั่งถึงกิจการหรือธุรกิจเกี่ยวกับการเก็บรักษาพืชไร่ เหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น จะมีผลต่อการพัฒนาภาคเป็นอย่างมาก

#### 4.2.1.4.3. การค้าและบริการ

ในปี 253๑ จังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในด้านการค้าและการบริการมากที่สุด โดยมากกว่าการผลิตขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ มีมูลค่า 2,455.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 45.18 ของมูลค่าฯ รวมของจังหวัด มูลค่านี้มาจากการค้าปลีก-ค้าส่ง มากที่สุดประมาณ 779.3 ล้านบาท หรือร้อยละ 31.74 ของมูลค่าสาขาการค้า-บริการ อันดับสองคือสาขาบริการ ร้อยละ 26.44 และอันดับสาม คือ ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 12.34 นอกเหนือมีการบริการและป้องกัน ร้อยละ 12.27 การคมนาคมขนส่ง 10.93% และการธนาคารและประกันภัยฯ 6.28% รองลงมาตามลำดับ (ดูตาราง 4.11 ประกอบ)

#### ก) ลักษณะของสถานประกอบการค้าและการบริการ

ในจังหวัดนครสวรรค์นั้น ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าขนาดเล็กเจ้าของคนเดียว ซึ่งเป็นรูปแบบร้านค้าโดยทั่วไปในภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งในปี 2532 ทั้ง 8 จังหวัดมีสถานประกอบการค้ารวมทั้งสิ้น 38,662 แห่ง เป็นร้านค้าขนาดเล็กทั้งสิ้น 36,276 ร้าน ที่เหลือเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ในจำนวนร้านค้าดังกล่าวนี้เป็นร้านค้าที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุดทุกประเภท อันดับสองคือ จังหวัดพิจิตร และอันดับสาม คือ จังหวัดพิษณุโลก โดยจังหวัดอุทัยธานีมีสถานประกอบการค้าน้อยที่สุด (ดูตาราง 4.13 ประกอบ) ในจังหวัดนครสวรรค์นั้นสถานประกอบการมีจำนวน 8,794 แห่ง โดยเพิ่มจากปี 2526 จำนวน 1,934 แห่ง หรือ 28.19% โดยสถานประกอบการค้าขนาดกลาง คือห้างหุ้นส่วนจำกัดมี 558 แห่งฯ ในปี 2532 ลดลงจากปี 2526 จำนวน 142 แห่ง คิดเป็นลดลงร้อยละ 34.13 บริษัทจำกัดมี 181 แห่ง โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2526 คิดเป็น 70.75% ส่วนสถานการค้าขนาดใหญ่ คือ ห้างฯ สามัญนิติบุคคล ในปีนี้มี 55 แห่ง ลดลงจากปี 2526 จำนวน 6 แห่งฯ หรือ 9.84% (ดูตาราง 4.14 ประกอบ)



ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนสถานประกอบการค้า - บริการ แบ่งตามประเภท เปรียบเทียบ  
ระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง

	ร้านค้า		บริษัทจำกัด		ห้างหุ้นส่วนจำกัด		ห้างฯ สามัญนิติ		รวมสถานประกอบการค้า	
	พ.ศ.2526	พ.ศ.2532	พ.ศ.2526	พ.ศ.2532	พ.ศ.2526	พ.ศ.2532	พ.ศ.2526	พ.ศ.2532	พ.ศ.2526	พ.ศ.253
กำแพงเพชร	3,063	4,019	8	23	20	96	-	1	3,091	4,141
นครสวรรค์	6,860	8,794	106	181	416	558	61	55	7,443	9,588
พิจิตร	4,901	5,327	24	44	55	145	25	25	5,005	5,541
พิษณุโลก	4,017	4,693	97	124	179	358	58	56	4,351	5,231
เพชรบูรณ์	2,659	2,994	8	19	40	156	1	1	2,708	3,170
สุโขทัย	3,523	4,165	75	80	146	216	15	12	3,763	4,473
อุตรดิตถ์	3,357	3,877	34	42	42	104	4	4	3,437	4,027
อุทัยธานี	1,850	2,407	9	12	-	69	4	3	1,863	2,491
ภาคเหนือ ตอนล่าง	30,239	36,276	361	525	898	1,704	168	157	31,666	38,662

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ศูนย์วิทยพัชกร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ข. สภาวะการค้า โดยทั่วไปนั้น สินค้าเกษตรกรรม

เป็นสินค้าหลักของจังหวัดโดยเฉพาะข้าว ข้าวโพด ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศด้วย ดังเช่นในปี 2526 เป็นต้นมา สภาวะการค้าไม่แจ่มใส เพราะผลผลิตไม่ค่อยดี เนื่องจากสภาพภูมิอากาศประกอบด้วยสภาพการเงินที่เกิดปัญหา ส่วนสินค้านอกภาคเกษตรกรรมที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องจักร เครื่องยนต์ อุปกรณ์วัสดุในการก่อสร้างและการเกษตร เป็นต้น ส่วนใหญ่ผลิตจากกรุงเทพฯ นำเข้าสู่จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อจำหน่ายภายในจังหวัดและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งการค้าสินค้าประเภทนี้ก็อยู่ในภาวะซบเซา เพราะผู้บริโภคหรือลูกค้าส่วนใหญ่ ได้แก่ เกษตรกร ได้ชลอการใช้จ่ายลง หรือไม่มีกำลังซื้อ เพราะพืชผลทางเกษตรไม่ค่อยได้ผลและราคาตกต่ำ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การค้าและการเกษตรกรรมของจังหวัดมีความสัมพันธ์กัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.14 แสดงสถานประกอบการค้า-บริการ แบ่งตามประเภทของจังหวัดนครสวรรค์

ประเภท	จำนวนปี	จำนวนปี	จำนวนปี	การเปลี่ยนแปลง	
				ปี 2526- 2532	ร้อยละ
	2524	2528	2532	จำนวน	
1. ห้างฯ สามัญนิติบุคคล	62	61	55	-6	-9.84
2. ห้างหุ้นส่วนจำกัด	354	416	558	-142	-34.13
3. บริษัทจำกัด	82	106	181	75	70.75
4. ร้านค้าจดทะเบียน	6,526	6,860	8,794	1,934	28.19
รวมจังหวัดนครสวรรค์	7,024	7,443	9,588	2,145	28.82

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ศูนย์กลางของการธุรกิจการค้าที่สำคัญ ๆ ของจังหวัด จะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลของอำเภอต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนเมืองนครสวรรค์ มีบทบาทสำคัญที่สุดรองลงไปก็มีอำเภอตากสิน อำเภอพยุหะคีรี โดยเป็นตลาดกลางข้าวเปลือก เพราะรากฐานเดิมของความเป็นแหล่งธุรกิจการค้ามีที่มาจากความเป็นแหล่งซื้อขายและรวบรวมผลิตผลทางการเกษตร ขณะเดียวกันก็ตอบสนองความต้องการสินค้าอุตสาหกรรมประเภท สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องจักรเครื่องยนต์ที่ใช้ในการเกษตร ดังนั้นชุมชนเมืองก็จะเป็นแหล่งระบายผลผลิตทางการเกษตรและเป็นแหล่งรวมของสินค้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อค้าปลีก-ค้าส่ง บริการภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ตลาดหรือศูนย์กลางการค้าที่มีความสำคัญระดับ จังหวัดและระดับภาคได้แก่

## 1) ตลาดเทศบาลเมืองนครสวรรค์หรือตลาด

ปากน้ำโพ เป็นแหล่งรวมของการขายปลีก-ขายส่ง ที่สำคัญที่สุดของจังหวัด สินค้าส่งออกที่สำคัญแต่เดิมส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมประเภทข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วต่าง ๆ เพราะภูมิประเทศเป็นชุมชนทางการขนส่งทางน้ำ เมื่อการขนส่งทางบกพัฒนา บทบาททางการค้าสินค้าเกษตรดังกล่าวจึงตกไปอยู่ที่แหล่งผลิตสำคัญ ๆ ปัจจุบันสินค้าเกษตรที่สำคัญ ๆ ที่หมุนเวียนภายในตลาดแห่งนี้ที่มีมากได้แก่สินค้าประเภทผักสด ผลไม้สด โดยเป็นแหล่งขายส่งซึ่งผลผลิตเหล่านี้มาจากบริเวณตำบลพื้นที่ใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้สินค้าอุตสาหกรรมซึ่งผลิตจากส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่จะมารวมเพื่อบริการตอบสนองความต้องการของประชาชนภายในจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค วัสดุอุปกรณ์การเกษตร การก่อสร้าง เครื่องจักร เป็นต้น

## 2) ตลาดอำเภอตากสิน เป็นแหล่งค้าปลีก - ส่ง

ขนาดรองลงมาจากตลาดเทศบาลเมืองนครสวรรค์ โดยมีสินค้าเกษตรเป็นสินค้าสำคัญ ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วต่าง ๆ ผัก มันสำปะหลัง เพราะทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตสำคัญในท้องที่อำเภอใกล้เคียง คือ อำเภอตากฟ้า และ อำเภอไพศาลี นอกจากนี้ก็มีสินค้าอุปโภคบริโภคบริการเช่นเดียวกับตลาดปากน้ำโพ แต่ขอบเขตการใช้บริการน้อยกว่า

## 3) ตลาดกลางข้าวเปลือกอำเภอพยุหะคีรี

ประกอบด้วยท่าข้าวของเอกชน 3 แห่งใหญ่ ๆ ได้แก่ ท่าข้าวกำนันทรง ท่าข้าวนายจำริญ ท่าข้าวยายจวน ตลาดแห่งนี้เป็นตลาดกลางข้าวเปลือกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ในระยะฤดูซื้อขายข้าวเปลือกระหว่างเดือนธันวาคม - เมษายน จะมีการนำข้าวเปลือกมาซื้อขายกันเฉลี่ยวันละสูงกว่า 5,000-7,000 ตัน โดยท่าข้าวกำนันทรงจะปล่อยให้มีการซื้อขายโดยเสรี โดยวิธีการประมูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### 4.2.2 การผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญในระดับอนุภาค

สภาพภูมิศาสตร์ของภาคเหนือตอนล่างส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม โดยพื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบซึ่งเกิดจากการทับถมของแม่น้ำน่านมา (piedmont alluvial plain) ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 8 จังหวัด แม่น้ำสายสำคัญของภาคเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดมาจากภาคเหนือตอนบน ได้แก่ แม่น้ำปิง ไหลผ่านจังหวัดตาก กำแพงเพชรและนครสวรรค์ แม่น้ำยม ไหลผ่าน จังหวัด สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร และนครสวรรค์ และแม่น้ำน่านไหลผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก และ พิจิตร และแม่น้ำสายต่าง ๆ ดังกล่าวไหลมาบรรจบเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อ. เมือง จ. นครสวรรค์ ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของประเทศ ส่วนทางทิศตะวันออกของภาคมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านก่อให้เกิดที่ราบระหว่างหุบเขา ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมดังกล่าวทำให้บริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรที่สำคัญภาคหนึ่งของประเทศ โดยเฉพาะผลิตผลทางเกษตรประเภทข้าว และพืชไร่ ชนิดต่าง ๆ จากศักยภาพของภาคเหนือตอนล่างเอง ทั้งในแง่ของความเหมาะสมเชิงทำเลที่ตั้ง ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต ดังนั้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ฐานเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนล่างขึ้นอยู่กับเกษตรกรรม จากรายงานการสำรวจเพื่อวางผังภาคเหนือ โดยสำนักผังเมือง 2528 กล่าวว่า บริเวณที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจสูงในสาขาเกษตรกรรมของภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ นครสวรรค์ เชียงราย พิษณุโลก ลำปาง เพชรบูรณ์ และ พิจิตร โดยเฉพาะจังหวัดในอนุภาคเหนือตอนล่างที่มีศักยภาพในการผลิตทางการเกษตรสูงมากได้แก่ นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร และ พิจิตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างถึง 5 จังหวัด และบริเวณที่มีศักยภาพในการพัฒนารองลงมา ได้แก่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และ อุทัยธานี และจากหลักเกณฑ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดแบ่งเนื้อที่ของประเทศไทยออกเป็นเขตเศรษฐกิจ 19 เขต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดขอบเขตทางพื้นที่ออกเป็นกลุ่มตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การปฏิบัติงาน ทั้งทางด้านส่งเสริมการวางแผน และการประเมินผลด้านพัฒนาการเกษตร โดยการกำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อการผลิตทางการเกษตร ดังกล่าว หลักเกณฑ์การแบ่งพื้นที่ พิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ชนิดของดิน ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ พืชเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพในการผลิต องค์ประกอบของรายได้ ชนิดของไร่นา และรายได้ของเกษตรกรเขตเกษตรเศรษฐกิจแต่ละเขตจะมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะส่งเสริมการผลิต

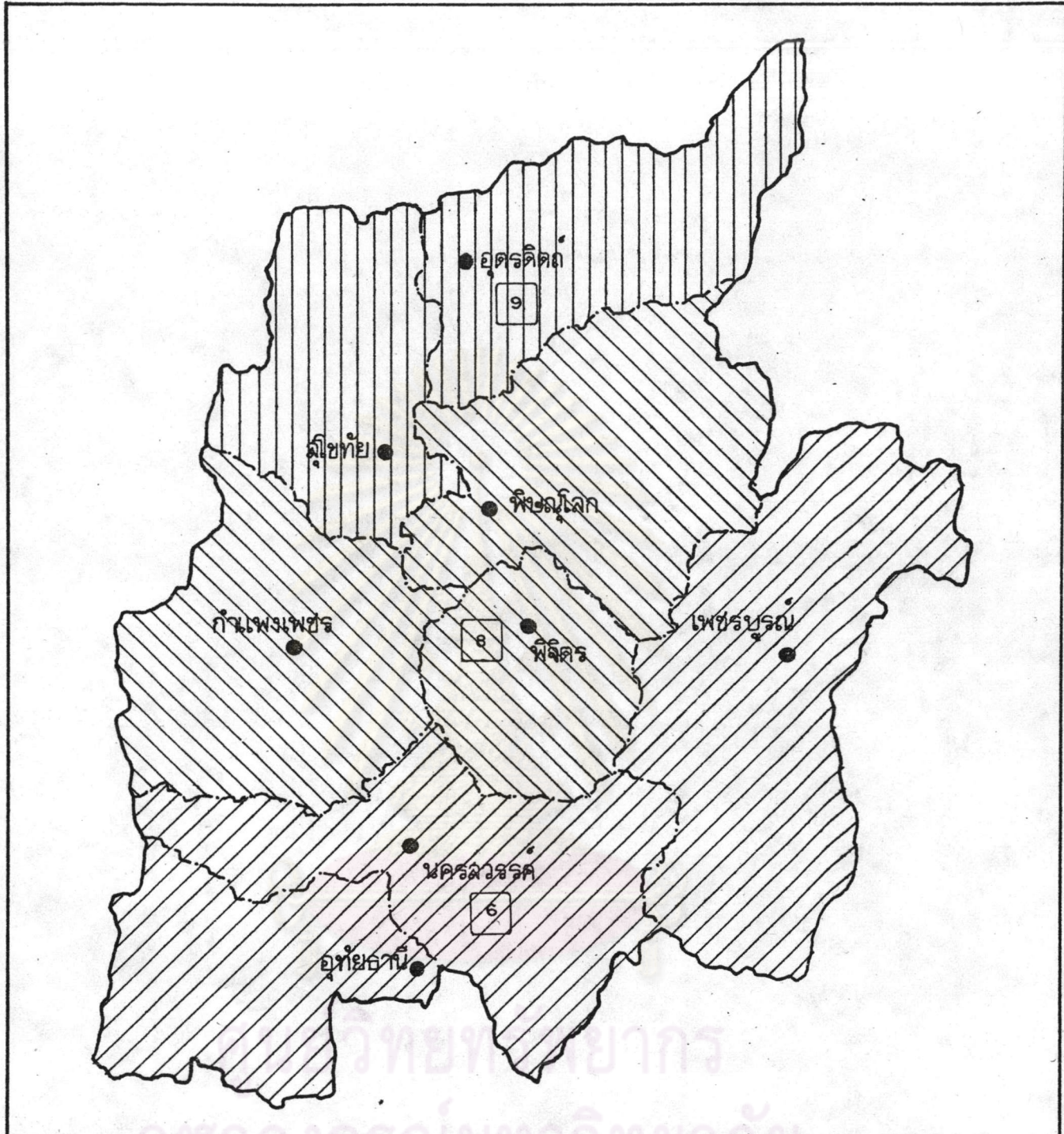
ทางการเกษตรแต่ละชนิดแตกต่างกันออกไป จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวพื้นที่เพื่อการเกษตรในภาคเหนือตอนล่างจึงมีศักยภาพในการผลิตพืชผลทางการเกษตรดังนี้

1. เขต 6 เป็นเขตที่เหมาะสมแก่การปลูกข้าวโพด ข้าวฟ่าง ยาสูบ และฝ้ายจังหวัดที่อยู่ในเขตนี้ ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี
2. เขต 8 เป็นเขตที่เหมาะสมแก่การปลูกถั่วเหลือง ถั่วลิสงและข้าวโพด จังหวัดที่อยู่ในเขตนี้ ได้แก่ ตาก พิษณุโลก กำแพงเพชร และพิจิตร
3. เขต 9 เป็นเขตที่เหมาะสมแก่การปลูกฝ้าย ยาสูบ และถั่วเหลือง จังหวัดที่อยู่ในเขตนี้ ได้แก่ สุโขทัย และอุตรดิตถ์ และบางจังหวัดในภาคเหนือตอนบน (แผนที่ 4.7)

จากความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง โอกาสในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมควรเป็นไปในลักษณะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นพืชเศรษฐกิจสำคัญของภาคและพืชอื่น ๆ ที่มีแนวการพัฒนาสูง อาทิ ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ ยาสูบ ฝ้าย ข้าวฟ่าง และอ้อย จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมากในภาคเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะบทบาทของการเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจการผลิตภาคเกษตรกรรม (ชั้นปฐมภูมิ) ซึ่ง ได้แก่ ข้าว และพืชไร่ชนิดต่าง ๆ นอกจากการเป็นศูนย์กลางการผลิตดังกล่าวแล้ว จากการมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งผลิตภายในพื้นที่ภาคได้ เนื่องจากการมีระบบโครงข่ายการคมนาคมที่ติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวก ทำให้นครสวรรค์มีบทบาทการเป็นศูนย์กลางการตลาด ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและกระจายสินค้าพืชผลทางการเกษตรภายในภาคไปสู่พื้นที่นอกภาค ความเชื่อมโยงทางการผลิตและการตลาด ภายในระบบพื้นที่ภาค

#### 4.2.3 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

ภาคเหนือตอนล่าง ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 42.12 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.73 ของพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมด จังหวัดนครสวรรค์มีพื้นที่มากเป็นลำดับ 3 ของอนุภาค รองจากจังหวัดเพชรบูรณ์ และพิษณุโลก คือร้อยละ 14.24 ของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างทั้งหมด โดยภาคเหนือตอนล่างมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร (พื้นที่นาและพื้นที่ไร่) สูงสุดประมาณ 23.54 โดยจังหวัดนครสวรรค์มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรสูงสุดประมาณ 4.91 หรือคิดเป็นร้อยละ 20.24 ของพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรในภาคเหนือตอนล่าง



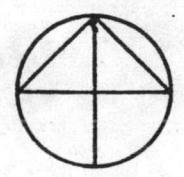
การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าลงในชุมชนเมืองนครหลวงศรีที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง



แสดง	เขตเกษตรเศรษฐกิจ
สัญลักษณ์ 6	ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ยาสูบ ฝ้าย ถั่วเหลือง ถั่วเขียว
สัญลักษณ์ 8	ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ถั่วเขียว
สัญลักษณ์ 9	ฝ้าย ยาสูบ ถั่วเหลือง

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนที่ 4.7



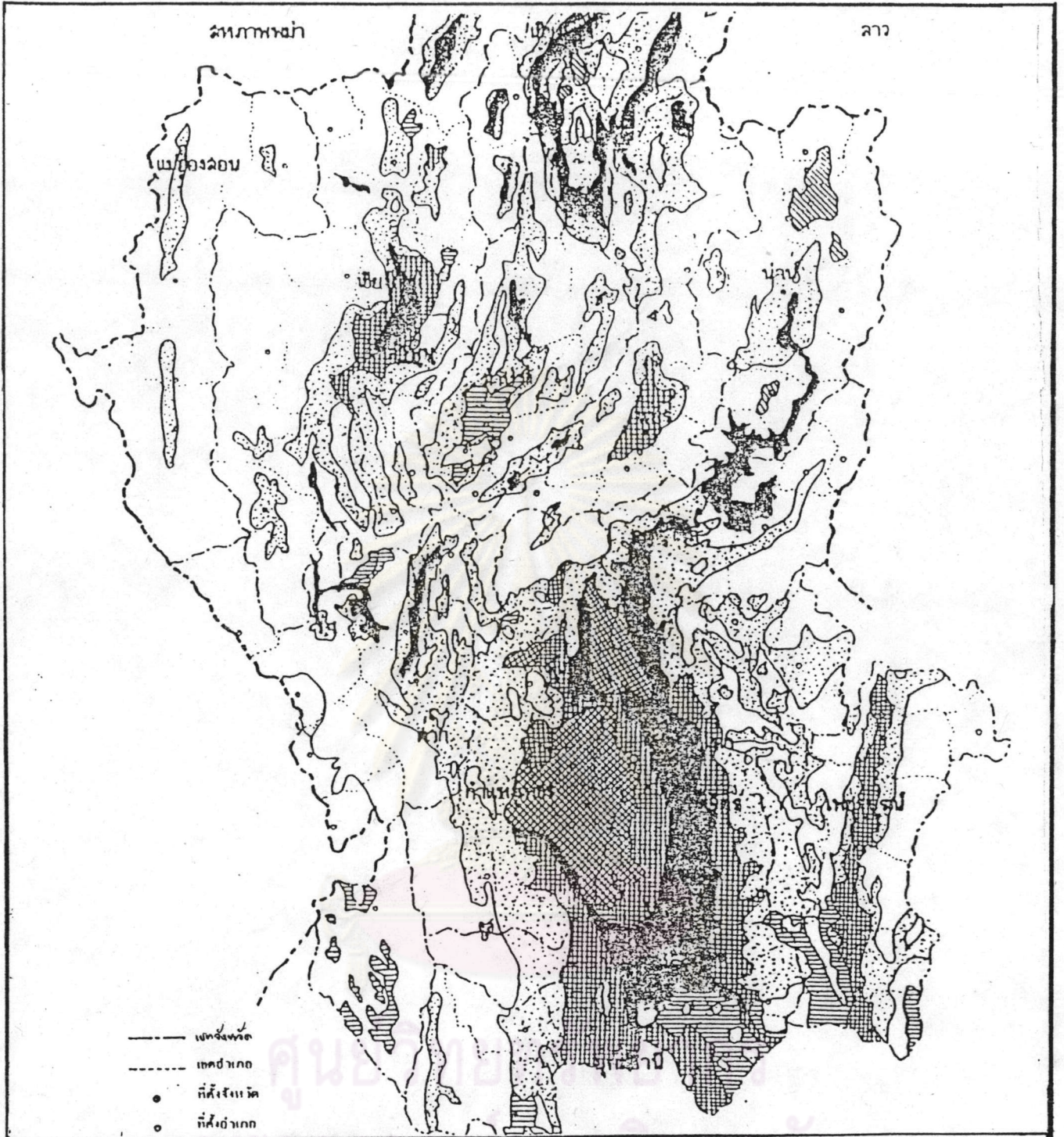
มาตราส่วน  
0 10 20 40 กม.  
[Scale bar]

ทั้งหมด จังหวัดเพชรบูรณ์และกำแพงเพชร มีความสำคัญต่อภาคในลำดับรองลงมาคือ ร้อยละ 18.95 และ 13.88 โดยจังหวัดอุดรธานี มีความสำคัญต่ำสุด ร้อยละ 6.85 โดยการใช้ประโยชน์พื้นที่ถือครองการเกษตรของภาคเหนือตอนล่างเพื่อการทำนามากกว่าทำไร่คิดเป็นร้อยละ 45.96 และ 38.84 ของพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรในอนุภาคทั้งหมด ยกเว้นจังหวัดเพชรบูรณ์ และอุทัยธานี ใช้ประโยชน์ ที่ดินเป็นพื้นที่ไร่มากกว่าพื้นที่นา (ตาราง 4.15 และ แผนที่ 4.8)

ในส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่างนั้น ใช้เพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ 10 ประเภท เรียงตามลำดับความสำคัญสูงสุดของการใช้พื้นที่เพาะปลูกดังนี้ ข้าวนาปี ข้าวโพด ถั่วเขียว ข้าวนาปรัง มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวฟ่าง ฝ้าย และถั่วลิสง โดยแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างของการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่และระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดนั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับภาคเหนือตอนบน จากตารางที่ 4.15 จะเห็นได้ว่า ภาคเหนือตอนล่างเป็นภาคที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตข้าวและพืชไร่ประเภทต่าง ๆ อย่างเด่นชัด โดยพืชผลการเกษตรหลายชนิดมีส่วนของการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกมากกว่าร้อยละ 70.00 ของพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกในภาคเหนือตอนล่างเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือทั้งหมดถึง 7 ประเภท โดยเฉพาะ ข้าวฟ่าง อ้อย และถั่วเขียว จัดว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของภาคเพราะมีการใช้พื้นที่ถึงร้อยละ 99.91, 91.54 และ 90.03 ตามลำดับ ยกเว้นถั่วลิสงเป็นพืชที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจการผลิตของภาคเหนือตอนล่างต่ำสุด โดยมีการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกเพียงร้อยละ 19.09 ของพื้นที่เพาะปลูกพืชประเภทนี้ของภาคเหนือทั้งหมด (ตาราง 4.16 และ ตาราง 4.17)

เมื่อพิจารณาความสำคัญของนครสวรรค์ในฐานะศูนย์กลางการผลิตเกษตรภายในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า จังหวัดนครสวรรค์มีการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรในลำดับสูงสุด 1-3 ลำดับแรก จำนวน 7 ประเภท จากพืชผลการเกษตรสำคัญของภาคเหนือตอนล่าง 10 ประเภท โดยเฉพาะข้าวเจ้านาปี ข้าวเจ้านาปรัง ข้าวฟ่าง และถั่วลิสง เป็นพืชที่มีการใช้พื้นที่เพาะปลูกสูงสุดในภาคเหนือตอนล่าง จากการพิจารณาถึงลำดับความสำคัญโดยรวมของการใช้พื้นที่เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรทุกประเภทของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง โดยการให้คะแนนเฉลี่ย โดยจังหวัดที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดจะเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในการใช้พื้นที่เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรในแต่ละประเภท โดยรวมสูงที่สุดจาก





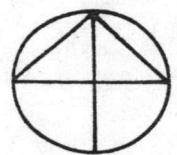
การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครสวรรค์ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

แสดง สมรรถนะที่ดินเพื่อการเกษตรภาคเหนือ

สัญลักษณ์

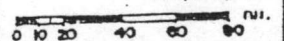
- |  |  |  |  |
|--|--|--|--|
|  | สูงเหมาะสำหรับปลูกข้าว                     |  | สูงปานกลางเหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ หรือไม้ยืนต้น  |
|  | สูงปานกลางเหมาะสำหรับการปลูกข้าว           |  | ปานกลาง เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ หรือไม้ยืนต้น |
|  | สูงปานกลางเหมาะสำหรับการปลูกข้าวหรือพืชไร่ |  | ต่ำ ไม่เหมาะสำหรับเกษตรกรรม                    |
|  | ปานกลาง เหมาะกับการปลูกข้าว หรือพืชไร่     |  | พื้นที่น้ำ                                     |

แผนที่ 4.8



มาตราส่วน

1:2,000,000



ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ตัวชี้วัดดังกล่าว พบว่า จังหวัดนครสวรรค์มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ 2.3 จังหวัดนครสวรรค์จึง  
เป็นจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในการใช้พื้นที่เพาะปลูกพืชผลประเภทต่าง ๆ โดยรวมสูงสุดในภาค  
เหนือตอนล่าง จังหวัดที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมาคือ กำแพงเพชร ค่าคะแนนเฉลี่ย  
2.7



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.15 แสดงการใช้ที่ดินของภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2531/2532

หน่วย : ล้านไร่

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด	การใช้ประโยชน์ที่ดิน				พื้นที่อื่น ๆ
		เนื้อที่ถือครอง ทั้งหมดทาง การเกษตร	การใช้ประโยชน์พื้นที่ถือครอง การเกษตร		พื้นที่อื่น ๆ	
			พื้นที่นา	พื้นที่ไร่		
ทั่วประเทศ	320,696,888	147,800,656	74,191,445	35,719,252	-	
ภาคเหนือ	106,027,680	34,020,778	16,952,374	11,757,104	-	
% ของภาคเหนือ	39.73	69.20	69.07	77.44	-	
รวมภาคเหนือตอนล่าง	42,115,862	23,543,249	11,736,228	9,104,453	21,275,181	
นครสวรรค์	5,998,548	4,906,574	2,623,998	1,706,866	1,667,684	
%ของนครสวรรค์ต่ออนุภาค	14.24	20.84	22.35	18.74	7.84	
เพชรบูรณ์	7,917,760	4,462,089	1,465,198	2,377,443	4,075,119	
อุทัยธานี	4,206,404	1,865,025	761,368	812,598	2,632,438	
กำแพงเพชร	5,379,681	3,268,853	1,508,284	1,483,756	2,387,641	
พิจิตร	2,831,883	2,335,044	1,870,319	276,109	685,455	
พิษณุโลก	6,759,909	2,800,562	1,712,105	868,831	4,178,973	
สุโขทัย	4,122,557	2,292,127	1,102,778	1,015,497	2,004,282	
อุตรดิตถ์	4,899,120	1,613,075	692,178	563,353	3,643,589	

ที่มา : สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปี 2531/2532

หมายเหตุ : พื้นที่อื่น ๆ หมายถึงพื้นที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ ที่อยู่อาศัย  
ไม้ผล ไม้ยืนต้น สวนผักและไม้ดอก ที่เลี้ยงปศุสัตว์ ที่รกร้างว่างเปล่า  
เนื้อที่ป่าไม้ และเนื้อที่ไม่ได้จำแนก

ตารางที่ 4.16 พื้นที่เพาะปลูกข้าว และ พืชไร่สำคัญ ภาคเหนือตอนล่าง ปีเพาะปลูก 2531/2532

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก(ไร่)									
	ข้าวนาปี	ข้าวนาปรัง	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าวฟ่าง	ถั่วเขียว	ถั่วเหลือง	ถั่วลิสง	ฝ้าย
ภาคเหนือ	14,125,017	1,048,029	5,275,863	921,897	835,697	557,538	2,307,217	1,829,336	338,210	252,009
ภาคเหนือตอนล่าง	10,280,643	929,706	3,136,175	827,602	765,004	557,061	2,077,202	1,225,913	74,112	197,900
ร้อยละพื้นที่ภาคเหนือ ตอนล่าง/ภาคเหนือ	72.78	88.71	59.45	89.77	91.54	99.91	90.08	66.98	19.09	78.53
นครสวรรค์	2,559,880	246,742	813,810	88,198	101,681	388,496	251,310	108,208	23,416	16,912
เพชรบูรณ์	1,239,880	1,599	1,693,100	16,489	2,036	141,148	826,824	166,963	8,831	68,487
อุทัยธานี	565,057	10,126	174,668	139,846	53,999	23,221	72,659	56,620	4,293	8,637
กำแพงเพชร	1,403,811	162,566	164,844	328,311	411,192	-	275,883	192,491	4,681	11,095
พิจิตร	1,785,334	180,953	48,450	20,753	2,568	-	125,295	5,547	1,284	2,021
พิษณุโลก	1,420,800	256,717	134,910	232,846	27,252	-	203,596	69,218	10,799	3,378
สุโขทัย	813,001	33,373	39,484	1,159	70,659	971	243,370	452,618	5,340	82,407
อุตรดิตถ์	492,897	38,176	66,909	-	95,617	3,225	78,265	174,248	15,468	4,963

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2531/2532

ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2532

ตารางที่ 4.17 ผลผลิตการเกษตรที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่าง ปีเพาะปลูก 2531/2532

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)										
	ข้าวนาปี	ข้าวนาปรัง	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	อ้อย	ข้าวฟ่าง	ถั่วเขียว	ถั่วเหลือง	ถั่วลิสง	ฝ้าย	ผลผลิตรวม
ภาคเหนือ	5,668,264	669,735	2,158,364	2,214,171	7,646,658	111,660	261,299	338,436	683,566	60,729	19,212,382
ภาคเหนือตอนล่าง	3,799,501	605,291	1,748,778	2,000,443	7,143,552	111,705	237,160	264,082	17,310	51,922	15,979,564
ผลผลิตภาคเหนือตอนล่าง/ภาคเหนือ	67.03	90.38	81.00	90.33	93.42	100.00	90.76	78.03	41.42	85.50	83.17
นครสวรรค์	842,201	149,823	323,646	230,750	960,292	80,781	29,971	22,296	5,848	4,904	2,651,332
เพชรบูรณ์	492,226	678	795,867	38,864	18,212	25,783	93,256	33,713	2,553	19,793	1,520,945
อุทัยธานี	173,116	4,081	174,668	285,722	424,997	4,249	7,339	13,017	1,029	2,090	1,090,308
กำแพงเพชร	620,184	97,509	164,844	819,976	3,953,667	-	31,376	39,043	1,031	2,723	5,730,353
พิจิตร	671,286	123,116	48,450	43,042	76,134	-	13,259	832	302	465	976,886
พิษณุโลก	559,795	189,373	134,910	579,424	246,029	-	24,060	13,493	2,307	551	1,749,942
สุโขทัย	231,705	20,592	39,484	2,665	622,597	651	29,133	103,131	1,165	20,602	1,071,725
อุตรดิตถ์	208,988	20,119	66,909	-	840,624	241	8,766	38,557	3,075	794	1,188,073

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2531/2532

ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2532

ส่วนจังหวัดอื่น ๆ ลำดับความสำคัญโดยรวมของการใช้พื้นที่เพาะปลูกใน  
ระดับต่ำ โดยเฉพาะจังหวัดพิจิตร และอุทัยธานี มีระดับความสำคัญต่ำสุด (ตารางที่ 4.18 )

ตารางที่ 4.18 ลำดับความสำคัญของการใช้พื้นที่การเพาะปลูกพืชทุกชนิด

จังหวัด	ลำดับความสำคัญ										ค่าคะแนนเฉลี่ย
	ข้าว นาปี	ข้าว นาปรัง	ข้าว โพด	มันสำ- ปะหลัง	อ้อย	ข้าว พ่าง	ถั่ว เขียว	ถั่ว เหลือง	ถั่ว ลิสง	ฝ้าย	
นครสวรรค์	1	1	2	4	2	1	3	5	1	3	2.3
เพชรบูรณ์	5	8	1	6	8	2	1	4	3	2	4
อุทัยธานี	8	7	3	3	5	3	8	7	7	5	5.6
กำแพงเพชร	3	4	4	1	1	ไม่มีการ เพาะ	2	2	6	4	2.7
พิจิตร	2	3	7	5	7	ปลูก	6	8	8	8	5.4
พิษณุโลก	4	2	6	2	6	ปลูก	5	6	4	7	4.2
สุโขทัย	6	5	8	7	4	4	4	1	5	1	4.5
อุตรดิตถ์	7	6	5	ไม่มีการ เพาะ ปลูก	3	5	7	3	2	6	4.4

หมายเหตุ

ค่าคะแนนเฉลี่ย คำนวณโดยการนำลำดับความสำคัญของการใช้พื้นที่เพาะปลูกสูงสุด  
ของพืชแต่ละชนิดของแต่ละจังหวัด บวกกันทั้ง 10 ชนิด แล้วหารด้วยจำนวนพืชทั้งหมดที่ปลูกใน  
ภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 10 ชนิด ทุกจังหวัด เช่น จังหวัดนครสวรรค์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย

$$\text{ดังนี้} \quad \frac{1 + 1 + 2 + 4 + 2 + 1 + 3 + 5 + 1}{10} = \frac{23}{10} = 2.3$$

จะเห็นได้ว่า จากความสำคัญในบทบาทของการเป็นศูนย์กลางการผลิตพืชผลทางการเกษตรสำคัญในแง่ของขนาดการใช้พื้นที่เพาะปลูก และปริมาณผลผลิต ประกอบกับความได้เปรียบในเชิงทำเลที่ตั้งของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของภาค โดยเชื่อมต่อระหว่าง ภาคเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพฯ ประสานกับระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งจากนครสวรรค์ไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นศูนย์กลางที่มีความสะดวกในการเข้าถึงสูง (Accessibility) ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งในแง่ การผลิต การตลาด และการค้า ผลผลิตทางการเกษตรสำคัญในภาคเหนือและภูมิภาคใกล้เคียง ซึ่งจะช่วยเสริมบทบาทของจังหวัดนครสวรรค์ในการเป็นศูนย์กลางทางการตลาด การค้า เด่นชัดมากขึ้น

#### 4.2.4 การลำดับปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์ที่เด่นและมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนั้น มีหลายสาขาจากการพิจารณาเปรียบเทียบกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่างในการพิจารณาว่าสาขาใดมีความสำคัญ น่าสนใจมากกว่ากันจะพิจารณาจากองค์ประกอบต่อไปนี้

1. มูลค่าการผลิตสาขาการผลิตที่พิจารณาเปรียบเทียบกับเฉลี่ยมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมจังหวัดในปี 2530
2. มูลค่าการผลิตของสาขาการผลิตเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยในสาขาการผลิตเดียวกันของภาคเหนือตอนล่างในปี 2530
3. เปรียบเทียบดัชนีการเพิ่มเฉลี่ยระหว่างปี 2526-2530 กับค่าเฉลี่ยรวมทุกสาขาของจังหวัด
4. ศักยภาพพื้นที่ที่เหมาะสมกับการผลิต

การพิจารณาสาขาการผลิตจะเลือกพิจารณาเฉพาะสาขาการผลิตที่จังหวัดนครสวรรค์ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในปี 2530 สูงสุดเป็นอันดับ 1 ใน อนุภาค ดังนี้

ตารางที่ 4.19 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดนครสวรรค์กับภาคเหนือตอนล่าง  
ในปี พ.ศ. 2530

สาขาการผลิต	ภาคเหนือ ตอนล่าง (ล้านบาท)	จังหวัด นครสวรรค์ (ล้านบาท)	ร้อยละ ของภาคฯ	อันดับที่ ในภาคฯ	อันดับที่น่าสนใจ ในภาคฯ
1. ภาคเกษตรกรรม (ปฐมภูมิ)	7,590.0	1,591.2	20.96	1	(2) เพชรบูรณ์ (3) กำแพงเพชร
1.1 กสิกรรม	6,203.0	1,290	20.8	1	(2) เพชรบูรณ์ (3) กำแพงเพชร
1.2 ปศุสัตว์	1,145.4	255.4	22.30	1	(2) เพชรบูรณ์ (3) พิษณุโลก
1.3 ประมง	111.5	45.6	40.90	1	(2) อุตรดิตถ์ (3) เพชรบูรณ์
1.4 ป่าไม้	130.1	0.2	0.15	6	(1) อุตรดิตถ์ (3) เพชรบูรณ์
2. ภาคการผลิต (ทุติยภูมิ)	4,109.7	1,387.5	33.76	1	(2) กำแพงเพชร (3) อุตรดิตถ์
2.1 เหมืองแร่และ ย่อยหิน	905.5	373.2	41.21	1	(2) กำแพงเพชร (3) สุโขทัย
2.2 อุตสาหกรรม	1,636.0	665.7	40.69	1	(2) อุตรดิตถ์ (3) กำแพงเพชร
2.3 การก่อสร้าง	1,182.7	237.8	20.11	2	(1) พิษณุโลก (3) สุโขทัย
2.4 ไฟฟ้า-ประปา	385.5	110.8	28.74	1	(1) พิษณุโลก (3) อุตรดิตถ์



## ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

สาขาการผลิต	ภาคเหนือ ตอนล่าง (ล้านบาท)	จังหวัด นครสวรรค์ (ล้านบาท)	ร้อยละ ของภาคฯ	อันดับที่ ในภาคฯ	อันดับที่น่าสนใจ ในภาคฯ
<b>3. ภาคการบริการ</b>					
(ตติยภูมิ)	10,972.5	2,455.3	22.38	1	(2) พิษณุโลก (3) เพชรบูรณ์
<b>3.1 การคมนาคม</b>					
ขนส่ง	1,147.0	268.3	23.39	1	(2) พิษณุโลก (3) สุโขทัย
<b>3.2 การค้าส่ง-</b>					
ค้าปลีก	3,190.3	779.3	24.40	1	(2) กำแพงเพชร (3) เพชรบูรณ์
<b>3.3 การธนาคาร-</b>					
ประกันภัย	598.4	154.3	25.79	1	(2) พิษณุโลก (3) พิจิตร
ที่อยู่อาศัย	1,437.3	303.3	21.10	1	(2) เพชรบูรณ์ (3) พิษณุโลก
<b>3.5 การบริการ</b>					
ป้องกัน	1,638.8	301.3	18.39	2	(1) พิษณุโลก (3) กำแพงเพชร
3.6 การบริการ	2,960.2	649.1	21.92	1	(2) พิษณุโลก (3) เพชรบูรณ์
มูลค่าผลิตภัณฑ์รวม	22,672.2	5,434.0	23.97	1	(2) เพชรบูรณ์ (3) พิษณุโลก

หมายเหตุ : มูลค่าเฉลี่ยของจังหวัด =  $\frac{5435}{14} = 388.14$  ล้านบาท

มูลค่าเฉลี่ยของอนุภาค =  $\frac{22,672.2}{14} = 1,619.44$  ล้านบาท

#### 4.2.5 สาขาการผลิตของนครสวรรค์ที่มีบทบาทในภาคเหนือตอนล่าง

ในปี 2530 ภาคเหนือตอนล่างมีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของอนุภาคฯ 24,608.9 ล้านบาท มูลค่านี้มาจากภาคเกษตรกรรมถึง 9,044.9 ล้านบาท หรือ 36.75% ของมูลค่ารวมจากตารางที่ 4.19 จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมจังหวัด (GPP) สูงที่สุดในอนุภาคศึกษาคือ 5,710.4 ล้านบาท คือเป็น 23.20% ของมูลค่ารวมอนุภาค เมื่อพิจารณาในรายสาขาการผลิตจะพบว่า มูลค่าฯ ของแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัด นครสวรรค์นั้นมี 11 สาขาย่อย และ 3 ภาคการผลิต หลักที่มีมูลค่าสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ จังหวัดต่าง ๆ ในอนุภาค เมื่อพิจารณามูลค่าฯ ประกอบกับองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านดังกล่าว มาแล้ว จึงพอสรุปความสำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ ในการผลิตสาขาต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ศึกษาจากตาราง 4.11)

4.2.5.1. การบริการ เป็นสาขาการผลิตที่จังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่า การผลิต สูงที่สุดในอนุภาคศึกษา คือ 649.1 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.92 ของมูลค่า สาขาการบริการของอนุภาค (ดูตาราง 4.11 ประกอบ) มูลค่าสาขาบริการสูงกว่ามูลค่า เฉลี่ยรายสาขาของจังหวัด (388.14 ล้านบาท) และสูงกว่าค่าเฉลี่ยในสาขาบริการของ อนุภาค (370.1 ล้านบาท) ทั้งยังมีดัชนีการเพิ่มสูงกว่าค่าจังหวัด เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2526-2530 (จากตาราง 4.11 ประกอบ) พบว่าสาขาการบริการมีมูลค่า เพิ่มขึ้นสูงเป็นอันดับสาม รองจากเหมืองแร่ย่อยหิน และอุตสาหกรรม แต่อัตราการเพิ่มเฉลี่ย รายปีสูงเป็นอันดับ 5 ส่วนเรื่องแรงงานที่อยู่ในสาขาการบริการนี้มากเป็นอันดับสามรองจาก เกษตรกรรม และการค้าปลีก-ค้าส่ง การที่นครสวรรค์มีบทบาทด้านการบริการนี้เกี่ยวข้องกับ ชุมชนเมืองนครสวรรค์ เพราะพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของบริการของจังหวัดนั้น ก็คือ ชุมชน เทศบาลเมืองนครสวรรค์ที่มีบทบาทเด่นในอนุภาคศึกษา ในด้านการบริการ

4.2.5.2 การคมนาคมขนส่ง นครสวรรค์มีมูลค่า 268.3 ล้านบาท ซึ่งสูงที่สุดในอนุภาค คิดเป็นร้อยละ 23.39 ของมูลค่าสาขาเดียวกันของอนุภาค มูลค่าสาขา การคมนาคมฯ มีมูลค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมูลค่ารวมของจังหวัด แต่สูงกว่ามูลค่าเฉลี่ยในสาขา เดียวกันนี้ของอนุภาค (143.38 ล้านบาท) เมื่อพิจารณาการขยายตัวในช่วงปี 2526-2530

พบว่า สาขาการคมนาคมฯ กลับมีการขยายตัวลดลงเล็กน้อย (-16.7 ล้านบาท) โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยรายปีลดลงเหลือ -0.98 ต่อปี ซึ่งลดต่ำลงเป็นอันดับสองรองจาก กสิกรรม

4.2.5.3 การอุตสาหกรรม นครสวรรค์ก็มีมูลค่า 665.7 ล้านบาท ซึ่งสูงที่สุดในอนุภาคคิดเป็นร้อยละ 40.69 ของสาขาในอนุภาค ซึ่งเป็นสัดส่วนในภาคที่สูงเป็นอันดับสามรองจากสาขาเหมืองแร่ย่อยหิน และประมง ของจังหวัดนครสวรรค์ มูลค่าฯ สาขาอุตสาหกรรมนี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของมูลค่าฯรวมจังหวัดและสูงกว่าค่าเฉลี่ยเฉพาะสาขาในอนุภาค (204.5 ล้านบาท) ส่วนอัตราการเพิ่มเฉลี่ยรายปีสูงเป็นอันดับ 5 และสูงกว่าค่าของจังหวัด แม้ว่าไม่ขยายตัวสูงนัก แต่ก็ยังเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าฯ การผลิตสาขาอุตสาหกรรมสูงที่สุดในภูมิภาค ทำให้นครสวรรค์มีบทบาททางด้านอุตสาหกรรมของอนุภาค

4.2.5.4 การกสิกรรม เป็นสาขาการผลิตหลักของจังหวัดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ดังกล่าวนั้นแล้วมูลค่าการผลิตส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ดังนั้นมูลค่าผลิตภัณฑ์บางปีจึงต่ำบ้าง สูงบ้าง ปี 2530 จังหวัดนครสวรรค์มีมูลค่าจากสาขาการเกษตรสูงที่สุดในอนุภาค มีมูลค่า 1,867.8 ล้านบาท อซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.16 ของสาขาการกสิกรรมของอนุภาค (775.38 ล้านบาท) แต่อัตราการเพิ่มเฉลี่ยรายปีลดลง -0.79% ของมูลค่ารวมของจังหวัดเล็กน้อย ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยต่อปีของจังหวัด (4.77%) สูงพอสมควร แต่มีมูลค่าเฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าภาคเกษตรกรรมเล็กน้อย (0.44%) ซึ่งนับว่าการขยายตัวในสาขาการกสิกรรมหดตัวลง เพราะค่อนข้างอึมทัวในการผลิต หรืออาจจะประสบภัยธรรมชาติ เช่น อากาศแห้งแล้ง หรือน้ำท่วมก็เป็นได้ นอกจากนี้แรงงานในสาขาการกสิกรรมมีสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น

4.2.5.5 การค้าส่ง-ค้าปลีก เป็นอีกสาขาหนึ่งที่นครสวรรค์มีรายได้สูงที่สุดในอนุภาค คือ 779.3 ล้านบาทคิดเป็น 24.23% ของสาขาในอนุภาค มูลค่านี้สูงกว่ามูลค่าเฉลี่ยจังหวัดและสูงกว่าค่าเฉลี่ยเฉพาะสาขาในอนุภาค (398.8 ล้านบาท) แต่สาขาการค้าส่ง - ปลีก นี้มีอัตราการขยายตัวไม่สูงมากนัก ซึ่งต่ำกว่าค่าเพิ่มเฉลี่ยของจังหวัดเล็กน้อย แม้ว่าการขยายตัวมีน้อย แต่มูลค่าการผลิตก็ยังสูงเป็นอันดับสองของจังหวัดนครสวรรค์ (รองจากกสิกรรม) ก็คือ บทบาททางด้านการค้าปลีก-ส่ง ของนครสวรรค์นั้นมีสูงที่สุดในอนุภาค

และมีมานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การขยายตัวต่ำอาจมีสาเหตุมาจากความอึดตัวในการผลิต เป็นสาเหตุหนึ่งประกอบกับสภาพการณ้กำลังซื้อของเกษตรกรรวมต่ำด้วย

4.2.5.6 การธนาคารและประกันภัย นครสวรรค์มีมูลค่าฯ สูงที่สุดในอนุภาค คือ 154.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25.79 ของมูลค่าสาขาของอนุภาค ซึ่งมูลค่านี้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของมูลค่ารวมจังหวัด แต่ก็สูงกว่าค่าเฉลี่ยของมูลค่าสาขาของอนุภาคในช่วงปี 2526-2530 นี้ สาขาการธนาคาร ประกันภัยฯ มีการขยายตัวในการผลิตสูง คือเฉลี่ย 15.60% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงเป็นอันดับ 3 รองจากเชียงใหม่ และการก่อสร้าง และมีการขยายตัวสูงกว่าการขยายตัวในมูลค่ารวมของจังหวัดด้วย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ นครสวรรค์ในด้านการบริการสาขานี้มาตั้งแต่อดีตและปัจจุบัน ดังกล่าวไว้ในเรื่องการเงินการธนาคาร

4.2.5.7 การปล้สัตว์ นครสวรรค์มีมูลค่าการผลิตสูงที่สุดในอนุภาคอีกสาขาหนึ่ง คือ 255.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.30 ของอนุภาค แต่มูลค่าไม่สูงมากนัก เมื่อเปรียบกับมูลค่าสาขาการผลิตอื่น ๆ ของจังหวัด มูลค่านี้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของมูลค่ารวมจังหวัดแต่ก็ยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยในสาขาของอนุภาค เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2526-2530 พบว่าสาขาปล้สัตว์มีการขยายตัวสูงเป็นอันดับ 6 ของจังหวัด คือ เฉลี่ยปีละ 8.20% และสูงกว่าค่าเฉลี่ยจังหวัด แสดงถึงศักยภาพของการผลิตในสาขาที่ควรจะได้มีการพัฒนาการผลิตสาขปล้สัตว์ของจังหวัดให้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

4.2.5.8 การเคหะหรือกิจการที่อยู่อาศัย เป็นอีกสาขาหนึ่งที่นครสวรรค์มีมูลค่าการผลิตสูงที่สุดในอนุภาค คือ 303.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 21.10 ของมูลค่าสาขาของอนุภาค มูลค่าการผลิตสาขานี้ไม่สูงมากนัก โดยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของมูลค่ารวมจังหวัดแต่ันนับว่าเป็นสาขาการผลิตที่มีการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบจากปี 2526 คือ จาก 0.44% เป็น 2.98% ซึ่งอาจเป็นเพราะนครสวรรค์ได้เตรียมการพัฒนาเป็นเมืองหลักของภาคเหนือตามแผนฯ ฉบับที่ 6 ทำให้มีการขยายตัวก่อสร้างมากขึ้นเพื่อรองรับประชากรที่จะอพยพเข้ามาอยู่อาศัยหรือทำงาน

สาขาการผลิตเหล่านี้เป็นสาขาการผลิตที่จังหวัดนครสวรรค์มีบทบาทใน  
 อนุภาค คือมีมูลค่าสูงสุดในอนุภาค และส่วนมากก็สูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในอนุภาคตลอดมา  
 ดังนั้นจะได้นำไปพิจารณาประกอบกับด้านอื่น ๆ เช่น โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ  
 รวมทั้งศักยภาพของพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น เพราะเกี่ยวเนื่องกับเมืองนครสวรรค์  
 ในระดับจังหวัดและภาคเหนือตอนล่าง

4.2.5.9 การประมง นครสวรรค์มีมูลค่า 45.6 ล้านบาท ซึ่งสูงที่สุด  
 ในอนุภาคคิดเป็นร้อยละ 40.90 ของสาขานี้ของอนุภาค ซึ่งเป็นสัดส่วนในภาคที่สูงเป็นอันดับ  
 สองรองจากสาขาเหมืองแร่ ย่อยหิน มูลค่าฯ สาขาประมงนี้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของมูลค่าฯ  
 รวมจังหวัด และสูงกว่าค่าเฉลี่ยเฉพาะสาขานี้ของอนุภาค (13.94 ล้านบาท) ส่วนอัตรา  
 เพิ่มเฉลี่ยรายปีสูงเป็นอันดับ 4 ของจังหวัด คือ 14.22% ซึ่งสูงกว่า มูลค่ารวมจังหวัด คือ  
 4.77% มาก สาขาประมงเป็นอีกสาขาหนึ่งที่น่าจะมีบทบาทต่อการขยายตัวภาคเกษตรกรรม  
 ต่อไปได้ในอนาคต

4.2.5.10 เหมืองแร่และย่อยหิน นครสวรรค์มีมูลค่า 373.2 ล้านบาท  
 ซึ่งสูงที่สุดในอนุภาค คิดเป็นร้อยละ 41.21 ของสาขานี้ของอนุภาค สาขานี้มีมูลค่าต่ำกว่า  
 มูลค่าเฉลี่ยของจังหวัด แต่สูงกว่าค่าเฉลี่ยเฉพาะสาขานี้ของอนุภาค (113.19 ล้านบาท)  
 และมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยรายปี สูงเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด คือ 85.47% ซึ่งสูงกว่าค่ารวมของ  
 จังหวัดอย่างมาก เป็นเพราะว่านครสวรรค์มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องใช้  
 วัตถุดิบนี้ คือ โรงงานปูนซีเมนต์ในอำเภอตากสิน ประกอบกับการขยายตัวของสาขาการก่อสร้าง  
 ในจังหวัด ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ยต่อปีสูงเป็นอันดับสองรองจากสาขาเหมืองแร่ ย่อยหินรวมทั้งการ  
 ให้สัมปทานบัตรแก่เอกชนเปิดเหมืองแร่ยิปซัมใหม่ที่อำเภอหนองบัว เหล่านี้ล้วนเป็นตัวกระตุ้น  
 ความต้องการใช้วัตถุดิบจากสาขานี้โดยตรง

#### 4.2.6 สภาพ การเงินและการธนาคาร

เมืองนครสวรรค์นับว่าเป็นแหล่งบริการด้านธุรกิจการเงินมาตั้งแต่อดีตจน  
 ปัจจุบัน ในสมัยก่อตั้งชุมชน บรรดาพ่อค้ารับซื้อพืชไร่ โดยเฉพาะข้าวเปลือกจึงต้องมีเงินทุน  
 สำหรับเป็นทุนหมุนเวียนในการค้า ซึ่งเกษตรกรมักจะเป็นผู้ผลิตที่ขาดกำลังเงิน ดังนั้น พ่อค้า

เหล่านี้จะเป็นนายทุนเงินกู้ด้วย ซึ่งผลผลิตในสมัยนั้นก็จะเป็นผลผลิตพืชไร่เป็นส่วนมาก ส่วนสิ่ง  
 ที่ให้กู้ นอกจากจะเป็นเงินแล้วยังเป็นอุปกรณ์วัสดุทางการเกษตร นอกจากนี้การซื้อขายจ่ายเงิน  
 กันมักจะนิยมมากกระทำที่ตัวเมืองนครสวรรค์ เพราะมีความมั่นคงกว่าแหล่งอื่น ๆ

ปัจจุบันภายในเมืองนครสวรรค์มีจำนวนธนาคาร 17 แห่ง ซึ่งมากที่สุด  
 กว่าเมืองอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง นอกจากนี้มีสถาบันเงินทุน 1 แห่ง ให้บริการเงินกู้  
 เพื่อกิจการพืชไร่โดยเฉพาะ ภายในจังหวัดนครสวรรค์ก็มีธนาคารทั้งหมด 62 แห่ง เป็นธนาคาร  
 พาณิชย์ 40 แห่ง ธนาคารออมสิน 10 แห่ง ธนาคารเพื่อการเกษตร 11 แห่ง และสถาบัน  
 การเงิน 1 แห่ง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสถาบันการเงินธนาคารมากที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง  
 ข่ายบริการมีถึงกำแพงเพชร พิจิตร สุโขทัย อุทัยธานี โดยมีปริมาณเงินฝากและสินเชื่อสูง  
 ที่สุดในอนุภาค (ดูตาราง 4.20 ประกอบ) ในปี 2532 มีเงินฝากประมาณ 9,600.24  
 ล้านบาท สินเชื่อประมาณ 6,278.50 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนระหว่างเงินสินเชื่อต่อเงิน  
 ฝากเท่ากับ 0.65 ในเรื่องการให้สินเชื่อนี้ พบว่า นครสวรรค์ให้สินเชื่อในการพาณิชย์กรรม  
 สูงที่สุดกว่าสาขาการผลิตอื่น ๆ และสูงที่สุดกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในอนุภาคฯ ในสาขาพาณิชย์กรรม  
 รองลงมาเป็นเกษตรกรรมจากปริมาณสินเชื่อแสดงให้เห็นบทบาททางด้านการค้าของเมือง  
 นครสวรรค์มีมากกว่าด้านอื่น ๆ (ดูตาราง 4.21 ประกอบ)

ในช่วงปี 2527 - 2532 นครสวรรค์การขยายตัวด้านการเงิน  
 การธนาคารมากทั้งปริมาณเงินฝาก สินเชื่อและจำนวนธนาคารฯ (ดูตาราง 4.22 ประกอบ)  
 จากปริมาณเงินฝากในปี 2527 ประมาณ 5,470.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 9,600.2 ล้านบาท  
 ในปี 2532 และจำนวนธนาคารจาก 37 แห่ง เพิ่มขึ้นเป็น 40 แห่ง ซึ่งเป็นจำนวนสูงสุดใน  
 อนุภาคตลอดมา

ดังนั้นอาจเรียกได้ว่าเมืองนครสวรรค์มี บทบาททางด้านการเงิน-  
 การธนาคารมากเปรียบเทียบกับภายในอนุภาค เพราะนอกจากบริการลูกค้าในเขตเมืองและ  
 จังหวัดนครสวรรค์แล้ว ยังมีข่ายบริการไปถึงจังหวัดต่าง ๆ ใกล้เคียงดังกล่าวแล้วด้วย

#### 4.2.7 บทบาทของจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อเศรษฐกิจการค้าส่งในอนุภาค

ความเป็นเมืองศูนย์กลางพิจารณาจากบทบาทและหน้าที่ทางเศรษฐกิจที่  
 ศูนย์กลางมีต่อพื้นที่โดยรอบ ส่วนหนึ่งของบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวชี้วัดจากความหลากหลาย  
 ของกิจการร้านค้า ทั้งประเภทและจำนวนที่กระจุกตัวอยู่บนพื้นที่เศรษฐกิจของเมือง ความแตกต่าง

ตารางที่ 4.20 แสดงประเภทกิจกรรมสาขาการผลิตที่ธนาคารให้สินเชื่อ ปี 2530 (หน่วยล้านบาท)

จังหวัด	กลีกรวม	ประมง	เลี้ยงสัตว์	เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	พาณิชยกรรม	การก่อสร้าง	กิจการอื่น ๆ	รวม
สุโขทัย	407.65	1.00	20.75	-	156.32	823.11	38.44	301.79	1,759.00
อุดรดิตถ์	257.05	-	24.10	1.37	310.75	615.29	138.86	83.02	1,430.44
พิจิตร	387.84	-	14.98	-	220.72	898.95	25.87	146.87	1,695.23
พิษณุโลก	237.77	-	53.35	-	77.22	1,472.85	111.69	345.47	2,298.35
เพชรบูรณ์	490.87	0.01	63.05	0.70	36.08	915.16	63.33	191.87	1,761.67
กำแพงเพชร	546.35	7.55	65.83	-	195.79	625.79	15.93	28.53	1,477.69
นครสวรรค์	708.56	7.55	59.13	1.27	185.88	1,825.19	104.09	522.38	3,413.45
อุทัยธานี	130.63	0.16	12.05	-	2.05	340.84	21.24	90.20	597.17
ภาคเหนือตอนบน	3,166.72	8.72	313.24	3.34	1,184.28	7,517.18	519.45	1,710.13	14,423.06
ภาคเหนือรวม	5,321.61	21.16	608.16	145.26	2,410.57	17,225.85	2,144.27	4,456.19	33,029.05

ที่มาข้อมูล: หน่วยวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ, 2530

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.21. แสดงภาวะและการพัฒนาด้านการเงินธนาคารของจังหวัดนครสวรรค์ เปรียบเทียบในอนุภาค

จังหวัด	ปริมาณเงินฝาก			ปริมาณเงินเชื่อ			จำนวนธนาคารพาณิชย์		
	ปี 2532	ปี 2527	การเปลี่ยนแปลง %	ปี 2532	ปี 2527	การเปลี่ยนแปลง %	ปี 2532	ปี 2527	การเปลี่ยนแปลง %
กำแพงเพชร	2,716.06	1,181.01	130.0	2,420.94	1,477.69	63.8	11	10	10.0
พิจิตร	5,301.09	2,785.01	90.3	2,947.63	1,695.23	73.9	26	22	18.2
พิษณุโลก	5,693.52	3,002.26	89.64	4,329.61	2,298.35	88.4	21	17	23.5
เพชรบูรณ์	4,527.74	2,124.05	113.2	3,409.73	1,761.67	93.6	26	25	4.0
อุทัยธานี	1,835.88	1,061.57	72.94	942.08	597.17	57.8	11	8	37.5
สุโขทัย	3,988.89	2,190.28	82.1	3,557.66	1,749.06	103.40	20	20	-
นครสวรรค์	9,600.24	5,470.75	75.54	6,278.50	3,413.45	83.9	40	37	8.1
อุตรดิตถ์	2,809.74	1,338.36	109.9	2,376.19	1,430.44	66.1	12	10	20.0
ภาคเหนือล่าง	36,473.16	19,108.29	90.94	16,262.34	14,414.06	82.2	167	149	12.1

ที่มา : หน่วยกำกับ สถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย 2532



ตารางที่ 4.22.1 แสดงกิจการเงินการธนาคารจังหวัดนครสวรรค์ กับภาคเหนือตอนล่าง ปี 2532

	จำนวนธนาคารพาณิชย์			ปริมาณเงินฝากรวม (ล้านบาท)	ปริมาณสินเชื่อรวม (ล้านบาท)	สัดส่วน 2/1
	เขตเมือง	รอบนอก	รวม			
	1	2				
สุโขทัย	6	14	20	3,988.89	3,557.66	0.89
อุตรดิตถ์	8	4	12	2,809.74	2,376.19	0.85
พิจิตร	9	17	26	5,301.39	2,947.63	0.56
พิษณุโลก	13	8	21	5,693.52	4,329.61	0.76
เพชรบูรณ์	7	19	26	4,527.74	3,409.73	0.75
กำแพงเพชร	5	6	11	2,716.06	2,420.94	0.89
นครสวรรค์	16	24	40	9,600.24	6,278.50	0.65
อุทัยธานี	6	3	9	1,835.88	942.08	0.51
ภาคเหนือล่าง	70	95	165	36,473.16	26,262.34	0.72

ที่มา : หน่วยกำกับสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย 2532

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในความหลากหลายของกิจกรรมร้านค้าที่ปรากฏในศูนย์กลางเมืองหรือชุมชนใดสะท้อนให้เห็นถึงระดับการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจตามลำดับคีย์ของเมืองที่มีต่อกัน กล่าวคือ เมืองที่มีลำดับคีย์เชิงหน้าที่สูงจะเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชากรภายในศูนย์กลางนั้น รวมทั้งให้บริการแก่เมืองที่มีลำดับคีย์ต่ำกว่า ซึ่งไม่อาจหาบริการหรือสินค้านั้นได้ภายในเมืองตามแนวความคิดเกี่ยวกับลำดับคีย์เชิงหน้าที่ของเมือง

จากรายการสำรวจสถานประกอบธุรกิจการค้า ปี พ.ศ. 2527 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจสถานประกอบการธุรกิจค้าส่งทั่วประเทศ ซึ่งจัดแบ่งประเภทสินค้าที่มีการขายส่งในพื้นที่ต่าง ๆ จากเกณฑ์การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทยกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย จัดแบ่งประเภทกิจการค้าส่ง 37 ประเภท โดยแต่ละประเภทกำหนดรหัสประจำสินค้า (รายละเอียดศึกษาที่ภาคผนวก) ประจำหมวดหมู่จากรายงานการสำรวจในภาคเหนือตอนล่าง มีสถานประกอบการค้าส่ง จำแนกตามจำนวนและประเภทตามรายละเอียดดังนี้

#### 4.2.7.1 จำนวนสถานประกอบการค้าส่ง

จากรายงานการสำรวจในปี พ.ศ. 2527 พบว่า ภาคเหนือตอนล่างมีสถานประกอบการค้าส่ง ทั้งหมด 823 แห่ง ตั้งกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญทางเศรษฐกิจ โดยจังหวัดนครสวรรค์มีสถานประกอบการค้าส่งกระจุกตัวสูงสุด จำนวน 193 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 23.45 ของสถานประกอบการค้าส่งทั้งหมด รองลงมาได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ร้อยละ 18.23 สุโขทัย ร้อยละ 15.67 กำแพงเพชร ร้อยละ 13.61 และ อุทัยธานี ร้อยละ 10.21 ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ในจังหวัดพิจิตร พิษณุโลก และอุตรดิตถ์ ที่ไม่ถึงร้อยละ 10.00 ในแต่ละจังหวัด ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมของสัดส่วนร้อยละ ที่มีในแต่ละจังหวัดแล้ว จะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างของจำนวนสถานประกอบการค้าส่งมากนัก ทั้งนี้เพราะจังหวัดดังกล่าวมีการกระจุกตัว ของสถานประกอบการค้าส่งในบางประเภทสูงมาก เช่น สินค้าประเภทพืชไร่ซึ่งมีมากในจังหวัด กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และสุโขทัย เพราะว่าจังหวัดดังกล่าวนี้เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชไร่ที่สำคัญหลายชนิดในภาค การประกอบธุรกิจการซื้อขายพืชไร่จึงพบมากในจังหวัดเหล่านี้ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีร้อยละของสถานประกอบการค้าส่งสูงสุด จะพบว่ามีการกระจายตัวของสถานประกอบการค้าส่งประเภทต่าง ๆ หลากหลายมากกว่า ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว

ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองที่เป็นศูนย์กลางสำคัญของภาคที่มีสินค้าหรือบริการจำนวนมาก เพื่อให้บริการแก่พื้นที่ข้างเคียง (ตารางที่ 4.23)

#### 4.2.7.2 ประเภทสถานประกอบการค้าส่ง

จากการจัดแบ่งประเภทสถานประกอบการค้าส่ง โดยใช้หลักเกณฑ์ตามจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย จัดแบ่งสถานประกอบการค้าส่ง ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ถึง 37 ประเภท ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีการกระจุกตัวของประเภทสถานประกอบการค้าส่งไม่เท่าเทียมกัน แตกต่างไปตามระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ สำหรับในภาคเหนือตอนล่างมีสถานประกอบการค้าส่งในทุกจังหวัด จำนวน 29 ประเภท จากจำนวนรวมทั้งหมด 37 ประเภท หรือ คิดเป็นร้อยละ 78.38 ของสถานประกอบการค้าส่งทั้งหมด

เมื่อนิยามเป็นรายจังหวัด จะพบว่า จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนประเภทสถานประกอบการค้าส่ง มากที่สุด จำนวน 27 ประเภท หรือคิดเป็นร้อยละ 93.10 ของสถานประกอบการค้าส่งภายในภาคเหนือตอนล่างทั้งหมด รองลงมาคือ กำแพงเพชร ร้อยละ 79.31 อุทัยธานี ร้อยละ 72.41 เพชรบูรณ์ ร้อยละ 55.17 และสุโขทัย ร้อยละ 51.72 โดยจังหวัดอุตรดิตถ์ ต่ำสุด ร้อยละ 34.48 จะเห็นได้ว่าจังหวัดที่มีการกระจุกตัวของจำนวนสถานประกอบการค้าส่งสูงสุด 5 ลำดับแรก จะมีการกระจุกตัวของจำนวนประเภทสถานประกอบการค้าส่งสูงสุดใน 5 จังหวัดด้วยเช่นกัน

ประเภทสถานประกอบการค้าส่งในภาคเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจค้าส่งวัตถุดิบการเกษตร (พืชไร่) มากที่สุด จำนวน 252 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.62 ของสถานประกอบการค้าส่งทั้งหมด ส่วนที่เหลือกระจายตัวอยู่ในธุรกิจค้าส่งในจังหวัดนครสวรรค์ สถานประกอบการค้าส่งเป็นธุรกิจรับซื้อวัตถุดิบการเกษตร (พืชไร่) มากที่สุด จำนวน 47 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 24.35 ของสถานประกอบการค้าส่งในจังหวัดนครสวรรค์ รองลงมาเป็น ร้านอาหารเบ็ดเตล็ด ร้าขายของชำ เศษโลหะและของที่ไม่ใช้แล้ว และ ข้าวและผลิตภัณฑ์โรงสีจากข้าว คิดเป็นร้อยละ 12.44, 11.92, 8.29 และ 6.22 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นธุรกิจค้าส่งสินค้าประเภทต่าง ๆ (ตารางที่ 4.23)

ตาราง 4.23 สถานประกอบการค้าส่งภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2527

สินค้า	จำนวนและร้อยละในพื้นที่								
	นครสวรรค์	กำแพงเพชร	พิจิตร	พิษณุโลก	เพชรบูรณ์	สุโขทัย	อุตรดิตถ์	อุทัยธานี	รวม
การขายส่งสินค้าหลายชนิด	2	8	2	2	2			8	22
	1.04	7.14	-	14.28	1.33	-	-	9.52	2.67
สัตว์มีชีวิต					3	3	3		9
	-	-	-	-	2.00	2.33	6.82	-	1.09
วัตถุดิบการเกษตร	47	21	4	11	75	59	21	14	252
	24.35	18.75	8.70	16.92	50.00	45.74	41.73	16.67	30.62
ข้าวและผลิตภัณฑ์	12	5	2	4	2	3		8	36
	6.22	4.46	4.35	6.15	1.33	2.33	-	9.52	4.37
ผักและผลไม้	6	2	1	4	1	4	1	6	25
	3.11	1.79	2.18	6.15	0.67	3.10	2.27	7.14	3.04
ของชำ	23	6	2	8	7	6	6	2	60
	11.92	5.36	4.35	12.30	4.67	4.65	4.55	7.14	7.29
เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	1							1	2
	0.52	-	-	-	-	-	-	1.19	0.24
ปลา/ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ	1	1		1	2			1	6
	0.52	0.89	-	1.54	2.00	-	-	1.19	0.73
ยาสูบ/ผลิตภัณฑ์	4	1	3		4	9	1	2	24
	2.07	0.89	6.52	-	2.67	6.98	2.27	2.38	12.92
เครื่องดื่มที่ไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์	10	10	5	9	8	5	1	5	52
	5.18	8.93	10.87	13.85	5.33	3.88	2.27	5.59	6.44

ตาราง 4.23 (ต่อ)

สินค้า	จำนวนและร้อยละในพื้นที่								รวม
	นครสวรรค์	กำแพงเพชร	พิจิตร	พิษณุโลก	เพชรบูรณ์	สุโขทัย	อุตรดิตถ์	อุทัยธานี	
เครื่องจักรใช้ในงานอุตสาหกรรม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เครื่องจักรอื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	10				1		1	13
ยานยนต์ฯ	0.52	8.93	-	-	-	0.78	-	4.76	1.58
		2						1	3
อุปกรณ์การขนส่ง	-	1.79	-	-	-	-	-	4.76	0.36
แร็โหละ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	1	1		1	2			9
ปิโตรเลียม/กาน้ำมัน	2.07	0.89	2.18	-	0.67	1.55	-	-	1.09
	16	8	5	7	14	5	5	3	63
เศษโลหะที่ไม่ใช้แล้ว	8.25	7.14	10.87	10.77	9.33	3.88	11.36	14.29	7.65
	1	4	2	2					9
เคมีภัณฑ์และยา	0.52	3.57	1.04	3.08	-	-	-	-	1.09
	1			1					2
เครื่องสำอางสบู่อื่นๆ	0.52	-	-	-	-	-	-	-	0.14
	2	1			2	1		1	7
การดาบหนังสือ	1.04	0.89	-	-	1.33	0.78	-	4.76	0.85
	1								1
เครื่องดนตรี	0.52	-	-	-	-	-	-	-	0.12
เครื่องกีฬา	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.23 (ต่อ)

สินค้า	จำนวนและร้อยละ ในพื้นที่								รวม
	นครสวรรค์	กำแพงเพชร	พิจิตร	พิษณุโลก	เพชรบูรณ์	สุโขทัย	อุตรดิตถ์	อุทัยธานี	
	24	4	9	4	9	8	3	8	69
อาหารเบ็ดเตล็ด	12.44	3.57	19.57	6.15	6.00	6.20	6.82	9.52	8.38
	2	2		1		2	1	1	9
สินค้าสิ่งทอฯ	1.04	1.79	-	1.54	-	1.55	2.27	1.19	1.09
	1	1						1	3
เครื่องแต่งกายฯ	0.52	0.89	-	-	-	-	-	1.19	0.36
รองเท้าและสินค้าฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	6							7
เครื่องเรือน/ตกแต่งบ้าน	0.52	5.36	-	-	-	-	-	-	0.85
	1		1						2
เครื่องดินเผา เครื่องแก้ว	0.52	-	2.18	-	-	-	-	-	0.24
เครื่องเงิน เครื่องถม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	1							2
เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์	0.52	0.89	-	-	-	-	-	-	0.24
	1							1	2
เครื่องจักร เครื่องไฟฟ้า	0.52	-	-	-	-	-	-	4.76	0.24
เครื่องสุขภัณฑ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	7	2	1	2	1	6		1	20
วัสดุก่อสร้างอื่น ๆ	3.63	1.79	2.18	3.08	0.67	4.65	-	4.76	2.43
เครื่องจักรใช้ในโรงงานก่อสร้าง	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	1							2
เครื่องจักรใช้ในเกษตร	0.52	0.89	-	-	-	-	-	-	0.24

ศูนย์วิทยุโทรคมนาคม  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.23 (ต่อ)

สินค้า	จำนวนและร้อยละในพื้นที่								รวม
	นครสวรรค์	กำแพงเพชร	พิจิตร	พิษณุโลก	เพชรบูรณ์	สุโขทัย	อุตรดิตถ์	อุทัยธานี	
สินค้าอื่น ๆ	4	1	1	-	1	-	1	1	9
	2.07	0.89	2.18	-	0.67	-	2.27	1.19	1.09
รวมสถานประกอบฯทั้งหมด	23.45	13.61	5.59	7.90	18.23	15.67	5.35	10.21	100.00
	193	112	46	65	150	129	44	84	823
รวมประเภทสถานฯทั้งหมด	93.10	79.31	48.28	48.28	55.17	51.72	34.48	74.21	100.00
	27	23	14	14	16	15	10	21	823

ที่มา: รายงานการสำรวจสถานประกอบธุรกิจการค้า ปี พ.ศ. 2527 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### 4.3 คักยภาพด้านสังคม

ประชากรนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการตั้งถิ่นฐานภายในพื้นที่ภาค ระบบการตั้งถิ่นฐานของประชากรในภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วยเมืองศูนย์กลางขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์รวม ของการค้าหรือการพาณิชย์กรรม มีหน้าที่เป็นจุดรวบรวมภายในท้องถิ่นและ แพร่กระจายสินค้าประเภทต่าง ๆ และสินค้าลักษณะพิเศษ ไปสู่เมืองลำดับคักยต่ำกว่า ซึ่ง กระจายอยู่ทั่วไปอย่างต่อเนื่องภายในระบบพื้นที่ เมืองที่มีขนาดเล็กหรือเมืองที่มีลำดับคักย ต่ำกว่า จะมีสินค้าบริการเฉพาะภายในท้องถิ่นเป็นสินค้าระดับต่ำ

และเข้าไปรับบริการสินค้าลักษณะพิเศษในเมืองที่มีลำดับคักยสูงขึ้นไปตามลำดับ ขึ้น ระบบการตั้งถิ่นฐานจึงเป็นระบบที่ประกอบด้วยเมืองที่มีขนาดและหน้าที่ที่ต่างกันจำนวนหนึ่ง เมืองที่มีขนาดใหญ่กว่ามีบทบาทเป็นเมืองศูนย์กลางการตลาดให้บริการสินค้าทั่วไปและสินค้า ลักษณะพิเศษซึ่งหาไม่ได้แก่เมืองลำดับคักยลดหลั่นลงไป ระบบการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวแสดงถึง ลำดับคักยเชิงหน้าที่ (functional hierarchy) ของเมืองที่มีต่อกัน โดยมีองค์ประกอบ ประชากรเป็นกลไกสำคัญภายในภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดนครสวรรค์ดังนี้

##### 4.3.1 ประชากรภาค

ข้อมูลการตั้งถิ่นฐานประชากรช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา จากปี พ.ศ. 2527-2532 ของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดต่าง ๆ มีวิวัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานที่มีการเปลี่ยนแปลงขนาดประชากรทั้งในทางเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่แตกต่างกันมาก การกระจายตัวของการตั้งถิ่นฐานประชากรในจังหวัดต่าง ๆ ไม่เท่าเทียมกันทุกพื้นที่ ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นระบบการตั้งถิ่นฐาน จากนัยสำคัญนี้จังหวัดนครสวรรค์ยังคงความ สำคัญในฐานะเมืองศูนย์กลางขนาดใหญ่กว่าจังหวัดอื่น ๆ ภายในภาคอย่างเด่นชัด มีประชากร ตั้งถิ่นฐานสูงสุดร้อยละ 20.25 และ 20.19 ในปี 2527 และ 2532 ของประชากรภาค เหนือตอนล่างทั้งหมด เมืองที่มีบทบาทสำคัญรองรับประชากรลำดับรองลงไปคือ เพชรบูรณ์ ร้อยละ 17.59 ซึ่งใกล้เคียงกับจังหวัดนครสวรรค์ รองลงไป คือ พิษณุโลก และกำแพงเพชร โดยมีจังหวัดอุทัยธานี และอุตรดิตถ์มีลำดับคักยต่ำสุด โดยประชากรของจังหวัดต่าง ๆ นี้ กระจายตัวหนาแน่นสูง บริเวณพื้นที่จังหวัดพิจิตร นครสวรรค์ และพิษณุโลก มากกว่า 95 คน ต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีประชากรกระจายตัวเบาบางมากที่สุด ในจังหวัดอุทัยธานี และ อุตรดิตถ์ ประมาณ 46.57 และ 56.79 คนต่อตารางกิโลเมตร อาจเป็นผลมาจากสถาน



ที่ตั้งของจังหวัดเอง คือ จังหวัดอุทัยธานี เป็นเมืองขนาดเล็กตั้งใกล้เมืองใหญ่คือจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่บริเวณส่วนขอบของพื้นที่ภาคเหนือ ห่างไกลจากส่วนกลางของพื้นที่ภาค โดยในช่วงระยะเวลา 5 ปี ทุกจังหวัดมีการกระจายตัวของประชากรหนาแน่นมากขึ้น ยกเว้นจังหวัด กำแพงเพชร และ พิจิตร มีประชากรเบาบางลงเล็กน้อย

การเปลี่ยนแปลงต่อการตั้งถิ่นฐานประชากรภายในพื้นที่ โดยภาพรวมภาคเหนือตอนล่างมีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยต่อปี อยู่ในระดับต่ำ คือ ร้อยละ 0.81 อัตราการเพิ่มสูงสุดในพื้นที่ จังหวัดอุทัยธานี กำแพงเพชร พิจิตรโลก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาค ส่วนจังหวัดพิจิตรอัตราการเพิ่มประชากรลดลงอย่างมีค่าเป็นลบ อัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ย -0.05 คนต่อปี จังหวัดนครสวรรค์ มีอัตราการเพิ่มประชากรเฉลี่ยต่ำอัตราเฉลี่ยของภาค ร้อยละ 0.74 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มอยู่ในลำดับ 6 ของภาค จะเห็นได้ว่าอัตราการขยายตัวของประชากรภายในภาคนี้ไม่สูงมากนัก (ตารางที่ 4.24 แผนที่ 4.9)

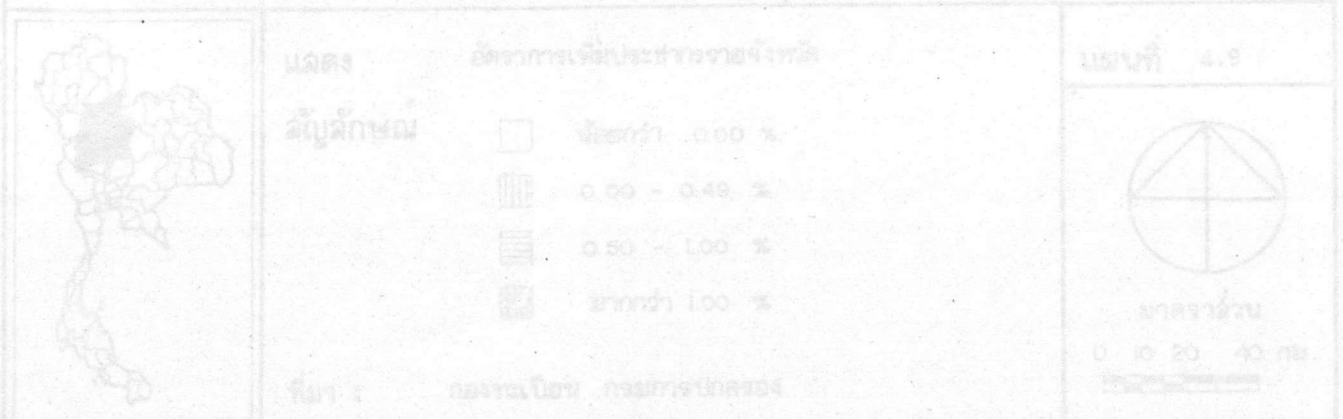
#### 4.3.2 ประชากรเมือง

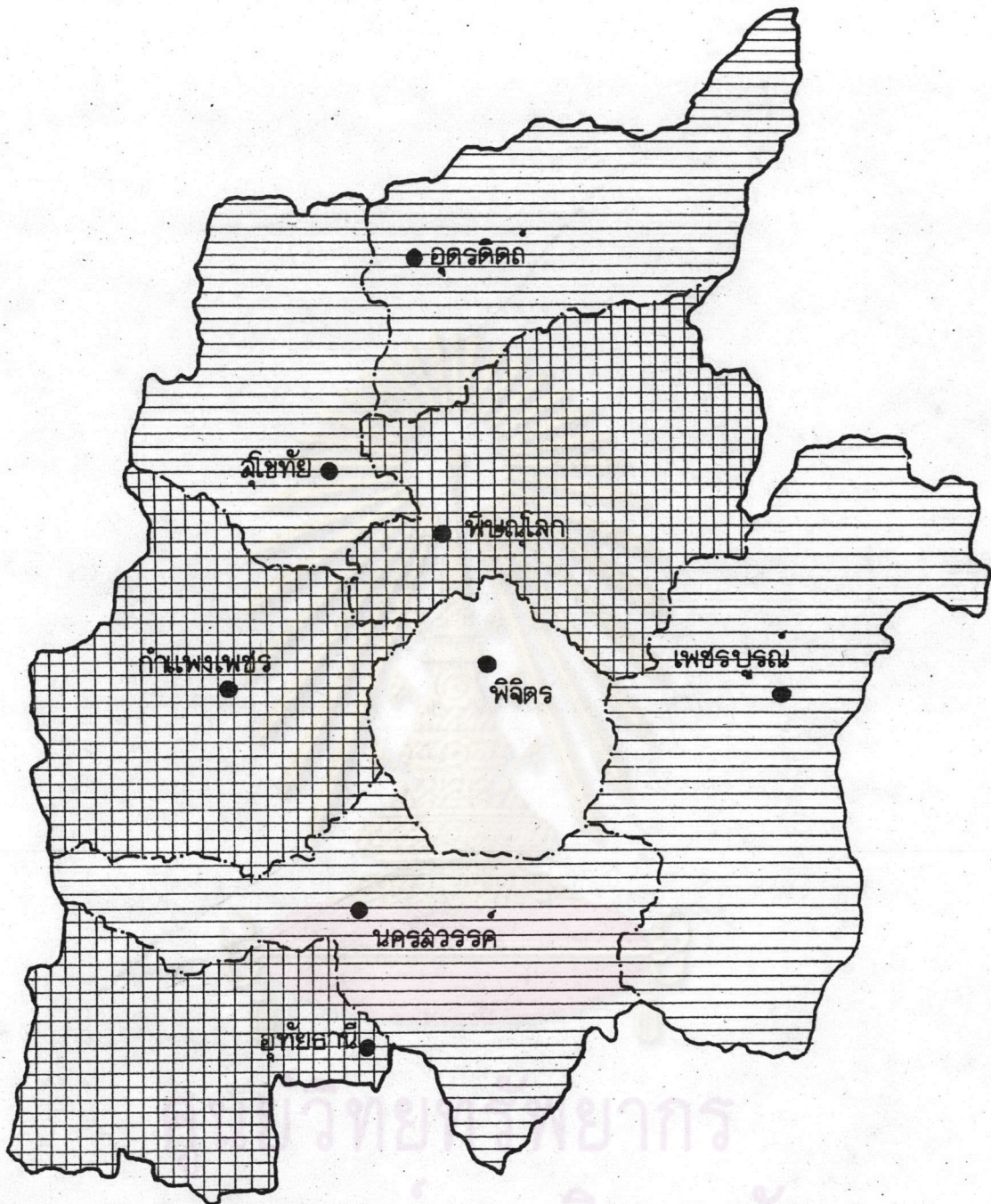
เมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจพื้นที่ มีการกระจุกตัวของประชากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจหลากหลาย เป็นบริเวณที่มีความต้องการหนาแน่น ก่อให้เกิดการขยายตัวของอุปสงค์และอุปทานต่อสินค้าภายในพื้นที่ ในภาคเหนือตอนล่างประชากรเขตเมืองตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตการปกครอง 2 ลักษณะ คือ เขตเทศบาลเมือง และเขตเทศบาลตำบล ในช่วงระยะ 5 ปี จาก ปี พ.ศ. 2527-2532 ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง ตั้งถิ่นฐานในเขตชนบทมากกว่าในเขตเมือง ซึ่งเป็นสภาพทั่วไปของการตั้งถิ่นฐานประชากรของประเทศไทย ที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังคงอาศัยอยู่ในชนบทและจังหวัดนครสวรรค์ ยังคงเป็นศูนย์กลางสำคัญ เป็นจังหวัดที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองสูงสุด สูงกว่าเมืองในลำดับที่สองคือ พิจิตรโลก ซึ่งเป็นเมืองหลักเมืองหนึ่งของภาคเหนือตอนล่าง ถึง 1 เท่า คือ ร้อยละ 14.60 และ 7.37 ของประชากรแต่ละจังหวัดในปี พ.ศ. 2532 จากสถานการณ์ดังกล่าว ภาคเหนือตอนล่างมีระดับความเป็นเมืองในระดับต่ำ และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระดับความเป็นเมืองลดลง คือ ในปี พ.ศ. 2527 ระดับความเป็นเมืองร้อยละ 8.72 และลดลงเหลือ 8.62 ของประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองทั้งหมดของภาคเหนือตอนล่าง ศูนย์กลางของความเป็นเมืองสูงสุดอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์โดยมีระดับความเป็นเมืองสูงขึ้นจากปี 2527 ร้อยละ 33.77

ตารางที่ 4.24 จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลง รายจังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง  
ปี พ.ศ. 2527 และ 2532

จังหวัด	ประชากร		ร้อยละประชากร		พื้นที่ กม <sup>2</sup>	ความหนาแน่น		ร้อยละการ เปลี่ยนแปลง ประชากร เฉลี่ย/ปี
			ทั้งหมด			คน/กม <sup>2</sup>		
	2527	2532	2527	2532		2527	2532	
อุดรดิตถ์	441,370	456,158	8.57	8.51	8,033	54.94	56.79	0.67
นครสวรรค์	1,042,936	1,081,502	20.25	20.19	9,993	104.37	108.23	0.74
อุทัยธานี	283,074	301,220	5.50	5.62	6,468	43.77	46.57	1.28
กำแพงเพชร	621,243	658,039	10.06	12.28	10,202	60.89	64.50	1.18
สุโขทัย	566,915	558,890	11.00	10.99	7,568	74.91	77.81	0.78
พิษณุโลก	735,052	775,740	14.27	14.48	8,126	90.46	95.46	1.11
พิจิตร	553,913	553,773	10.76	10.34	5,020	110.34	110.31	-0.05
เพชรบูรณ์	905,262	942,547	17.58	17.59	12,668	71.46	74.40	0.82
ประชากรทั้งภาค	5,149,765	5,357,869	100.00	100.00	68,708	75.65	78.70	0.81

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2532









การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครพนมที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง



แสดง

อัตราการเพิ่มประชากรรายจังหวัด

สัญลักษณ์

-  น้อยกว่า 0.00 %
-  0.00 - 0.49 %
-  0.50 - 1.00 %
-  มากกว่า 1.00 %

ที่มา :

กองทะเบียน กรมการปกครอง

แผนที่ 4.9



มาตราส่วน

0 10 20 40 กม.



และเพิ่มขึ้นเป็น 34.17 ในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งสูงกว่าเมืองที่มีระดับความเป็นเมืองสูงสุด ลำดับสองคือ จังหวัดพิษณุโลก ถึง 1 เท่า ด้วยระดับความเป็นเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.92 จากปี 2527 เป็น ร้อยละ 16.94 ในปี 2532 ทั้งสองจังหวัดมีบทบาทสำคัญของการเป็น เมืองศูนย์กลางในภูมิภาคมาโดยตลอด และในปัจจุบันเป็นเมืองที่อยู่ในโครงการพัฒนาเมืองหลัก ของรัฐบาล ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีส่วนช่วยเสริมบทบาทความเป็นเมืองศูนย์กลางเด่นชัด มากขึ้น เมืองอื่น ๆ ภายในภาคมีลำดับค้ำจุนรองลงไปตามความสำคัญของพื้นที่ โดยจังหวัด อุทัยธานีมีระดับความเป็นเมืองต่ำสุดของภาค มีการตั้งถิ่นฐานประชากรในเขตเมือง ร้อยละ 3.98 และมีแนวโน้มของความเป็นเมืองลดลงจากปี 2527 ด้วย ซึ่งเช่นเดียวกับจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีแนวโน้มความเป็นเมืองลดลง ส่วนในจังหวัดอื่น ระดับความเป็นเมือง สูงมากขึ้น โดยที่ระดับความเป็นเมืองสะท้อนให้เห็นถึงการกระจายตัวของประชากรที่ตั้งถิ่นฐาน กระจุกตัวภายในเขตพื้นที่เมืองอีกด้วย แต่ระดับความเป็นเมืองไม่อาจวัดได้ด้วยความหนาแน่น ของประชากรต่อพื้นที่ได้เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะว่าเมืองแต่ละเมืองมีขนาดของพื้นที่และ ประชากรที่แตกต่างกันไป แต่เมืองที่มีระดับความเป็นเมืองสูงจะมีความหนาแน่นของประชากร ต่อหน่วยพื้นที่สูงด้วย ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยในภาคเหนือตอนล่าง 3,527.47 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งมีระดับความเป็นเมืองลำดับสูงสุด แต่มีความ หนาแน่นประชากรต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อยู่ในลำดับ 4 คือ 3,920.66 คนต่อตารางกิโลเมตร รองจากจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีความหนาแน่นสูงสุด เพชรบูรณ์ และสุโขทัย ทั้งนี้เพราะจังหวัด นครสวรรค์มีพื้นที่เขตเมืองมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ อย่างเด่นชัดเช่นกัน และจากในช่วงระยะ เวลา 5 ปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเมืองมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่อัตรา การเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับต่ำ โดยมีอัตราการเพิ่มประชากรเมืองเฉลี่ยเพียง ร้อยละ 0.58 ต่อปี เท่านั้น อัตราการเพิ่มประชากรเฉลี่ยต่ปีสูงสุด ในจังหวัดกำแพงเพชร และเพชรบูรณ์ ร้อยละ 1.24 และ 1.23 จังหวัดนครสวรรค์มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยประชากรเมือง ร้อยละ 0.82 ต่อปี ซึ่งอยู่ในลำดับ 3 ของภาค และมีบางจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มประชากรเมือง ลดลง จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้ว จังหวัดนครสวรรค์ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางการตลาดที่มีลำดับ ค้ำจุนสูงกว่าเมืองอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่โดยรอบมาโดยตลอด (ตารางที่ 4.25 แผนที่ 4.10 และ 4.11)

ความหนาแน่นสูงสุด เพชรบูรณ์ และสุโขทัยทั้งนี้เพราะจังหวัดนครสวรรค์มีพื้นที่เขตเมืองมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ อย่างเด่นชัดเช่นกัน และจากในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเมืองมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับต่ำ โดยมีอัตราการเพิ่มประชากรเมืองเฉลี่ยเพียง ร้อยละ 0.58 ต่อปี เท่านั้น อัตราการเพิ่มประชากรเฉลี่ยต่อปีสูงสุดในจังหวัดกำแพงเพชร และเพชรบูรณ์ ร้อยละ 1.24 และ 1.23 จังหวัดนครสวรรค์มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยประชากรเมือง ร้อยละ 0.82 ต่อปี ซึ่งอยู่ในลำดับ 3 ของภาค และมีบางจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มประชากรเมืองลดลง จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้ว จังหวัดนครสวรรค์ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางการตลาดที่มีลำดับค้ำยสูงสุดกว่าเมืองอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่โดยรอบมาโดยตลอด (ตารางที่ 4.25 แผนที่ 4.10 และ 4.11)

#### 4.3.3 การกระจายตัวของเมืองตามขนาดของประชากร

ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา จากปี 2527-2532 ประชากรเมืองในภูมิภาคนี้กระจายตัวอยู่ในเขตเมือง จำนวน 15 แห่ง โดยเป็นการกระจายตัวในเขตเทศบาลเมืองของจังหวัดต่าง ๆ 11 แห่ง และกระจายตัวอยู่ในเขตเทศบาลตำบล 4 แห่ง จังหวัดนครสวรรค์ และพิจิตร มีจำนวนเทศบาลสูงสุดจังหวัดละ 3 เทศบาล โดยประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่เมืองกระจายตัวอยู่ในเมืองขนาดต่าง ๆ กัน ตั้งแต่เมืองที่มีขนาดประชากรน้อยกว่า 5,000 คน จนถึงเมืองที่มีขนาดประชากรเมืองมากกว่า 100,000 คน ซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่สุด แต่ประชากรเมืองส่วนใหญ่ของจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้มีการกระจายตัวของจำนวนเมืองหนาแน่นในเมืองขนาดกลางมากกว่าเมืองขนาดเล็กที่สุดหรือเมืองขนาดใหญ่ที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบเมืองตามลำดับค้ำยเชิงหน้าที่ของเมืองต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ แม้จะมีการกระจายตัวไปตามขนาดของเมืองลำดับต่าง ๆ อย่างค่อนข้างทั่วถึงแต่ระบบเมืองตามลำดับค้ำยก็ยังคงขาดความต่อเนื่อง เพราะมีการกระจายตัวของเมืองกระจุกตัวอยู่บางขนาดของเมือง ในขณะที่เมืองที่มีประชากรขนาด 5,000-10,000 คน จะไม่มีการกระจายตัวของเมืองในภาคนี้อยู่ในลำดับดังกล่าว จากตาราง 4.26 เมืองซึ่งเป็นเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลจำนวน 15 เมืองของภาคเหนือตอนล่าง มีการกระจายตัวอย่างหนาแน่นในเมืองขนาดปานกลาง คือ เมืองที่มีประชากร ระหว่าง 10,000-20,000 คน และ 20,000-50,000 คน จำนวน 12 เมือง หรือคิดเป็นร้อยละ 80.00 ของจำนวนเมืองในภาคทั้งหมด โดยจำนวน 8 เมือง กระจายตัวอยู่ในเมืองที่มีขนาดประชากร 20,000-

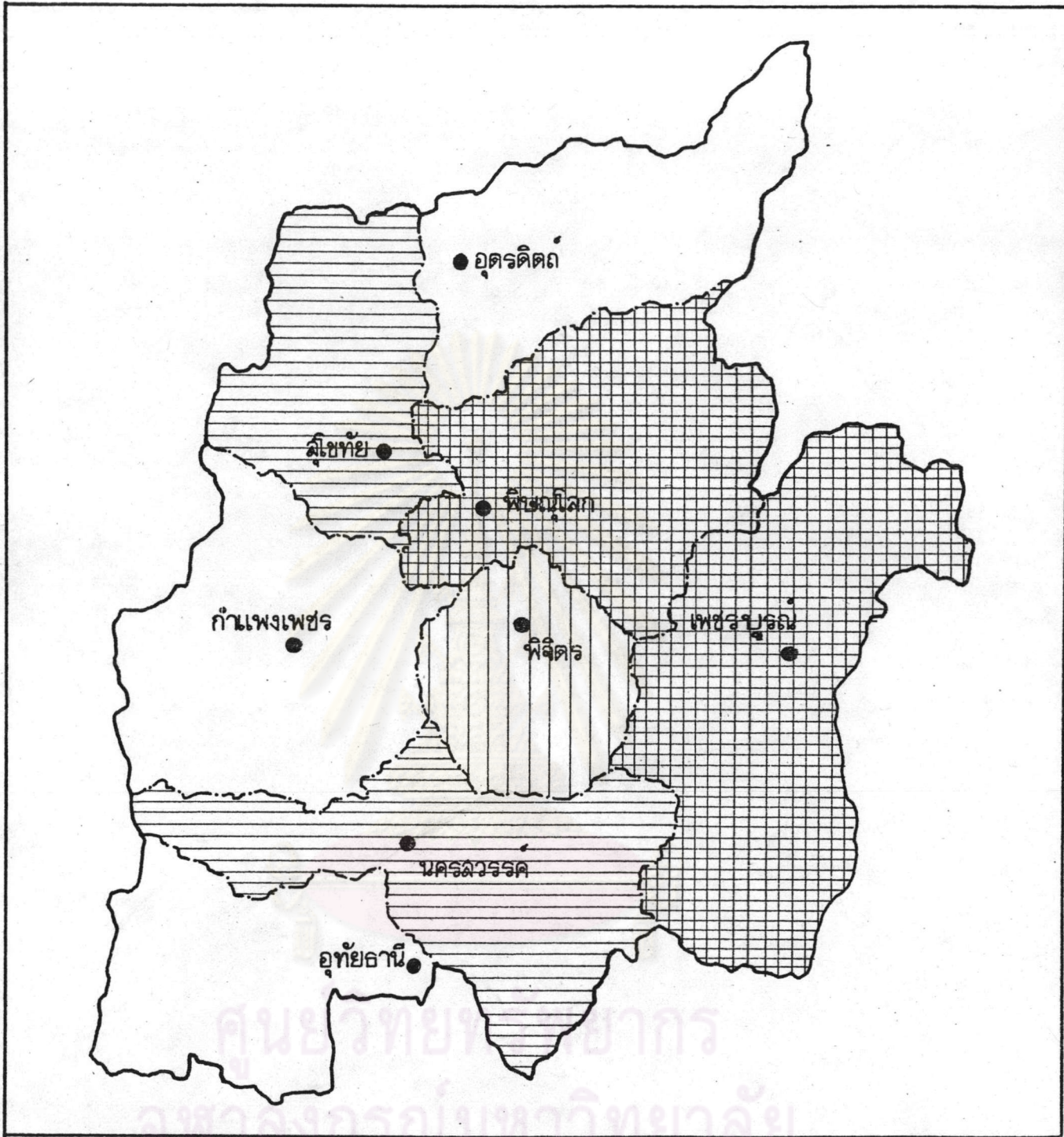
ตารางที่ 4.25 จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลง เขตเมือง รายจังหวัด ภาคเหนือ

จังหวัด	1				ร้อยละ				2	ความหนาแน่น ประชากรเมือง คน/กม <sup>๓</sup>	% การเพิ่ม ประชากร เมือง เฉลี่ย/ปี
	ประชากรทั้งหมด		ประชากรเมือง		ประชากรเมือง ต่อประชากร		ประชากรเมือง ต่อประชากรเมือง				
	2527	2532	2527	2532	จังหวัด	ของภาค	จังหวัด	ของภาค			
อุตรดิตถ์	441,370	456,158	36,480	37,830	8.26	8.29	8.12	8.19	14.97	2,527.05	0.74
นครสวรรค์	1,042,936	1,081,502	158,656	157,885	14.54	14.60	33.77	34.17	40.27	3,920.66	0.82
อุทัยธานี	283,074	301,220	18,450	18,382	6.52	6.10	4.11	3.98	8.20	2,241.17	-0.07
กำแพงเพชร	621,243	658,039	23,147	24,582	3.73	3.74	5.15	5.32	11.24	2,187.01	1.24
สุโขทัย	556,915	588,890	43,794	43,431	7.72	7.37	9.75	9.40	10.87	3,993.84	-0.17
พิษณุโลก	735,052	775,740	76,008	78,256	10.34	10.09	16.92	16.94	18.26	4,285.65	0.59
เพชรบูรณ์	905,262	942,547	43,714	46,401	4.03	4.92	9.73	10.04	11.40	4,070.26	1.23
พิจิตร	553,913	553,773	55,854	55,334	10.08	9.99	12.44	11.97	15.86	3,488.90	-0.19
รวมประชากรภาค	5,149,765	5,357,869	-	-	-	-	-	-	131.07	-	-
รวมประชากรเมือง ในภาค	-	-	449,103	462,083	-	-	8.72	8.62	-	3,525.47	0.58

ที่มา : 1, 2 ทำเนียบปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2532

กองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



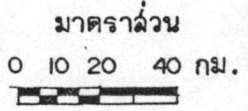
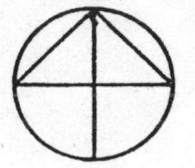
การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครสวรรค์ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

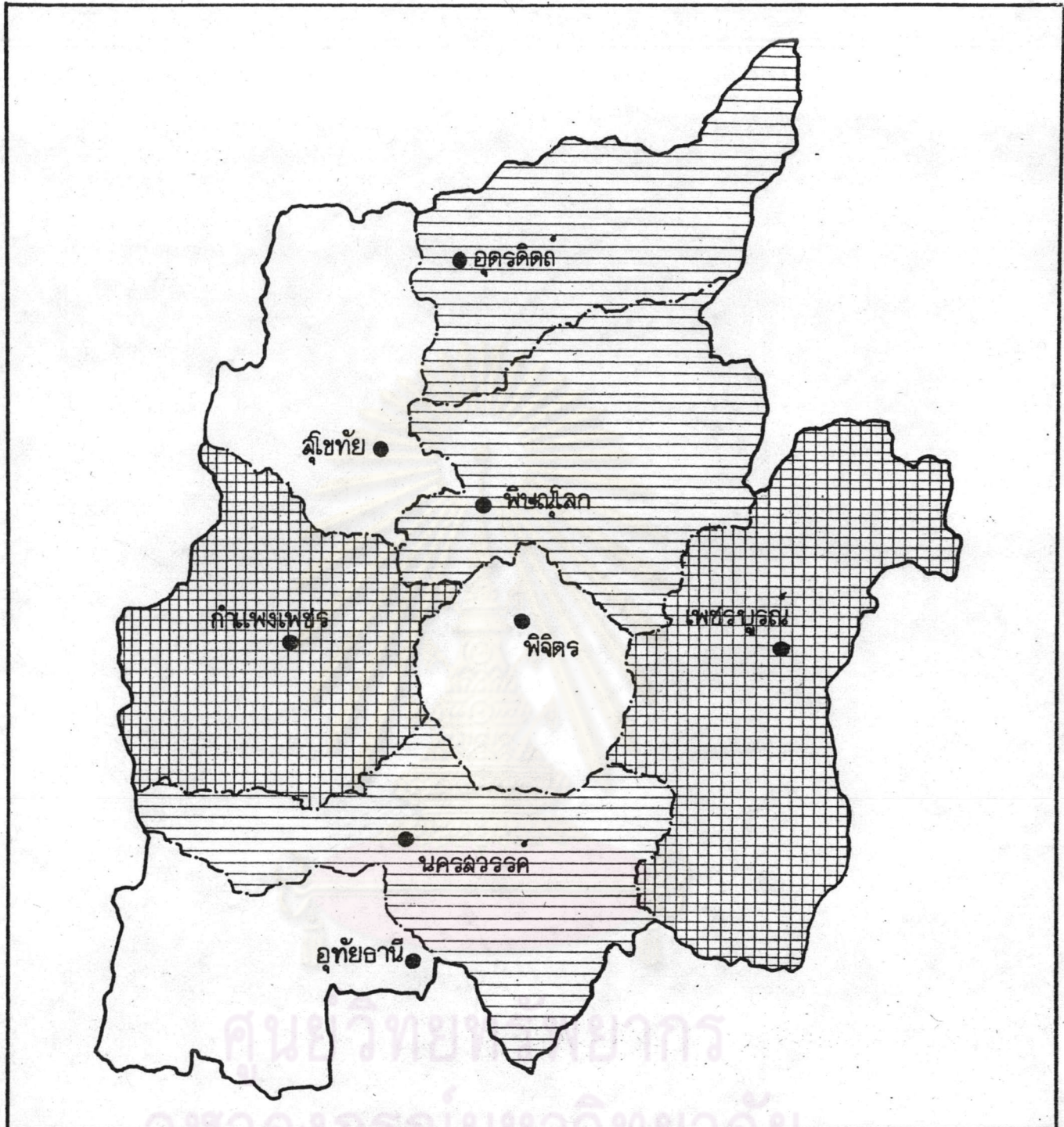


แสดง	ความหนาแน่นประชากรเมืองต่อตารางกิโลเมตร
สัญลักษณ์	น้อยกว่า 3,000
	3,000 - 3,500
	3,501 - 4,000
	มากกว่า 4,000

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง

แผนที่ 4.10





การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าส่งในชุมชนเมืองนครลวรจรคที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง



แสดง	อัตราเพิ่มประชากรเมือง ปี 2532
สัญลักษณ์	
	น้อยกว่า 0.00 %
	0.00 - 0.49 %
	0.50 - 1.00 %
	มากกว่า 1.00 %

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง


แผนที่ 4.11



มาตราส่วน  
0 10 20 40 กม.



50,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.33 ของเมืองทั้งหมด และอีก 4 เมือง กระจายตัว อยู่ในเมืองที่มีประชากรระหว่าง 10,000-20,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.67 ของเมืองทั้งหมด เมืองขนาดอื่นที่เหลืออีก 3 เมือง กระจายตัวอยู่ในเมืองที่มีขนาดประชากร น้อยกว่า 5,000 คน 1 เมือง เมืองที่มีขนาดประชากร 50,000-100,000 คน 1 เมือง และอีก 1 เมือง กระจายตัวอยู่ในเมืองที่มีขนาดประชากรมากกว่า 100,000 คน ซึ่งเมือง ศูนย์กลางสำคัญที่สุดในภาคนี้ ซึ่งเป็นเมืองในเขตเทศบาลเมืองนครสวรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์ และเทศบาลอีก 2 แห่ง ของจังหวัดนครสวรรค์ จัดว่าเป็นเทศบาลขนาดกลาง มีจำนวน ประชากรอยู่ระหว่าง 10,000-50,000 คน (ตารางที่ 4.26 แผนที่ 4.12)



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.26 แสดงการกระจายตัวของประชากรเมือง จำแนกตามขนาดของเมือง ภาคเหนือ  
ตอนล่าง ปี 2532

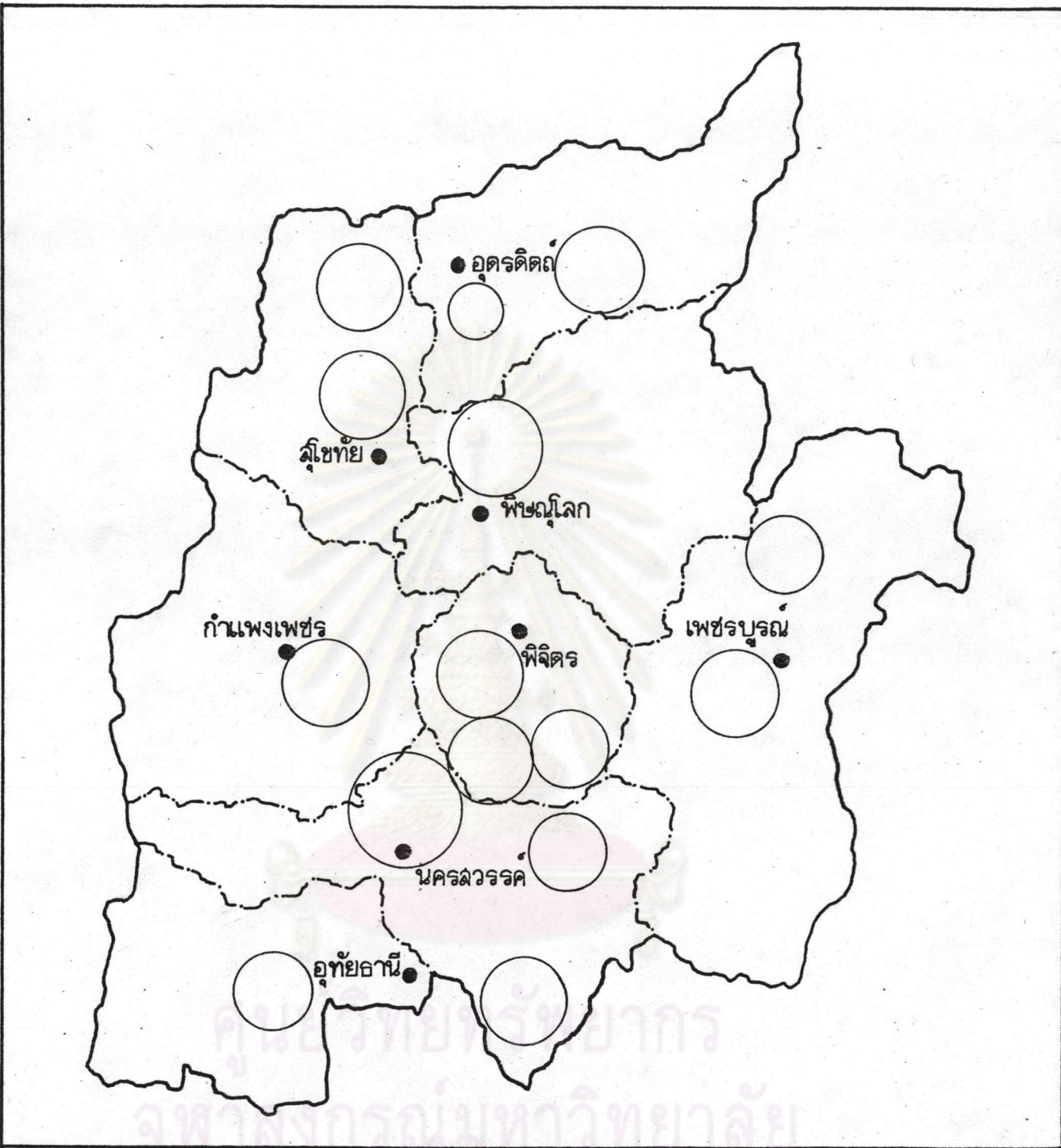
จังหวัด	การกระจายตัวของประชากรเมือง						รวม ประชากร เมือง
	5,000คน	5,000	10,000	20,000	50,000	100,000	
	คน	คน	คน	คน	คน	คน	
<u>อุตรดิตถ์</u>							
ทม.อุตรดิตถ์	-	-	-	33,974	-	-	33,974
ทต.ศรีพนมมาศ	3,856	-	-	-	-	-	3,856
<u>นครสวรรค์</u>							
ทม.นครสวรรค์	-	-	-	-	-	107,907	107,907
ทม.ชุมแสง	-	-	13,253	-	-	-	13,235
ทต.ตากสิน	-	-	-	36,725	-	-	36,725
<u>อุทัยธานี</u>							
ทม.อุทัยธานี	-	-	18,382	-	-	-	18,382
<u>กำแพงเพชร</u>							
ทม.กำแพงเพชร	-	-	-	24,582	-	-	24,582
<u>สุโขทัย</u>							
ทม.สุโขทัย	-	-	-	22,604	-	-	22,604
ทม.สวรรคโลก	-	-	-	20,809	-	-	20,809
<u>พิษณุโลก</u>							
ทม.พิษณุโลก	-	-	-	-	78,256	-	78,256
<u>พิจิตร</u>							
ทม.พิจิตร	-	-	-	22,860	-	-	22,860
ทม.บางมูลนาก	-	-	10,637	-	-	-	10,637

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

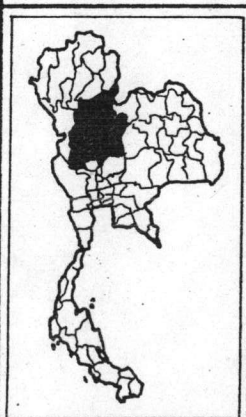
	การกระจายตัวของประชากรเมือง						รวม
	5,000คน	10,000	20,000	50,000	100,000	คน	
จังหวัด	5,000คน	-	-	-	-	คน	ประชากรเมือง
		10,000	20,000	50,000	100,000		
ทต. ตะพานหิน	-	-	-	21,837	-	-	21,837
<u>เพชรบูรณ์</u>							
ทต. เพชรบูรณ์	-	-	-	28,274	-	-	28,274
ทต. หล่มสัก	-	-	18,127	-	-	-	18,127
รวม	3,856	-	60,399	211,665	78,256	107,907	462,083
ร้อยละ	0.83	-	13.07	45.81	16.94	23.35	100.00
จำนวนเมือง	1	-	4	8	1	1	15
ร้อยละของจำนวนเมือง	6.67	-	26.67	53.67	6.67	6.67	100.00

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2532

จากภาวะการตั้งประชากรดังกล่าว จะเห็นได้ว่านครสวรรค์ ยังคงความเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของภาค ซึ่งมีลำดับศักยภาพเชิงหน้าที่ของเมืองสูงสุดให้บริการแก่เมืองที่มีลำดับศักยภาพลดหลั่นตามลำดับชั้นในฐานะของศูนย์กลางการตลาดการค้า แก่เมืองโดยรอบตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา



การศึกษาลักษณะของกิจกรรมการค้าลงในชุมชนเมืองนครสวรรค์ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง



การกระจายตัวของเมือง และประชากรเมือง ปี 2532	มากกว่า 100,000 คน 50,000-100,000คน น้อยกว่า 5,000 คน	20,000 - 50,000 คน 10,000 - 20,000 คน 5,000 - 10,000 คน
ที่มา : กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย		

แผนที่ 4.12

มาตราส่วน 0 10 20 40 กม.

#### 4.4 ศักยภาพด้านการเมือง การบริหารและปกครอง

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นที่ทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน พื้นฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายในของภาคหรือพื้นที่ซึ่งเป็นความเหมาะสมหรือการมีศักยภาพที่ดี คือ การมีที่ตั้งในทำเลที่เหมาะสมหรือได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่น เช่น การตั้งอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมทางน้ำ ทางรถไฟ ทางรถยนต์ ช่วยให้การติดต่อทำการค้ากับพื้นที่อื่นเป็นไปอย่างสะดวก การมีที่ตั้งบนความได้เปรียบทางโครงสร้างกายภาพ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน และ น้ำ สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม หรือการมีโครงสร้างทางสังคมที่มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในพื้นที่ได้ในระดับหนึ่งด้วยอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่รวดเร็วนัก ลักษณะที่สอง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการชี้นำของอำนาจรัฐ ซึ่งปกครองหรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ โดยผ่านการกำหนดนโยบายในรูปแบบโครงการพัฒนาประเภทต่าง ๆ จากรัฐบาลที่มีต่อพื้นที่ที่ล่าหลังหรือพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง โดยมีโครงการพัฒนาเป็นกลไกกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วหรือฉับพลัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สองเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในพื้นที่หรือภูมิภาคในปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า "การพัฒนา" (Development) ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนแน่นอน อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ลักษณะเกิดขึ้นจากสายความเชื่อมโยงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกายภาพและไม่ใช่กายภาพดังกล่าวมาได้ประสานพื้นที่บริเวณต่าง ๆ ของชุมชน หรือภูมิภาคขึ้นเป็นระบบความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ในที่สุด โดยมีรูปแบบความเชื่อมโยงทางการเมือง การปกครองและการบริหาร ตามโครงสร้างของรัฐเป็นกรอบที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีโครงข่ายของสายเงินจากงบประมาณของรัฐ สายอำนาจจากการบริหารการปกครอง สายอำนาจการดำเนินงานควบคุมและตรวจสอบยึดโยงพื้นที่เข้าร่วมกัน และจำแนกตามระดับความสำคัญ ความเชื่อมโยงองค์กรต่าง ๆ ของรัฐที่กระจายอยู่ในพื้นที่ไม่เพียงแต่จะช่วยขยายการให้บริการ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณเข้ามาแจกจ่ายในระบบพื้นที่ปกครองเป็นตัวรองรับอยู่เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการเปิดช่องทางรับความช่วยเหลือทางการเมืองและความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เพียงพอต่อการประสานการพัฒนา

สำหรับการพัฒนาภาคหรือพื้นที่ใด ๆ องค์กรต่าง ๆ มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่วนใหญ่อยู่ในระบบของสถาบันที่ดำเนินบทบาทหลาย ๆ อย่างไปพร้อมกันในพื้นที่ ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรมี 2 รูปแบบ คือ ความเชื่อมโยงในแนวตั้งระหว่างองค์กรในท้องถิ่นกับโครงข่ายของรัฐบาลในส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายและการอนุมัติงบประมาณอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งก็เป็นการเพียงพอต่อการปฏิบัติงานพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายได้

การเติบโตของศูนย์กลางเมืองและการเกิดผ่านศูนย์กลางแห่งใหม่ขึ้น ย่อมมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมโยงทางการเมืองการปกครอง ในขณะที่แต่ละชุมชนศูนย์กลางจะปรับปรุงบทบาทของตน โดยขนาดการให้บริการทางสังคมที่ดำเนินการโดยรัฐ และมีที่ตั้งกระจายจัดกระจายหลากหลายอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น ตามขนาดการเติบโตของชุมชนศูนย์กลาง ซึ่งการวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงในบทบาทของปัจจัยทางด้านการเมือง การบริหารและการปกครอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวัดขนาดและระดับของการได้รับบริการของชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ภูมิภาคในรูปของนโยบายการพัฒนาจากรัฐบาลกลาง ผลแห่งการพัฒนาตามนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นหวังผลกระทบที่เป็นประโยชน์อันจะเกิดขึ้นในศูนย์กลางแล้ว และยังแพร่กระจายผลแห่งการพัฒนาไปสู่ชุมชนศูนย์กลางต่าง ๆ ที่มีระดับต่ำกว่า

จากแนวความคิดพื้นฐานดังกล่าว จะศึกษา นโยบายของรัฐบาลที่จะมีผลกระทบต่อ การเติบโตของเมืองนครสวรรค์ในบทบาทของเมืองที่มีความสำคัญทางการค้าส่ง ซึ่งโครงการต่าง ๆ จะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในอันที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมบทบาทดังกล่าวให้เด่นชัดมากขึ้น และโดยจำกัดขอบเขตการศึกษาภายใต้โครงการพัฒนาที่ดำเนินการโดยส่วนกลางและท้องถิ่น เลือกศึกษาเฉพาะโครงการพัฒนาที่มีระดับความสำคัญสูงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การเติบโตในบทบาทดังกล่าวของเมืองนครสวรรค์ ภาคเหนือตอนล่าง และภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีการเชื่อมโยงต่อกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นสภาพการณ์แห่งการพัฒนาภายในพื้นที่โดยส่วนรวมได้ชัดเจนขึ้น

#### 4.4.1 นโยบายการพัฒนาเมืองระดับภาค

##### 4.4.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6

(พ.ศ. 2530-2534)

จากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-3 (พ.ศ. 2504-2519) ได้นำความเจริญและความทันสมัยมาสู่ประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาโดยลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ว่า ส่วนหนึ่งของความเจริญเติบโตนั้น ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างของความเจริญ และความแตกต่างในการกระจายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญกับจังหวัดและส่วนภูมิภาคที่อยู่ห่างไกลออกไปจากนครหลวง จากแนวโน้มที่ผ่านมามีความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครทวีมากยิ่งขึ้น และเป็นจุดศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่างของประเทศ ในลักษณะของเมืองโตเดี่ยว (Primate city) ดังนั้นนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4-6 (พ.ศ. 2520-2534) จึงมุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างกรุงเทพและมหานคร โดยการกระจายความเจริญไปสู่จังหวัดต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร ขณะเดียวกันเพื่อสกัดกั้นการอพยพของประชากรในชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานครด้วย การพัฒนาเมืองหลักในภูมิภาคให้เป็นศูนย์กลางความเจริญไปสู่ภูมิภาคผ่านศูนย์กลางความเจริญที่กำหนดในรูปแบบเมืองหลัก เมืองรอง โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาเมืองหลักให้เป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจากเมืองหลักไปสู่ชุมชนชนบทต่อไป

แนวนโยบายดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดการพัฒนาเมืองหลักไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งกำหนดเมืองหลักการพัฒนาในรอบแรก 5 เมือง คือ เชียงใหม่ (ภาคเหนือ) ขอนแก่น และนครราชสีมา (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) สงขลา หาดใหญ่ (ภาคใต้) แต่หาดใหญ่ถอนตัวออก การพัฒนาเมืองหลักในรอบแรก จึงคงเหลือเพียง 4 เมือง

ต่อมาแนวทางการพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ในช่วงแผนฯ 6 นี้ ได้มีการทบทวนการจัดลำดับการพัฒนาเมืองในภูมิภาคให้สอดคล้องกับลำดับความสำคัญและความต้องการของท้องถิ่น โดยได้เพิ่มเมืองบางเมืองซึ่งมีลำดับความสำคัญสูงแต่ตั้งอยู่นอกพื้นที่เฉพาะที่กำหนดไว้ในแผนฯ 5 ให้เป็น

ศูนย์กลางความเจริญ ในภาคต่าง ๆ อีก 3 เมือง ได้แก่ สกลนคร สระบุรี และนครศรี  
ธรรมราช

ดังนั้น ในช่วงแผนฯ 6 จึงได้กำหนดให้พัฒนาเมือง  
ศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค รวม 24 เมือง (25 เทศบาล) ประกอบด้วยเมืองหลัก 11  
เมือง และเมืองศูนย์กลางความเจริญอื่น ๆ อีก 13 เมือง ดังต่อไปนี้

ภาคเหนือ	เชียงใหม่ พิษณุโลก นครสวรรค์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น นครราชสีมา อุตรธานี
ภาคตะวันออก	ชลบุรี
ภาคตะวันตก	ราชบุรี
ภาคใต้	สงขลา หาดใหญ่ สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต
เมืองศูนย์กลางความเจริญอื่น ๆ	
ภาคเหนือ	ลำปาง เชียงราย
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สุรินทร์ สกลนคร
ภาคตะวันออก	ระยอง ฉะเชิงเทรา
ภาคกลาง	สระบุรี
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี เพชรบุรี
ภาคใต้	ปัตตานี นครศรีธรรมราช

จากแนวทางการพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญ  
ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 นี้ นครสวรรค์มีศักยภาพในการเป็นเมืองหลักอันดับรองเมืองหนึ่งใน  
8 เมือง ซึ่งเป็นเมืองหลักที่จะต้องทำการเร่งรัดการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5  
ให้สำเร็จผลอีก 8 เมือง ได้แก่

1. เมืองพิษณุโลก
2. เมืองนครสวรรค์
3. เมืองอุตรธานี
4. เมืองราชบุรี
5. เมืองภูเก็ต
6. เมืองสุราษฎร์ธานี



7. เมืองหาดใหญ่

8. เมืองชลบุรี

แผนพัฒนาฉบับที่ 6 ได้กำหนดแนวนโยบายพัฒนา

เมืองศูนย์กลาง ความเจริญในภูมิภาคเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ดังนี้

1. ปรับปรุงระบบคลังท้องถิ่นและการบริหารท้องถิ่นให้สามารถแบ่งเบาภาระการลงทุนของรัฐบาลกลางได้ และเพื่อพัฒนาทุนเศรษฐกิจในภูมิภาคให้สามารถรองรับการกระจายกิจกรรมจากกรุงเทพและปริมณฑล
2. จัดระบบบริการพื้นฐานที่จำเป็นให้สอดคล้องตามมาตรฐานผังเมือง โดยการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคในเขตเมืองและวางโครงข่ายการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงเมืองศูนย์กลางฯ เข้ากับระบบเศรษฐกิจของประเทศ
3. เน้นการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจโดยส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และระบบการตลาดในเมืองศูนย์กลางความเจริญให้เป็นแหล่งจ้างงานเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับแรงงานส่วนเกินจากภาคเกษตร
4. กำหนด ภาระการลงทุนบริการพื้นฐานส่วนรวมระหว่างภาครัฐบาลและท้องถิ่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้นจากเดิม 70:30 เป็น 60:40 เป็นอย่างต่ำ

ในแผนหลักของการพัฒนาเมืองศูนย์กลางได้เตรียมการให้นครสวรรค์ พัฒนาบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดว่าให้นครสวรรค์พัฒนาเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา และสถานีขนส่งทางน้ำ ปรับปรุงในด้านถนนหนทาง และชุมชนแออัด ตลอดจนดำเนินการพัฒนาฝีมือแรงงาน และจัดตั้งศูนย์กลางตลาดแรงงานขึ้นที่นครสวรรค์ด้วย

นอกจากนี้แล้ว แผนพัฒนาเมืองหลักเฉพาะเมืองได้กำหนดให้ "นครสวรรค์เป็นเมืองศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทั้งทางบกและทางน้ำ การตลาดและเป็นศูนย์ฝึกอบรมฝีมือแรงงานและส่งเสริมอาชีพในเขตภาคเหนือตอนล่าง

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดไว้ให้เป็นเมืองหลักลำดับรองเพื่อเริ่มการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 นี้ ปัจจุบันเมืองนครสวรรค์มีโครงการทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นหลายโครงการ

บางโครงการได้ดำเนินการไปแล้วหรือ กำลังดำเนินการอยู่ หรือรัฐบาลมีมติอนุมัติให้จัดทำโครงการซึ่งแต่ละโครงการมีความสำคัญดังนี้

#### 4.4.2 โครงการพัฒนาจากส่วนกลาง

##### 4.4.2.3 โครงการสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำ จังหวัดนครสวรรค์

ระบบการขนส่ง เป็นหัวใจสำคัญที่จะก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ และในขณะเดียวกัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจก็ทำให้การขนส่งประเภทต่าง ๆ ขยายตัวพร้อมกันไปด้วย แต่เดิมประเทศไทยใช้ระบบการขนส่งทางน้ำซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมโดยธรรมชาติเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานริมเส้นทางน้ำ ต่อมาเมื่อประเทศมีการพัฒนามากขึ้น การคมนาคมขนส่งภาคพื้นดินได้รับการปรับปรุงอย่างกว้างขวางจนเกิดความสะดวกรวดเร็วมากกว่าการขนส่งทางน้ำ ประกอบด้วยทรัพยากรทางน้ำได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่น เช่น การชลประทาน การผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบการขนส่งทางน้ำ ดังนั้นรูปแบบการขนส่งจึงเปลี่ยนไปเป็นการขนส่งภาคพื้นดินแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งทางถนน แต่ภายหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางด้านน้ำมันของโลก รัฐบาลได้หยิบยกปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายทางด้านน้ำมันขึ้นมาพิจารณา และพบว่าโครงสร้างระบบการขนส่งที่มุ่งใช้ถนนเป็นหลัก รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาล เพื่อนำน้ำมันเข้าจากต่างประเทศ รวมทั้งต้องสูญเสียเงินงบประมาณจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อการซ่อมแซมถนนที่เสียหายและชำรุดจากการขนส่งทางถนน จึงเห็นควรมีการรื้อฟื้น และวางแผนโครงการระบบการขนส่งระยะยาวขึ้นใหม่ โดยจัดสัดส่วนระบบการขนส่งทางถนน ทางรถไฟ และทางน้ำอย่างเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติสูงสุด และปัจจุบันการขนส่งสินค้าเพื่อการส่งออกนอกประเทศนิยมการขนส่งทางบก ได้แก่ ทางรถยนต์ และ ทางรถไฟ ลำเลียงสินค้าจากภาคต่าง ๆ ของประเทศมายังกรุงเทพฯ แล้วจึงถ่ายลงเรือที่ท่าเรือคลองเตย เพื่อส่งออกนอกประเทศเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่เป็นการหยุดค่าขนส่ง ทางกระทรวงคมนาคมจึงมอบให้กรมเจ้าท่าทำการสำรวจและศึกษาข้อมูลในการจะทำการขนส่งทางน้ำแทนทางบก จากการสำรวจในปี 2521 ปริมาณการขนส่งสินค้าทางน้ำมีปริมาณร้อยละ 27 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งหมดระหว่างกรุงเทพฯถึงจังหวัดภาคกลางและภาคเหนือทั้งสิ้น ดังนั้นจากการคาดคะเนในระยะ 25 ปีข้างหน้า ถ้าไม่มีการพัฒนาการขนส่งทางน้ำแล้ว ปริมาณการขนส่งสินค้าทางน้ำจะลดลงเหลือ

เพียงร้อยละ 5 เท่านั้น แต่ถ้ามีการพัฒนาการขนส่งทางน้ำปริมาณการขนส่งทางน้ำจะมีเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20, 23, 25 และ 27 ในปี 2528, 2533, 2538 และ 2547 ตามลำดับ

จากสภาวะการณดังกล่าวรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการขนส่งสินค้าทางน้ำจึงได้กำหนดโครงการพัฒนาการขนส่งทางน้ำภายในประเทศไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เนื่องจากในขณะนั้น ประเทศไทยและทั่วโลก เกิดวิกฤตการณ์ภาวะน้ำมันซึ่งมีราคาสูงมาก และโครงการพัฒนาการขนส่งสินค้าทางน้ำภายในประเทศสายเหนือเป็นสายแรก ที่รัฐบาลได้นำมาพิจารณาในการปรับปรุงโครงสร้างระบบการขนส่งใหม่ คือ ตั้งแต่น่าน่านจาก อ. ตะพานหิน จ. พิจิตร ซึ่งไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง เป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลปากน้ำโพ อ. เมือง จ. นครสวรรค์ จนถึงกรุงเทพฯ โดยโครงการนี้จะเป็นการปรับปรุงร่องน้ำทางเดินเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา จากกรุงเทพฯ ถึงนครสวรรค์ และแม่น้ำน่าน จากจังหวัดนครสวรรค์ ถึง อำเภอตะพานหิน จ. พิจิตร และก่อสร้างสถานีขนส่งทางน้ำที่จังหวัดนครสวรรค์ และที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณที่ตั้งทั้งสองแห่งนี้มีศักยภาพสูงสุด ลำน้ำในช่วงดังกล่าวมีปริมาณน้ำมากพอที่จะใช้เดินเรือได้ การปรับปรุงร่องน้ำกระทำได้สะดวกกว่าบริเวณอื่น ประกอบกับทั้งสองจังหวัดเป็นศูนย์กลางการผลิตพืชผลทางการเกษตรสำคัญของภาคโดยเฉพาะข้าวและพืชไร่ และสินค้าประเภทแร่ธาตุ

วัตถุดิบที่สำคัญของการสร้างสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำที่จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอตะพานหิน จ. พิจิตร และดำเนินการปรับปรุงร่องน้ำตามลำน้ำดังกล่าว เพื่อให้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าประเภทวัตถุดิบการเกษตร แร่ธาตุ และสินค้าหนักอื่น ๆ จากภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคอีสานบางส่วนเข้าสู่กรุงเทพฯ หรือส่งออกตลาดต่างประเทศโดยตรง

สถานีขนส่งสินค้าทางน้ำในจังหวัดนครสวรรค์สร้างขึ้นที่เกาะบางปรอง บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยาเหนือสะพานเดชาติวงศ์เล็กน้อย เนื้อที่ประมาณ 365 ไร่ โดยบริษัท อีเทลเลียนไทยดีเวลลอปเม้นท์ คอร์ปอเรชันจำกัด เริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่เดือน มกราคม 2530 - มีนาคม 2531 ระยะเวลาก่อสร้าง 15 เดือนงบประมาณในการก่อสร้างทั้งหมด 1,362.62 ล้านบาท โดยแยกเป็นเงินกู้จากต่างประเทศ 768.12 ล้านบาท และเป็นงบประมาณ 554.50 ล้านบาท ระยะทางจากสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำ นครสวรรค์ถึงบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ประมาณ 397 กิโลเมตร และอยู่ห่างจาก

ท่าเรือกรุงเทพ ซึ่งเป็นท่าเรือหลักในระยะทางน้ำประมาณ 360 กิโลเมตร และระยะทาง  
ถนนห่างจากกรุงเทพ ประมาณ 240 กิโลเมตร

#### การใช้ประโยชน์จากสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำ

นครสวรรค์ เนื่องจากในปัจจุบันนี้การถ่ายสินค้าส่วนใหญ่ของภาคเหนือ 17 จังหวัดกับกรุงเทพฯ  
นั้น ใช้การขนส่งโดยรถบรรทุกสิบล้อ ซึ่งมีต้นทุนสูงมาก การสร้างสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำ  
เพื่อขนถ่ายสินค้าจากนครสวรรค์ ไปถ่ายลงเรือในท่าเรือน้ำลึกที่เกาะสีชังโดยตรง ไม่ต้อง  
ผ่านทางท่าเรือที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าทางบกได้ถึง 75% และจะทำ  
ให้สินค้าจากภาคเหนือของไทยสามารถแข่งขันกับสินค้าของต่างประเทศในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น  
อันจะเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมอีกทางหนึ่ง

#### สินค้าหลักที่คาดว่าจะผ่านสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำ

นครสวรรค์มีดังนี้

- ผลผลิตจากภูมิภาค เช่น ข้าว ผลผลิตด้าน  
เกษตรกรรมพืชไร่ (ข้าวโพด น้ำตาล ฯลฯ) และแร่ต่าง ๆ เช่น ฟลูออไรด์ แบริท์  
ยิมซั่ม เป็นต้น
- ปัจจัยการผลิตในภูมิภาค เช่น ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม  
ปูนซีเมนต์ และวัสดุก่อสร้างอื่น ๆ

#### สถานีขนส่งสินค้าทางน้ำจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้

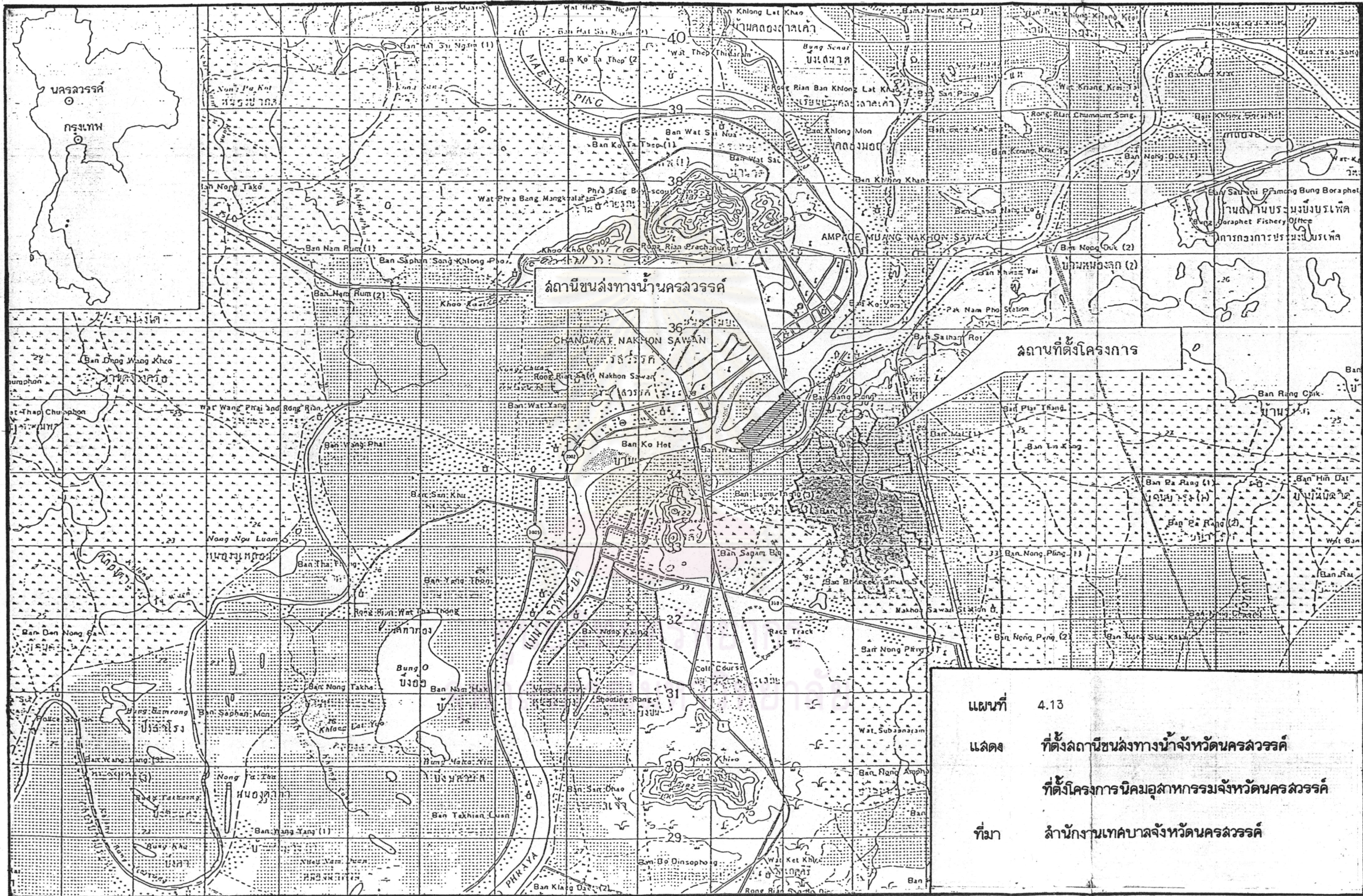
ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2531 จากช่วงระยะเวลาที่ผ่านมากรมเจ้าท่าได้เปิด  
การประกวดราคาเพื่อหาผู้บริหารสถานี แต่ไม่มีเอกชนรายใดเสนอตัวเข้าบริหาร เนื่องจาก  
ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับร่องน้ำบริเวณใกล้สันเขื่อนเจ้าพระยาต้นเขินตลอดจนสันเขื่อนเจ้าพระยา  
เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ น้ำที่ปล่อยจากเขื่อนภูมิพลมีน้อย เป็นปัญหาต่อการเดินเรือ  
ต่อกรมเจ้าท่าได้เปิดประกวดราคาผู้บริหารสถานีใหม่ครั้งนี้มีเอกชนผู้สนใจ 4-5 ราย แต่  
ยื่นซองประกวดราคาเพียง 1 บริษัท ซึ่งกรมเจ้าท่าพิจารณาแล้วเห็นควรให้เข้าบริหาร แต่  
กระทรวงคมนาคมพิจารณาเห็นว่าค่าเช่าที่บริษัทเสนอมาต่ำเกินไป จึงไม่อนุมัติให้เข้าบริหาร  
และครั้งล่าสุดกรมเจ้าท่าได้เปิดประกวดราคาจัดหาเอกชนเข้าบริหารกิจการสถานีขนส่งทางน้ำ  
นครสวรรค์ อีกครั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2533 มีบริษัทเอกชนยื่นซองประกวดราคา 3 ราย  
และกระทรวงคมนาคมอนุมัติให้บริษัทเจ้าพระยาท่าเรือสากล จำกัด เข้าบริหารสถานีขนส่ง  
สินค้าทางน้ำนครสวรรค์ โดยบริษัทดังกล่าวได้ให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่ทางราชการสูงสุด

และมีการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ที่ให้กับรัฐบาลเพิ่มขึ้นเมื่อธุรกิจประสบผลสำเร็จ กรมเจ้าท่า กำหนดระยะเวลาให้บริษัทฯ เข้าบริหารสถานีเป็นระยะเวลา 30 ปี ด้วยอัตราค่าเช่า 20 ล้านบาท ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวแต่ปัจจุบัน บริษัทดังกล่าวยังไม่ได้เริ่มดำเนินการแต่อย่างใด (แผนที่ 4-13)

การที่กรมเจ้าท่าอนุมัติให้บริษัทเจ้าพระยาท่าเรือสากล จำกัด เข้าบริหารสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำนครสวรรค์ ในระยะยาวต่อไป ภาวะเศรษฐกิจของนครสวรรค์จะขยายตัวมากขึ้น เพราะสินค้าที่จะส่งออกดำเนินการศุลกากรที่จังหวัด นครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางผลิตผลผลิตทางการเกษตรของภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วน (ขณะนี้ถนนเชื่อมนครสวรรค์กับจังหวัดชัยภูมิ) คาดว่าอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจะขยายตัวอีกมาก จึงเป็นที่หวังว่าในอนาคตอันใกล้นี้ นครสวรรค์จะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนล่าง และภาคกลางตอนบนทั้งหมด

#### 4.4.2.2 โครงการสร้างทางหลวง แบบ 4 ช่องทางจราจร สายบางปะอิน-นครสวรรค์

ปัจจุบันปริมาณการจราจรของรถยนต์ประเภทต่าง ๆ บนทางหลวงหมายเลข 32 จากบางปะอิน-นครสวรรค์ และเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 รถยนต์จากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือทั้งหมด 15 จังหวัด ยกเว้นจังหวัดเพชรบูรณ์ที่จะเข้าสู่กรุงเทพฯ จำเป็นต้องใช้เส้นทางสายนี้ แม้กระทั่งจังหวัดพิษณุโลก และพิจิตร ซึ่งมีทางหลวงหมายเลข 11 ซึ่งแยกจากทางหลวงหมายเลข 32 ช่วงอำเภออินทร์บุรี (จ. สิงห์บุรี) เขาทราย (จ. พิจิตร) อีกสายก็ตาม แต่ประชาชนก็ยังนิยมใช้เส้นทาง นครสวรรค์ - พิษณุโลก เพราะระยะทางสั้นกว่าและปลอดภัยกว่า ซึ่งจากปริมาณรถที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือทั้งหมด (รายละเอียดกล่าวไว้ในหัวข้อ 4.1) เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 32 สายบางปะอิน-นครสวรรค์ มักเกิดอุบัติเหตุเป็นประจำ และปริมาณการจราจรแออัดคับคั่งมากเนื่องจากเป็นถนนแบบ 2 ช่องทางจราจร ประกอบกับเส้นทางหลวงดังกล่าวเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดในภาคเหนือทั้งหมด เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประหยัดเวลาในการเดินทาง ประหยัดพลังงานเชื้อเพลิง ลดความสึกหรอของเครื่องยนต์ และส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ กรมทางหลวงได้ดำเนินโครงการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 2 สายบางปะอิน-นครสวรรค์ เป็นแบบ 4



สถานที่ตั้งโครงการ

สถานที่ตั้งโครงการ

แผนที่ 4.13  
 แสดงที่ตั้งสถานที่ชลประทานจังหวัดนครสวรรค์  
 ที่ตั้งโครงการนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดนครสวรรค์  
 ที่มา สำนักงานเทศบาลจังหวัดนครสวรรค์

ช่องทางจราจร ระยะทาง 185 กิโลเมตร แบ่งการก่อสร้างออกเป็น 6 ตอน และก่อสร้างทางแยกต่าง ๆ ระดับ 8 แห่ง คือ ที่บางปะอิน อยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี อินทร์บุรี ใช้งบประมาณค่าก่อสร้างตลอดสาย ประมาณ 4,800 ล้านบาท คาดว่าการก่อสร้างตลอดทั้งสายจะเสร็จในปี 2535

#### สำหรับการก่อสร้างทั้ง 6 ตอน แบ่งดังนี้

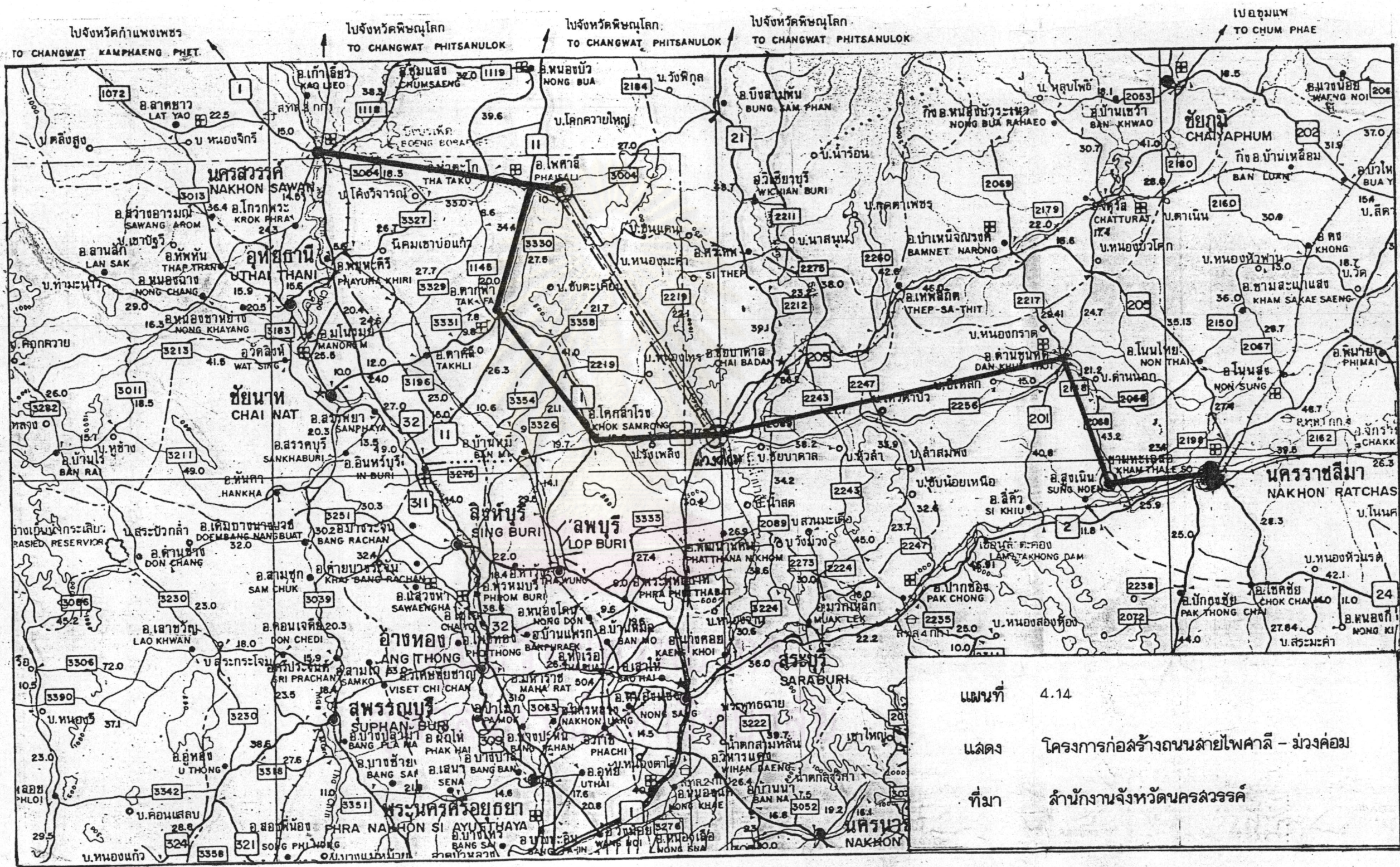
ตอนที่ 1.	บางปะอิน - อยุธยา	ระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร
ตอนที่ 2.	อยุธยา - อ่างทอง	ระยะทางประมาณ 33 กิโลเมตร
ตอนที่ 3.	อ่างทอง - สิงห์บุรี	ระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตร
ตอนที่ 4.	สิงห์บุรี - ชัยนาท	ระยะทางประมาณ 44 กิโลเมตร
ตอนที่ 5.	ชัยนาท - อุทัยธานี	ระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร
ตอนที่ 6.	อุทัยธานี - นครสวรรค์	ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

#### ขณะที่กรมทางหลวงได้ประกวดราคาการก่อสร้าง

ไปแล้ว 2 ตอนคือ ตอน อยุธยา - อ่างทอง ระยะทาง 33 กิโลเมตร และตอน บางปะอิน-อยุธยา ระยะทาง 17 กิโลเมตร คาดว่าเมื่อโครงการก่อสร้างทางหมายเลข 32 สาย บางปะอิน - นครสวรรค์ เป็นแบบ 4 ช่องทางจราจร แล้วเสร็จในปี 2534 ทางหลวงสายใหม่นี้จะเสริมบทบาทของความเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของจังหวัดนครสวรรค์เด่นชัดมากขึ้น โดยนครสวรรค์จะเป็นจุดศูนย์รวมของโครงข่ายการคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือ กับกรุงเทพฯ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยผ่านการลงทุนในสาขาต่าง ๆ ให้เกิดแก่จังหวัดนครสวรรค์ และภาคเหนือตอนล่าง โดยส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

#### 4.4.2.3 โครงการก่อสร้าง ถนนสายไพศาลี-ม่วงค่อม

ในอดีตที่ผ่านมา การเดินทางจากจังหวัดนครสวรรค์ ไปยังจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและในอนาคตจะพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมสำคัญ จะต้องเดินทางโดยเส้นทางจากเมืองนครสวรรค์ อ. ท่าตะโก (จ. นครสวรรค์) และแยกผ่าน อ. ตากฟ้า (จ. นครสวรรค์) อ. ชัยบาดาล (จ. ลพบุรี) - อ. ด่านขุนทด (จ. นครราชสีมา) - อ. ขามทะเลสอ (จ. นครราชสีมา) -



แผนที่ 4.14  
 แสดง โครงการก่อสร้างถนนสายไฟศาลี - ม่วงค่อม  
 ที่มา สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์



1) ในด้านการผลิตทางการเกษตร จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ พืชที่ปลูกกันมากได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย มัน ฝ้าย ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ฯลฯ สามารถผลิตข้าวได้ 1-1.2 ล้านตันต่อปี ข้าวโพด 400,000-500,000 ตันต่อปี อ้อยน้ำตาล 1.5-1.6 ล้านตันต่อปี ผลผลิตดังกล่าวจะถูกรวบรวมโดยพ่อค้าท้องถิ่น แล้วส่งไปกรุงเทพฯ เพื่อทำพิธีการส่งออก ไปจำหน่ายยังต่างประเทศในปีหนึ่ง ๆ สามารถทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก

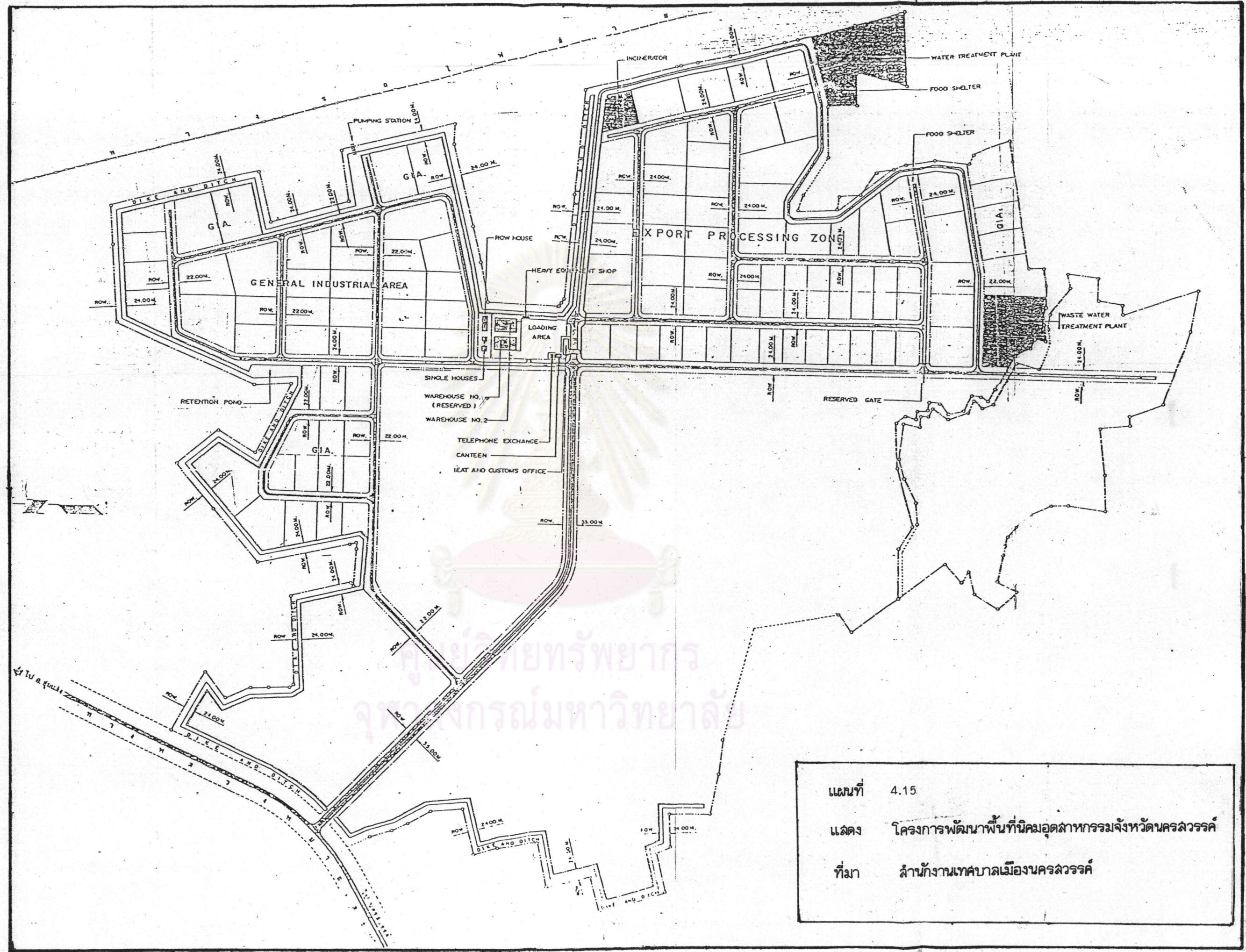
2) จังหวัดนครสวรรค์เป็นที่ตั้งของสถานีขนส่งสินค้า ทางน้ำพร้อมที่จะรองรับการขนส่งทางบกและทางน้ำได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะรองรับการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบเพื่อนิคมอุตสาหกรรมได้ในอนาคต

3) จังหวัดนครสวรรค์มีความสะดวกทางด้านการขนส่งทางบก กล่าวคือ กรมทางหลวงกำลังขยายถนนสายบางปะอิน-นครสวรรค์ เป็น 4 ช่องทางจราจร ซึ่งจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2534 และยังมีเส้นทางหลวงสาย 225 เชื่อมโยงภาคเหนือตอนล่างและภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้สะดวก

4) จังหวัดนครสวรรค์อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไม่เกิน 350 กิโลเมตร จึงมีความพร้อมที่จะเป็นเขตส่งออกตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ได้ทันที

5) จังหวัดนครสวรรค์มีความพร้อมในโครงสร้างพื้นฐานในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ โดยเฉพาะระบบการสื่อสาร นครสวรรค์เป็นศูนย์กลางการโทรคมนาคมและสื่อสารของภาคเหนือตอนล่าง

จากศักยภาพของจังหวัดนครสวรรค์ดังกล่าว การนิคมอุตสาหกรรม ได้พิจารณาคัดเลือกที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมที่สุดจากการเสนอของจังหวัดนครสวรรค์ 3 เขตพื้นที่ ซึ่งพื้นที่เป้าหมายที่การนิคมอุตสาหกรรมพิจารณาว่ามีความเหมาะสมและมีศักยภาพเพียงพอ คือ บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามกับสถานีขนส่งสินค้าทางน้ำ บนถนนสายนครสวรรค์-ชัยภูมิ (หมายเลข 225) (แผนที่ 4.13-4.15) พื้นที่ประมาณ 740 ไร่ และอาจขยายได้เป็น 1,500 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา สนามบิน สถานีรถไฟนครสวรรค์ และสถานีรถไฟปากน้ำโพ และใกล้สถานีขนส่งทางน้ำ เส้นทางคมนาคมทางบกที่นครสวรรค์ยังเชื่อมต่อกับภาคเหนือได้อีก 2 เส้นทาง คือ เส้นทางสายเอเชีย และ เส้นทางสายพหุโลก และมีทางหลวงระหว่างจังหวัด ระหว่าง อ่างทอง เป็นโครงข่ายโยงใยที่จะรองรับการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมและวัตถุดิบได้เป็นอย่างดี



แผนที่ 4.15  
 แล่ดง โครงการพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดนครสวรรค์  
 ที่มก สำนักงานเทศบาลเมืองนครสวรรค์

เนื่องจากสถานที่ตั้งของจังหวัดนครสวรรค์ เกือบจะอยู่บริเวณศูนย์กลางของภาคกลางและภาคเหนือ และยังมีทางหลวงเชื่อมจังหวัดชัยภูมิในภาคอีสานได้โดยตรง อาณาบริเวณอันกว้างใหญ่โดยรอบจังหวัดนครสวรรค์ เป็นแหล่งผลิตผลทางด้านเกษตรกรรม เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่ว มัน อ้อย ผลไม้ต่าง ๆ ฯลฯ ฉะนั้นจึงประมาณการจากศักยภาพของพื้นที่ว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่จะมาตั้งในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดนครสวรรค์นี้จะ เป็นอุตสาหกรรมที่มีพื้นฐานวัตถุดิบจากผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ ก็จะเป็นโรงงานผลิตเครื่องมือกลเกษตร อุตสาหกรรม เกี่ยวกับการขนส่ง อุตสาหกรรมเครื่อง และผลิตผลจากไม้อุตสาหกรรม เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องประดับ ซึ่งเมื่อโรงงานสร้างเต็มโครงการประมาณการว่าจะมีการจ้างงานถึง 17,718 คน เมื่อโครงการแล้วเสร็จ จะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์และพื้นที่โดยรอบอย่างกว้างขวาง (แผนที่ 4.15 )

#### 4.4.2.5 โครงการเชื่อมชลประทานแม่วัง (การสร้างเขื่อนบริเวณสบกบ เพื่อพัฒนาลุ่มน้ำสะแกกรัง)

แนวความคิดเกี่ยวกับการเสนอโครงการสร้างเขื่อนแม่วัง (บริเวณเขาสบกบ) ท้องที่อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เริ่มต้นขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน 2527 ประชาชนในเขตอำเภอลาดยาว ขอให้ทางจังหวัดสนับสนุนการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่วังตอนล่าง ที่บริเวณช่องเขาชนกัน ซึ่งกรมชลประทานได้สำรวจโครงการไว้แล้วตั้งแต่ปี 2523 ใช้งบประมาณ 380 ล้านบาท โดยอำเภอลาดยาว มีความเห็นว่าโครงการดังกล่าวจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ 130,000 ไร่ แก้ไขปัญหาอุทกภัย ซึ่งนับวันแต่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และยังป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าได้ด้วย จึงขอให้จังหวัดผลักดันให้โครงการนี้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ ต่อมากรมชลประทานโดยความร่วมมือทางวิชาการจากรัฐบาลญี่ปุ่น (JICA) ได้ดำเนินการศึกษาภายใต้โครงการศึกษาความเหมาะสมของการพัฒนาโครงการชลประทานในลุ่มน้ำสะแกกรัง ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (2525 - 2529) โดยทำการศึกษาเมื่อเดือน ตุลาคม 2527-มีนาคม 2529 ระยะเวลาการศึกษา 18 เดือน พบว่าในบรรดาโครงการต่าง ๆ ของการพัฒนาลุ่มน้ำสะแกกรัง ซึ่งประกอบด้วยโครงการสร้างเขื่อนแม่วังตอนบน เขื่อนแม่วังตอนล่าง เขื่อนคลองบางโพ เขื่อนทับเสลา เขื่อนขุนแก้วตอนบน และโครงการพัฒนาน้ำใต้ดิน (สะแกกรังตอนล่าง) นั้น

โครงการสร้างเขื่อนแม่วงตอนบน บริเวณช่องเขาสบกบ ต. แม่เลย์ อ. ลาดยาว เป็นโครงการที่มีลำดับความสำคัญของการพัฒนาเป็นลำดับที่ 1 เนื่องจากมีความเหมาะสมทาง เศรษฐกิจและวิศวกรรม ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมในด้านการตั้งถิ่นฐานประชากรมากนัก เพราะมีราษฎรอยู่น้อยประมาณ 101 ครอบครัว สามารถวางแผนก่อสร้างได้ในระยะเวลาอันสั้น และเป็นทำเลที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำสูงที่สุดในลุ่มน้ำสะแกกรัง

เนื่องจากโครงการสร้างเขื่อนแม่วงจังหวัดนครสวรรค์ เป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ต้องใช้เงินลงทุนสูงถึง 2,895.1 ล้านบาท แบ่งเป็นงบประมาณจากต่างประเทศ 1,946.2 ล้านบาท และงบประมาณในประเทศ 948.9 ล้านบาท ถ้าสร้างแล้วเสร็จตามโครงการสามารถเก็บกักน้ำได้ปริมาณมาก เป็นประโยชน์ต่อการชลประทาน การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ การประมง การบรรเทาอุทกภัย และทำให้น้ำอุปโภค-บริโภค สมบูรณ์ขึ้น แต่เนื่องจากโครงการสร้างเขื่อนแม่วงซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ ยังไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบทางด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 คณะรัฐมนตรีมีมติในหลักการให้มีการศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาโดยรอบ ก่อนจะมีมติอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้าง โดยมีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการศึกษาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ และผลกระทบที่จะเกิดแก่สิ่งแวดล้อม ในช่วงระยะเวลาเดือน เมษายน-ตุลาคม 2533 ผลสรุปจากการศึกษาและนำไปประกอบการพิจารณาอนุมัติโครงการเพื่อเปิดเป็นโครงการขนาดใหญ่ต่อไป

#### 4.4.2.6 โครงการพัฒนาบึงบอระเพ็ด

บึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ที่สุดในจำนวนแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ 3 แห่ง ของประเทศไทย (บึงบอระเพ็ด หนองหาน จ.สกลนคร และกว๊านพะเยา จ. พะเยา) มีเนื้อที่ประมาณ 132,727 ไร่ เป็นพื้นที่น้ำประมาณ 75,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ ของจังหวัดนครสวรรค์ คือ ตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง ตำบลเขาพนมเศษ อำเภอท่าตะโก และ ตำบลหนองกรด ตำบลเกรียงไกร อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันบึงบอระเพ็ดเป็นที่ตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดที่มีชื่อเสียงที่สุดของประเทศไทย เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยนกน้ำนานาชนิด มีประชาชนนิยมไปเที่ยวพักผ่อน

เพื่อชมกันในแต่ละปีจำนวนมาก โดยเฉพาะเป็นที่อยู่อาศัยของนกชนิดใหม่ตระกูลนกนางแอ่น ซึ่งพบที่บึงบอระเพ็ดเป็นครั้งแรกในโลก และได้ตั้งชื่อว่า "นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร" เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร หรือนกตาพองนี้ พบเฉพาะที่บึงบอระเพ็ดเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าของกรมป่าไม้อีกด้วย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 106 ตารางกิโลเมตร หรือ 66,250 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ ดังที่กล่าวมา

ปัจจุบัน กรมประมงได้จัดทำโครงการบูรณะแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ โดยมีบึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งน้ำที่จะต้องดำเนินการบูรณะตามโครงการ ภายใต้เงินกู้จากกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจใต้นทะเลแห่งญี่ปุ่น (OECSF) ประมาณ 482 ล้านบาท รวมงบประมาณจากรัฐอีก 104 ล้านบาท รวม 586 ล้านบาท โดยเริ่มได้รับเงินมาตั้งแต่ปี 2531 และระยะเวลาในการดำเนินงานประมาณ 3 ปี วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่องานพัฒนาศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด งานกำจัดวัชพืชและขุดลอกบางบริเวณของแหล่งน้ำ เพื่อปรับปรุงการไหลเวียนของน้ำ และเพิ่มผลผลิตปลา ปรับปรุงระบบชลประทาน ส่งเสริมงานประมงและเพาะพันธุ์ปลา นอกจากนี้คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ ร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยประสานงานกับกรมประมง เพื่อวางโครงการพัฒนาบึงบอระเพ็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ โดยดำเนินการผสมผสานไปกับงานพัฒนาท่องเที่ยวที่จะทำขึ้น เช่น สร้างนิทรรศน์ที่สัตว์น้ำ จัดตั้งหมู่บ้านชาวประมง โครงการพัฒนาอุทยานนกน้ำ ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำโดยภาคเอกชน เช่น การจัดกีฬาทางน้ำ สถานีเล่นน้ำ จุดชมทัศนียภาพ สนามกอล์ฟ และโครงการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติ และสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด เป็นต้น

โครงการดังกล่าวนี้ หลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นตามแผนงานแล้ว และส่งผลกระทบต่อ การขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่จังหวัดนครสวรรค์อย่างแน่นอน

#### 4.4.3 โครงการพัฒนาโดยหน่วยงานท้องถิ่น

##### 4.4.3.1 โครงการพัฒนาเมืองหลักนครสวรรค์ตามแผนพัฒนาฯ

###### ฉบับที่ 6

นครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่างและเป็นประตูไปสู่ภาคเหนือ มีพื้นที่และประชากรมากจังหวัดหนึ่งของประเทศ มีแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน มาบรรจบกันที่ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ อันเป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา และเนื่องจากอดีตประชาชนนิยมขนส่งสินค้าทางน้ำเป็นสำคัญ ทำให้นครสวรรค์เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขายมานาน ยิ่งปัจจุบันการคมนาคมทางบกเจริญก้าวหน้า สามารถติดต่อกับกรุงเทพฯ และเมืองอื่น ๆ ได้สะดวกรวดเร็วก็ยิ่งทำให้เมืองนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางของความเจริญและการติดต่อค้าขายมากยิ่งขึ้น แนวทางการพัฒนาเทศบาลเมืองนครสวรรค์ ในปัจจุบันมุ่งพัฒนาไปในด้านพาณิชยกรรมเป็นส่วนใหญ่และเป็นหลักสำคัญ

และในขณะนี้ โครงการพัฒนาเมืองหลัก ของจังหวัดนครสวรรค์ กำลังดำเนินการโดยเทศบาลเมืองนครสวรรค์และเพื่อให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนา เทศบาลเมืองนครสวรรค์ จึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้ดังนี้

##### 1) แนวทางการพัฒนาด้านบริการขั้นพื้นฐาน ได้แก่

###### 1.1 ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เป็นไป

ตามระบบผังเมือง

1.2 กำหนดถนนโครงการ โดยมีเป้าหมายในการรองรับผังการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเพื่อให้มีระบบถนนประสานกันอย่างดี รวมทั้งคำนึงถึงความปลอดภัยในอนาคต

1.3 การป้องกันน้ำหลาก ในสภาพปัจจุบันมีแนวถนนเชื่อมติดต่อรหว่างทางตะวันออกและตะวันตกของเมือง ควรมีการบำรุงให้ดี ซึ่งในอนาคตควรสร้างเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

1.4 ปรับปรุงระบบการระบายน้ำ โดยให้มีการออกแบบปรับปรุงระบบท่อระบายน้ำใหม่ ให้มีขนาดเพียงพอกับความต้องการของเมือง ควรมีการตรวจสอบท่อและตรวจสอบน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐาน

1.5 ขยายกำลังการผลิตน้ำประปาและการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการอื่น ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการ ถ้าบริการได้นอกเหนือหน้าที่ของเทศบาล ให้เทศบาลดำเนินการประสานงานต่อ

1.6 การบริการด้านใดถ้าเกินความสามารถของเทศบาล ควรส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุน

1.7 พัฒนาแหล่งชุมชนแออัดให้มีสภาพการเป็นอยู่ดีขึ้น

2) แนวทางการพัฒนาด้านสังคม ได้แก่

2.1 เน้นการแก้ปัญหาที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ในส่วนที่เกินความสามารถดำเนินการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นให้แก้ไขต่อไป

2.2 สนับสนุนให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาในระดับสูง ๆ โดยเท่าเทียมกันส่วนประชาชนที่พ้นจากวัยเรียนแล้ว สนับสนุนให้ได้รับการศึกษานอกระบบ

2.3 การสาธารณสุขเน้นให้บริการแก่ประชาชนในการป้องกัน โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในลักษณะของการสาธารณสุขมูลฐาน และให้มีการกระจายโดยทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีรายได้น้อย ยากจน และขาดแคลน

2.4 สร้างเจตคติ ค่านิยมให้ประชาชนรักในท้องถิ่น เคารพในกฎเกณฑ์ของสังคมมีความรักใคร่ สามัคคี และสนับสนุนประเพณีในท้องถิ่น

2.5 พัฒนาระบบการรักษาความสะอาดอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 ส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ

3) แนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

3.1 ขยายฐานเศรษฐกิจของเมืองให้เป็นแหล่งจ้างแรงงานสนับสนุนอุตสาหกรรม แปรรูปการเกษตร ธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรมบริการขนาดย่อมอื่น ๆ ในเมือง ให้สามารถสนับสนุนการเกษตรในชนบทควบคู่กันไป

3.2 กำหนดแหล่งอุตสาหกรรมในเมืองที่เหมาะสม โดยกำหนดบริเวณและบริการพื้นฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่บ้างแล้ว ขึ้นเป็นย่านอุตสาหกรรม

3.3 ขยายบริการทางวิชาการให้แก่อุตสาหกรรมและกิจการต่าง ๆ รวมทั้งการให้ความรู้ด้านการจัดการและการตลาดแก่ผู้ประกอบการขนาดย่อม ตลอดจนการฝึกอาชีพและพัฒนาฝีมือเพื่อเพิ่มคุณภาพของแรงงานในเมืองต่อไป

3.4 พัฒนาระบบตลาดของเมืองให้เชื่อมโยงไปสู่ผู้บริโภคในชนบท ขณะเดียวกันส่งเสริมอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตขึ้นในเมืองตามลักษณะวัตถุดิบ และความได้เปรียบของภูมิภาค

3.5 ส่งเสริมพัฒนารายได้ของประชาชนให้ถึงระดับมาตรฐานขั้นต่ำ

3.6 ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ

4) แนวทางการพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร ได้แก่

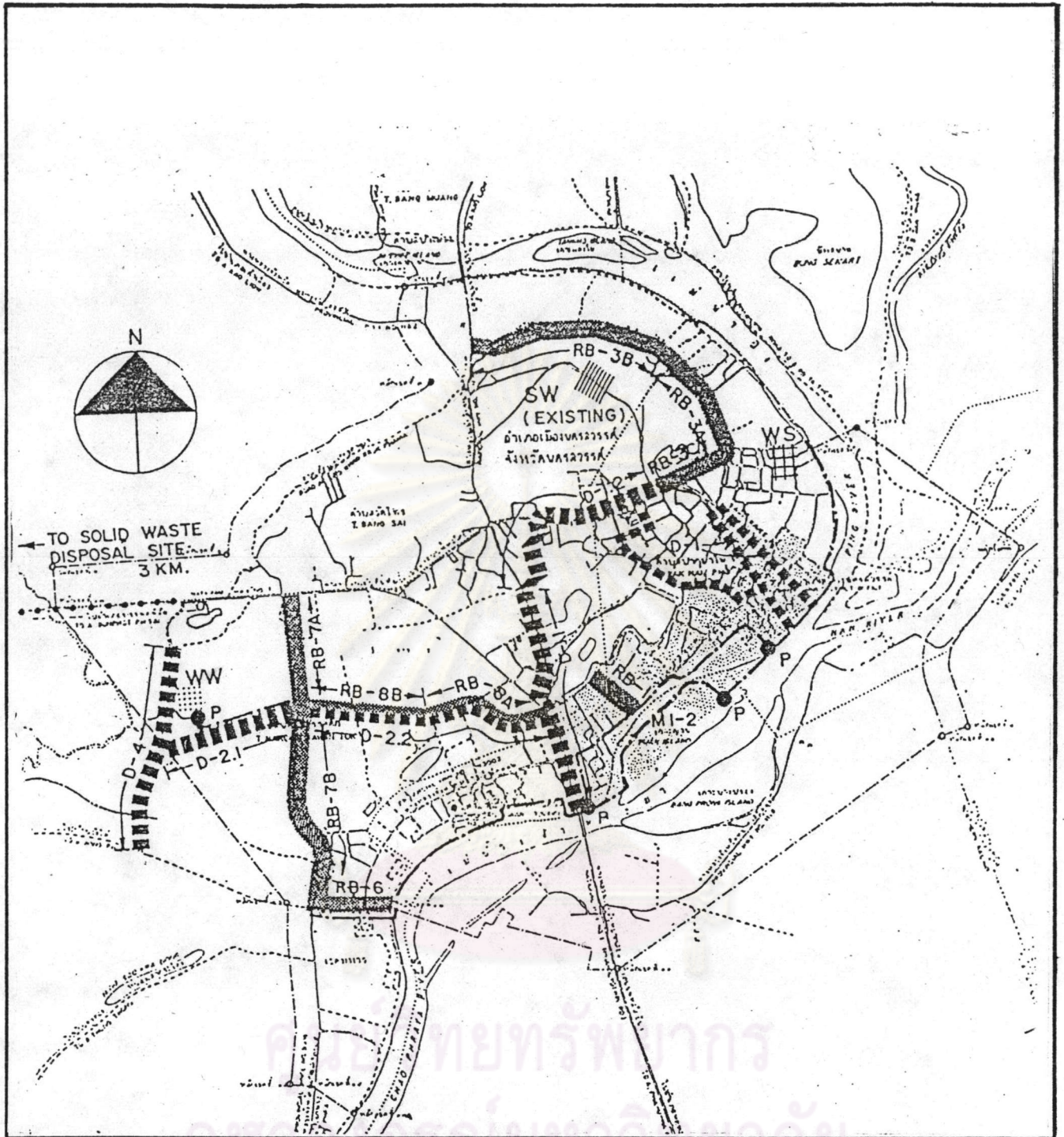
4.1 เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีให้รัดกุมยิ่งขึ้น

4.2 ปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริการ ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้เทศบาลสามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างเพียงพอ

4.3 ปรับปรุงปริมาณและคุณภาพของบุคลากรและอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ตอบสนองการปฏิบัติตามแผนได้อย่างเพียงพอ

4.4 ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในการวางแผนการควบคุมการปฏิบัติตามแผนและหน่วยงานดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ (แผนที่ 4.16)





การศึกษาลักษณะของโครงการการค้ำลงในชุมชนเมืองนครสวรรค์ที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง

	<p>แสดง โครงการพัฒนาเมืองหลักนครสวรรค์</p> <p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>RB ถนนและสะพาน</td> <td></td> <td>P สถานีสูบน้ำ</td> </tr> <tr> <td></td> <td>D การระบายน้ำ</td> <td></td> <td>WS การประปา</td> </tr> <tr> <td></td> <td>และป้องกันน้ำท่วม</td> <td></td> <td>SW การกำจัดขยะ</td> </tr> <tr> <td></td> <td>WW การกำจัดน้ำเสีย</td> <td></td> <td>ศูนย์กลางธุรกิจ</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ท่อค้ำน้ำเดียว</td> <td></td> <td>การค้า</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>เขตเทศบาล</td> </tr> </table> <p>ที่มา : สำนักงานเทศบาลเมืองนครสวรรค์</p>		RB ถนนและสะพาน		P สถานีสูบน้ำ		D การระบายน้ำ		WS การประปา		และป้องกันน้ำท่วม		SW การกำจัดขยะ		WW การกำจัดน้ำเสีย		ศูนย์กลางธุรกิจ		ท่อค้ำน้ำเดียว		การค้า				เขตเทศบาล	<p>แผนที่ 4.16</p>
	RB ถนนและสะพาน		P สถานีสูบน้ำ																							
	D การระบายน้ำ		WS การประปา																							
	และป้องกันน้ำท่วม		SW การกำจัดขยะ																							
	WW การกำจัดน้ำเสีย		ศูนย์กลางธุรกิจ																							
	ท่อค้ำน้ำเดียว		การค้า																							
			เขตเทศบาล																							

#### 4.5 สรุปลักษณะเมืองนครสวรรค์จากการศึกษาระดับจังหวัดและอนุภาค

เมื่อพิจารณาสภาพของเมืองนครสวรรค์ในลักษณะความเกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ข้างเคียง ทำให้ทราบถึงผลที่เมืองนครสวรรค์มีลักษณะทำเลสัมพัทธ์ที่ดี คือ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและล้อมรอบไปด้วยพื้นที่ที่สมรรถนะทางการเกษตร ซึ่งมีผลทำให้เมืองนครสวรรค์มีลักษณะสำคัญดังนี้

##### 4.5.1 ด้านกายภาพ

4.5.1.1 เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของอนุภาค คือ มีพื้นที่เพาะปลูก 69.16% ของพื้นที่เพาะปลูกของภาคเหนือตอนล่างทั้งหมด (ปี 2532) พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดมีพื้นที่ที่มีสมรรถนะดินเหมาะแก่การเพาะปลูกข้าวประมาณ 2.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.96 ของพื้นที่จังหวัดและพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชไร่ถึง 5.3 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.15 ของพื้นที่จังหวัด แม้ว่าส่วนมากจะเป็นการผลิตโดยอาศัยธรรมชาติก็ยังมีผลผลิตสูงในอนุภาคพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตชลประทาน สามารถเพิ่มผลผลิตได้ประมาณ 8.4 แสนไร่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ชลประทานมากที่สุดกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาค ส่วนเรื่องผลผลิตนั้น ส่วนใหญ่เป็นข้าวพืชไร่ บริเวณพื้นที่บางส่วนเป็นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ เหมาะแก่การปลูกสัตว์ ซึ่งปัจจุบันนครสวรรค์ก็มีผลผลิตด้านปศุสัตว์สูงที่สุดในอนุภาค การที่มีพื้นที่แหล่งน้ำมากก็เหมาะแก่การประมงทั้งธรรมชาติและเพาะเลี้ยงตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ดังนั้น ผลผลิตสำคัญของจังหวัดได้แก่ข้าว ข้าวโพด ถั่ว ประเภทต่าง ๆ อ้อย เป็ด ไก่ โค และสัตว์น้ำ ประเภทต่าง ๆ ปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าจังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางผลิตผลทางการเกษตรที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง

ชุมชนเมืองนครสวรรค์มีบทบาทสัมพันธ์กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเกษตรกรรม นั่นคือเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการระดับภาคที่ให้บริการสินค้าทุกประเภท โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและสินค้าที่ไม่มีการผลิตในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางการซื้อขายผลผลิตและอุปกรณ์การเกษตรและการอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบนอกภาคเกษตร ซึ่งขอข่วยการให้บริการมีทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

4.5.1.2 การคมนาคม การที่นครสวรรค์มีทำเลที่ตั้งที่จัดว่าเป็นประตูสู่ภาคเหนือเป็นจุดเชื่อมโยงภาคเหนือกับภาคต่าง ๆ โดยมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางน้ำ จากการศึกษาข้อมูลจากอดีตเริ่มตั้งถิ่นฐานประชากรเมืองนครสวรรค์ เมืองนครสวรรค์มีบทบาททางด้านคมนาคมในระดับภาคมาตลอด แม้ความสำคัญของการคมนาคมแต่ละรูปแบบจะเปลี่ยนแปลงไป คือจากทางน้ำสู่ทางรถไฟ และทางถนนตามลำดับ พิจารณาได้จากปริมาณการจราจรทางรถยนต์ การคมนาคมขนส่งทางรถไฟ และทางน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีปริมาณสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในอนุภาค นอกจากนี้ภายในจังหวัดมีเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ติดต่อทั่วถึงทุกอำเภอและติดต่อกับอำเภอในจังหวัดใกล้เคียงได้กระทั่งถึงจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน บางจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางอย่างสะดวก

การที่ชุมชนเมืองนครสวรรค์เป็นที่บรรจบกันของแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่าน (ซึ่งเกิดจากการรวมกันของแม่น้ำปิงกับแม่น้ำวัง และแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านมาก่อน) กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้ส่งผลต่อชุมชนในลักษณะชุมชนริมน้ำที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางน้ำมาตั้งแต่เริ่มแรก เมื่อการคมนาคมเปลี่ยนไปเป็นทางรถไฟเมืองนครสวรรค์ยังมีบทบาทในการคมนาคมขนส่งทางรถไฟโดยเฉพาะสินค้าขาลง ซึ่งเป็นสินค้าอุปโภค-บริโภค ต่อมาพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางถนน ซึ่งเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักของภาคเหนือ ผ่านชุมชนเมืองนครสวรรค์ ทำให้บทบาททางด้านการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทางรถยนต์ระหว่างภาคเหนือกับภาคต่าง ๆ ของประเทศซึ่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของชุมชนมาก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ที่ดำเนินสำเร็จแล้ว กำหนดให้นครสวรรค์เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญกับอนุภาค และโครงการก่อสร้างสถานีขนถ่ายสินค้าทางน้ำที่บริเวณเกาะบางปรอง ซึ่งอยู่ในชุมชนเมืองฯ คาดว่าจะทำให้บทบาทในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางน้ำของเมืองนครสวรรค์จะกลับคืนมาอีก

#### 4.5.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

ระดับเศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์อยู่ในอันดับที่ 1 ของภาคเหนือตอนล่างมาโดยตลอดตั้งแต่อดีต จากการศึกษาพบว่า 11 สาขาการผลิตของผลิตภัณฑ์รวม จังหวัดมีค่าสูงที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง เมื่อพิจารณาสถาบันการเงินและ

ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ พบว่า นครสวรรค์เป็นศูนย์กลางทางด้านการเงินอย่างแท้จริง และมีรัศมีบริการให้บริการครอบคลุมพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย เนื่องจากประชากรต่างจังหวัดนิยมมาใช้บริการทางด้านการเงิน การธนาคาร ในจังหวัดนครสวรรค์ สาขาการผลิตที่จังหวัดนครสวรรค์มีบทบาทเด่น ได้แก่ การกลั่นกรอง ค้าปลีก-ค้าส่ง การอุตสาหกรรม การบริการ การเหมืองแร่ ย่อยหิน การธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ การปลูสัตว์ การประมง การคมนาคมขนส่ง และที่อยู่อาศัย ในด้านรายได้ของประชากรรายหัว จังหวัดนครสวรรค์อยู่ในลำดับที่ 4 (รองจากอุตรดิตถ์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร ตามลำดับ) เพราะนครสวรรค์มีประชากรมาก ในขณะที่อุตรดิตถ์มีจำนวนประชากรไม่สูงมาก และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดสูง เนื่องจากรายได้จากสาขาไฟฟ้า เพราะเป็นที่ตั้งของเขื่อนสิริกิติ์) เมื่อเปรียบเทียบโดยภาคการผลิตหลักแล้ว นครสวรรค์มีบทบาทเด่นในทุภาคการผลิต คือ ภาคเกษตรกรรม (ขั้นปฐมภูมิ) และภาคการผลิต (ขั้นทุติยภูมิ) และภาคบริการ (ขั้นตติยภูมิ)

ชุมชนเมืองนครสวรรค์นี้มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจต่อภาคเหนือตอนล่าง โดยเป็นผลต่อเนื่องมาจากระดับจังหวัดในด้านการบริการ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของชุมชน ซึ่งเป็นการบริการแก่ชุมชนรอบนอกของจังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งชุมชนจากจังหวัดใกล้เคียงในภาคเหนือตอนล่างจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นประกอบกับผลการศึกษารื่อง "การจัดลำดับชุมชนเทศบาลในภาคเหนือ" วิทยานิพนธ์ชั้นมหาบัณฑิตของ ศุภธินี ดนตรี นิสิตปริญญาโทภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2524 ทำให้ทราบถึงลักษณะความสำคัญของชุมชนเมืองนครสวรรค์ ในด้านเศรษฐกิจที่มีต่อภาคเหนือตอนล่าง คือ

- 1) เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการสินค้าทุกประเภท โดยเฉพาะเป็นศูนย์กลางของอนุภาคในการซื้อขายผลผลิตและอุปกรณ์การเกษตร
- 2) เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม ทั้งอุตสาหกรรมที่ผลิตจากวัตถุดิบการเกษตร และอุตสาหกรรมสำเร็จรูปอื่น ๆ ที่มีใช้การเกษตร โดยการผลิตนี้ใช้วัตถุดิบจากภายในจังหวัดภาคเหนือ ตลอดจนวัตถุดิบจากต่างประเทศ
- 3) เป็นตลาดสินค้าทั้งระดับภายในภาค ภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ โดยเฉพาะสินค้าพืชไร่ ผลิตผลทางการเกษตร

#### 4.5.3 ด้านประชากรและสังคม

4.5.3.1 ลักษณะประชากร จังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนมากที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง โดยการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นอยู่ตามพื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่างของจังหวัด มีสภาพความเป็นเมืองสูงประกอบด้วยเทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และสุขาภิบาลกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ อีก 13 แห่ง ประชากรอยู่ในเขตเมือง (เทศบาล สุขาภิบาล) สูงที่สุดกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาค โดยเฉพาะตัวชุมชนเมืองนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าการบริการ ฯลฯ ของภาคเหนือตอนล่าง ความหนาแน่นของประชากรของจังหวัดโดยเฉลี่ย 107 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งนับว่าสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ประชากรส่วนใหญ่หนาแน่นอยู่บริเวณพื้นที่เมือง และพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก เช่น อำเภอเมือง อำเภอชุมแสงและอำเภอบรรพตพิสัย เป็นต้น ประชากรในเมืองนครสวรรค์ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน และอาชีพการค้าและบริการมากที่สุด ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมจีนจะค่อนข้างเด่นชัดมากกว่าประเพณีไทย คนไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะพ่อค้าจะมีบทบาทต่อกิจกรรมภายในชุมชนเมืองนครสวรรค์มากที่สุด ในขณะที่อำเภอต่าง ๆ รอบนอกประชากรเชื้อชาติไทย จะมีบทบาทและกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมแบบไทยมากกว่า

4.5.3.2 การศึกษา นครสวรรค์มีสถานศึกษาระดับกว่าอุดมศึกษา มาก ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียงวิทยาลัยเท่านั้น และส่วนมากเป็นวิทยาลัยเอกชน สภาวะทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาลงมานี้มีลักษณะสมบูรณ์เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน เพราะในปัจจุบันมีอัตราส่วน นักเรียน : ครู นักเรียน : ห้องเรียน ยิ่งต่ำกว่าระดับมาตรฐานของประเทศ นอกจากนี้ยังมีศักยภาพในการรองรับหรือเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่จากการที่มีสถานศึกษาในระดับมัธยมและประถมมากพอเพียงแก่นักเรียนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง ประกอบการมีโครงการขยายการก่อสร้างสถานศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ แล้ว อาจกล่าวได้ว่า เมืองนครสวรรค์มีบทบาทด้านการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ในภาคเหนือตอนล่าง ในขณะที่จังหวัดพิษณุโลกมีบทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาของภาคเหนือตอนล่าง เพราะเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และวิทยาลัยต่าง ๆ อีกหลายแห่ง (จากรายงานสรุปจังหวัดนครสวรรค์ 2533)

#### 4.5.3.3 การสาธารณสุข นครสวรรค์มีสถานบริการ

สาธารณสุขรวมทั้งอัตรากำลังในการรักษาผู้ป่วยมากเป็นอันดับสอง รองจากจังหวัดพิษณุโลก แต่มีบทบาทในการบริการสูง โดยพิจารณาจากข้อมูลสัดส่วนของบุคลากรและอุปกรณ์ จำนวนผู้ป่วยสูงกว่าระดับมาตรฐานของชุมชนมาก เพราะมีขอขยายการให้บริการทั้งภายในจังหวัด และพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อพิจารณาประกอบโครงการพัฒนาของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ระดับโรงพยาบาลศูนย์ โดยจะมีศักยภาพในการรักษาพยาบาลสูงขึ้น มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญครบทุกสาขา เป็นสถานที่ฝึกอบรมบุคลากรทางสาธารณสุขของภาคเหนือตอนล่างเหล่านี้ด้วย เป็นผลให้นครสวรรค์มีบทบาทด้านการสาธารณสุขในภาคเหนือตอนล่าง เพื่อบรรลุผลในการเป็นเมืองหลักลำดับรองจากภาคเหนือตอนล่าง คือ การสกัดกั้นการเข้ามารับการรักษาในกรุงเทพมหานคร ของผู้ป่วยในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดต่าง ๆ ใกล้เคียง (จากรายงานสรุปสำนักงานสาธารณสุข จ. นครสวรรค์ 2533)

#### 4.5.3.4 การสื่อสารโทรคมนาคม กล่าวได้ว่านครสวรรค์เป็น

ศูนย์กลางด้านการสื่อสารโทรคมนาคม เพราะเป็นที่ตั้งของระบบการสื่อสารระดับภาคทุกประเภท ทั้งด้านโทรศัพท์ ไปรษณีย์โทรเลข สถานีวิทยุ โดยเฉพาะสถานีถ่ายทอดโทรทัศน์ มีถึง 4 ช่อง คือ ช่อง 3, 5, 7 และ 9 ล้วนแต่ส่งเสริมความเป็นเมืองให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการบริการและการเป็นเมืองหลักของอนุภาค (จากรายงานสรุปจังหวัดนครสวรรค์ 2533)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย